Das Fragmententhargum

(Thargum jeruschalmi zum Pentateuch).

Herausgegeben

von

Dr. Moses Ginsburger.

BERLIN
S. CALVARY & Co.
1899.

BS
1224
.A76
G5
1899

...Y OF PRINCETON
AUG 23 19..
...AL SEMINARY

BS 1224 .A76 G5 1899
Bible.
Tosafot ve- hilufin targum Yerushalmi la-Torah

LIBRARY OF PRINCETON
SEP 14 1938
THEOLOGICAL SEMINARY

Das Fragmententhargum

(Thargum jeruschalmi zum Pentateuch).

Herausgegeben

von

Dr. Moses Ginsburger.

BERLIN
S. CALVARY & Co.
1899.

Druck von Feldmann & Edelmann, Berlin C., Prenzlauerstr. 17.

Meinem

hochverehrten Lehrer

Herrn Oberrabbiner J. Weil

in Colmar

ergebenst

gewidmet.

Einleitung.

Es ist schon oft darauf hingewiesen worden, dass wir, bezüglich all' der Fragen, welche sich an das Thargum jeruschalmi oder, wie wir es nennen wollen, das Fragmententhargum anknüpfen, erst dann zu einem sicheren Resultat gelangen können, wenn uns das in den verschiedenen Bibliotheken zerstreute handschriftliche Material in einer möglichst brauchbaren Ausgabe vorliegt.

Da es mir nun gelungen ist, theils durch Abschriften, die mir in bereitwilliger Weise zur Verfügung gestellt wurden, theils durch eigenes Studium, Einsicht in eine grosse Anzahl von Manuskripten unseres Thargum zu erlangen, so glaubte ich, das Ergebnis dieser Arbeiten auch der Oeffentlichkeit übergeben zu sollen.

Im Folgenden soll zunächst eine kurze Uebersicht über die benutzten Handschriften und dann einige Bemerkungen über die Anordnung der vorliegenden Ausgabe sowie über die Entstehung und das gegenseitige Verhältnis der Pentateuchthargumin gegeben werden.

I. Die Handschriften.

1. Cod. Par. 110. Dieser Cod. enthält, wie aus der Beschreibung in H. Zotenberg, Catalogue des manuscrits hébr. de la bibliothèque Nationale etc. ersichtlich ist, neben dem Fragmententhargum auch das Thargum zu den Hagiographen. Es scheint mir jedoch, dass diese beiden Thargumim von zwei verschiedenen Schreibern herrühren. Ersteres ist in orientalischer Cursiv — letzteres in grosser Quadratschrift geschrieben. Die Ueberschrift תוספות מחמשה חומשי תורה עוד תרגום הכתובים לרב יוסף steht auf dem ersten Blatt und stammt aus der Feder des Schreibers des Hagiographenthargums, während der des Fragmententhargums dieses auf dem zweiten Blatt תוספות והילופין תרגום ירוש' לתורה «Zusätze und Varianten. Thargum jeruschalmi

zum Pentateuch»[1]) nennt, der Name des Schreibers sowie das Datum der Fertigstellung des Manuskripts steht am Schlusse des Hagiographenthargums. Es ist also wol möglich, dass unser Thargum schon in einer früheren Zeit abgeschrieben und später zufälliger Weise mit dem der Hagiographen zusammengebunden worden ist.

Ein weiterer Irrthum ist es, wenn in dem Katalog gesagt wird: Pour le cantique de Moïse et les dix commandements, le copiste, comme il a soin de l'indiquer, a introduit des fragments empruntés à une autre paraphrase. Die Uebersetzungen zum Meeresgesang und zum Dekalog stimmen allerdings, wie ich dies bereits an anderer Stelle gezeigt habe, mit den in unseren Ausgaben des Fragmententhargums enthaltenen nicht überein, aber der Schreiber sagt nirgends, dass er sie einer anderen Paraphrase entlehnt habe. Nur an einer einzigen Stelle, nämlich bei den poetischen Illustrationen zum Dekalog im Deuteronomium findet sich am Rande die Bemerkung: זה תרגום ארוך לעשר' הדברות מצאתי כתוב במקום אחר ונסחתיו בכאן:

Ich habe diese Handschrift selbst kopirt und meine Abschrift zweimal an Ort und Stelle verglichen. Auch war Herr Zotenberg so freundlich, mir über zweifelhafte Stellen mehrfach briefliche Auskunft zu geben, wofür ihm auch noch an dieser Stelle mein bester Dank ausgesprochen sei.

2. Cod. Vat. 440 gehört als zweiter Theil zu Cod. Vat. 439 und enthält die Bücher Numeri und Deuteronomium nebst dem Onkelosthargum, ferner die fünf Megilloth, die Haftaroth, die Bücher Job und Jeremia und schliesslich unser mit תרגום überschriebenes Fragmententhargum.[2]) Die von mir benutzte Abschrift ist von Herrn Dr. A. Berliner angefertigt und mir gegen eine entsprechende Entschädigungssumme überlassen worden.

[1]) So ist dieser Titel zu übersetzen und nicht, wie dies im Katalog geschieht, Additions et variantes de la paraphrase de Jérusalem sur le Pentateuque.

[2]) Vergl. Assemanus, Bibliothecae apostolicae Vaticanae codicum manuscriptorum catalogus pars I. Romae 1756.

Es ist vielfach behauptet worden, dass diese Handschrift die Vorlage für die Druckausgabe d. h. wol für ed. pr. Ven. 1517/18 gebildet hat[1]). Dem ist jedoch, wie schon ein oberflächlicher Vergleich zeigt, nicht so. Vielmehr enthält dieselbe nicht nur eine ganze Anzahl besserer Lesarten als jene Ausgabe, sondern auch viele Fragmente, welche dort gänzlich fehlen. Nur zu dem Abschnitt Ex. 25,11 bis Num. 34,9 scheint der Schreiber unseres Cod. eine mit der Vorlage der Druckausgabe verwandte Rezension benutzt zu haben.

Vergleiche die beiden Versionen gemeinsamen Fehler: וייבול st. ואייביל Lev. 22,27; ישראל ית st. ישראלית׳ ית ib. 24,11; אני st. אנא Num. 5,22; תלמידוי st. תלמידיה ib. 11,26; ההוא דדריא u. טבא בעובדיה ib. 12,1 u. a. m.

Der Text dieser Handschrift ist im Gegensatze zu dem der Pariser theilweise vokalisiert, und zwar die Sektionen: בראשית, der grösste Theil der sect. נח, וישב von ויפקידהו an, מקץ, einige Zeilen von ויגש, ויחי (Anfang), שמות (Anfang), ויקרא, במדבר, נשא, דברים (Anfang). Diese Vokalisation ist jedoch eine fehlerhafte. Als Probe sei der Anfang von בראשית hierhergesetzt:

בְּחָכְמָה בְּרָא הָ׳ *) יַת שְׁמַיָּא וְיַת אַרְעָא: וְאַרְעָא הֲוַת תַּהְיָיא
וּבַהֲיָיא וְצַדְיָיא מִן בְּנֵי נְשָׁא וְרֵיקָנָא מִן כָּל בְּעִיר וְרוּחָא דְּרַחֲמִין
מִן קֳדָם הָ׳ הֲוַת מְנַשְּׁבָא עַל אַפֵּי מַיָּא: וַהֲוָה רְמֵשׁ וַהֲוָה צְפַר סְדַר
עוֹבַד בְּרֵאשִׁית יוֹם קַדְמָאוּ [א׳]: וִיהֵא מַפְּרֵשׁ בֵּין מַיָּא עִילָאֵי וּבֵין
מַיָּא אַרְעָאֵי: וַהֲוָה רְמַשׁ [!] וַהֲוָה צְפַר סְדַר עוֹבַד בְּרֵאשִׁית יוֹם
תִּינְיָין: וִיהוֹן לְאָתִין וּלְמוֹעֲדִין וּלְמַקְדְּשָׁא בְהוֹן רֵישֵׁי יַרְחִין וּשְׁנִין:
וּבְרָא מֵימְרָא דַהָ׳ יַת אָדָם בִּדְמוּתֵיהּ בִּדְמוּ מִן קו׳ הָ׳ בְּרָא יָתֵיה
דְּכַר וְזוּגֵיה [!] בְּרָא יַתְהוֹן: וַהֲוָה אָדָם נְפַשׁ דְחַיָּא: וְאִילָן דַעֲתָא
דְּכָל מַאן דְאָכַל מִינֵּיהּ מַפְרְשָׁ׳ לֵיהּ בֵּין טַב לְבִישׁ: וּנְסֵב הָ׳ אֱלֹהִים
יַת אָדָם וְאַשְׁרְיֵיהּ בְגִנְתָא דְעֵדֶן וְאַצְנַע יָתֵיהּ לְמֶיהֱוֵי פָּלַח בְּאוֹרַיְיתָא
וּלְמִטּוֹר: אֶעְבֵּד לֵיהּ בַּר זוּג כַּד נָפִיק בֵּיהּ: וּלְאָדָם לָא אַשְׁכַּח לֵיהּ
בַּר זוּג כַּד נָפִיק בֵּיהּ: עַל כֵּן יִשְׁבּוֹק גְּבַר מִן מֵדְמְכָא דְאָבוּהִי וְאִימֵּי׳:

---

[1]) Vergl. Dalman, Grammatik des Jüdisch-Pal. Aramaeisch p. 22.

*) Das Tetagramm wird in diesem Manuscript durch יְיָ wiedergegeben.

3. Cod. Nor. 1, zuerst erwähnt in Christ. Theoph. de Murr, Memorabilia Bibliothecae publicae Norimbergensis. Pars. I. Norimb. 1786 pag. 14. Die Bibliotheksverwaltung war so freundlich, mir diesen Band hierherzuschicken, wo ich unser Thargum mit der ed. princ. verglichen habe. Dieser Vergleich zeigte mir, dass die in Rede stehende Handschrift, wenn sie nicht selbst die Vorlage für die erste Druckausgabe gebildet hat, jedenfalls mit derselben sehr nahe verwandt ist, eine Beobachtung, die mir auch von Herrn Prof. Landauer in Strassburg bestätigt wird. Den besten Beweis hierfür bilden die folgenden beiden Versionen gemeinsamen Fehler: 1) ואמוי st. ואמיה Gen. 2,24; יהויין und יהוין st. יהוון ib. 3,15; מלאכיא st. מלאכא ib. 18,1; und שמעת הות st. שמעה ib; קיימא קמא ib. 28,10; דאמוי st. דאימיה ib; ומצלה [ומצלא ed. pr.] st. ומצליא ib. 29,17; ושמיע st. ושמע ib. 30,22; להנהרין st. לה נהרין ib. 38,25; טוב st. תוב ib; דעלוי st. דעלו ib. 49,4; בקיין בהלכה st. נקיין כחלבא ib. 49,12; דתוליד st. דתליד Ex. 12,42; מזלותא st. מולוותא ib. 14,25; תסגון st. תסקון ib. 20,23; תקטלא st. מתקטלא ib. 22,12; וייכול st. ואייכיל Lev. 22,27; דדריא st. דדרא Num. 12,1; בלבדניא st. בלברניא Num. 24,24; לברא st. לביה Deut. 25,18; (ed. Vind. 1794: לבהא); ריגלא fe. auch Msc. ib. 28,56; בעלמא האילין st. בעמא האילין ib. 32,1; חומרין st. תמרין ib. 34,3. Allerdings weist der gedruckte Text auch manche Fehler auf, die sich im Msc. noch nicht finden; so z. B. hat unser Msc. Gen. 4,8 ברעו׳ für ברעוא ri. st. ברעו; ib. 15,11 יהוון עייצין st. יהווין עייצין; ib. 15,12 גדולה st. גדולת; ib. 15,5 וזל איקרי st. וזלת יקרי; ib. 18,1 אישתלחון st. אישתלחין; ib. 35,9 עלמ׳ wol für עלמיא oder עלמין st. עלמא; ib. 49,11 מה יאי הוא st. היא; Ex. 34,30 זיווהון דאפוי st. זיוויהון דאפי; Lev. 24,11 ישר׳ ית für ישראליתא ית st. ישראל ית; ib. cap. 27 heisst es im Msc. עלוייה wol besser als עלויה; Num. 21,6 למתרעמא st. למתרעמין; ib. 21,31 הוון st. הון; ib. 22,30 ידי גנבת [l. ודי] st. כד גנבת; ib. המתכוונ׳ (für ־נא) st. המתכוונת; ib. 23,10 דיהוון st. די הוון; Deut. 3,2 hat unser Msc. ri עוג רשיעא; ib. 6,4 an zweiter ri אודילמא; ib. 27,16 בטומרא st. בטומיא; ib. ואמר׳ für ואמרין st. ואמר; ib. 32,1 בארי st. בראי;

ib. 32,40 'בשבוע für בשבועה st. בשבועיא; ib. 33,13 דנבעין st. דנובעין.

Trotz aller dieser Abweichungen könnte unsere Handschrift gleichwol die Vorlage für die Druckausgabe gebildet haben, da dieselben durch Versehen oder Missverständnisse entstanden sein können. Zweifelhaft wird mir dieses jedoch durch die Thatsache, dass unser Cod. zu Gen. 22,10 neben einander die Laa. נפרכם, נערבבה u. נידחי hat, während es in der ed. princ. an derselben Stelle אפרכם, אערבבה u. אדחי heisst; das ist aber kein Schreibfehler, sondern deutet auf eine andere Vorlage hin, da sich nicht annehmen lässt, dass der Herausgeber absichtlich das Nun in Alef umgeändert hat.

Am Schlusse von Gen. 49,2 hat die ed. princ. vor 'יהא שמיה וכו die Worte ענֵי יעקב אבונן ואמר und am Rande die Bemerkung בס"א לית, nun hat aber unser Cod. diese Worte ebenfalls nicht, und dasselbe ist auch bei Deut. 6,4 der Fall, was wiederum auf eine verschiedene Vorlage hinweist. Auf dieselbe Ursache wird es wol auch zurückzuführen sein, wenn es in unserem Cod. וילדת und nicht wie in der ed. וילידת heisst (Gen. 35,16) und wenn anstatt des באש der ed. überall בעש gebraucht ist (Lev. 27 und Num. 16).

Wie dem nun aber auch sei, so viel ist sicher, dass der Cod. Nor. mit der Vorlage der ed. pr. am nächsten verwandt ist. Zum Schlusse will ich noch bemerken, dass in unserem Cod. vor pag. 129a ein Blatt fehlt d. h. es fehlt das Thargum zu Gen. 50,1 von קיימין שלטונין bis zu Ex. 12,42 (קדמאה).

4. Cod. Lips. 1. Eine Pentateuchhandschrift, welche von Franz Delitzsch in Catalogus librorum manuscriptorum, qui in bibl. senat. civil. Lipsiensis asservantur, ed. Naumann. Grimae 1838 pag. 273 beschrieben ist. Bezüglich unseres Thargum heisst es daselbst pag. 273 col. 1: Paraphrasis Hierosolymitana, nondum, ut deinceps fieri solitum est, bipartita, disperse addita est, sine signis diacriticis, literis minusculis instar commentarii scripta.

Leider ist jedoch in diesem Cod., der gewiss aus sehr alter Zeit stammt (Delitzsch meint: aetate post Salomonem Isaaki fere tertia), nur ein geringer Theil des Fragmententhargum, wie es uns in den übrigen Handschriften und den Ausgaben überliefert ist, enthalten, und zwar stehen hier die Fragmente auf dem Rande der Hdschr. neben dem Tharg. Onkelos. Zum zweiten und dritten Buch Mosis fehlt unser Thargum ganz, zum ersten fehlt das Ende von 47,21 an und zum vierten der Anfang bis 11,5; ferner fehlt Gen. 5 alles ausser den Versen 4 und 24, ebenso fehlt ib. 8,10 bis 12,2; 30,15 bis 34,31; 35,8, 43,30; 46,28; verwischt und theilweise abgeschnitten ist hauptsächlich der Anfang unseres Thargum, sodass ich im ersten Kap. nur noch das Thargum zu Vers 27 erkennen konnte. Im 2. Kap. habe ich die Verse 9, 15, 18, 24 und 25 kopiert. Vom 3. Kap. sind nur noch die Fragmente zu V. 7 und 8 vollständig zu lesen, das Uebrige bis zu 5,4 ist so verwischt und zerrissen, dass ich nur noch einzelne Wörter zu erkennen vermochte. Auch 18,12 ist theilweise abgeschnitten, und wiederum verwischt sind folgende Stellen: 20,16; 27,22,40; 36,39.

Zu Num. 12,13 findet sich am Rande die Bemerkung: בספר אחר מצאתי דמגעת[?] הוון בני ישראל אשתין רבון דהינון. Im Text heisst es nämlich אשתון und רבבן. Nach 13,21 folgt die Bemerkung: אם יש בין תרגום ירושלמי [—][1] לבבלי שום חילוק הוא כת׳ תחת קרבנות בפינחס מ״שלח ע״ד״: [מן שלח עד דברים]:

Ich habe jedoch nur das Thargum zu 16,1 finden können. Doch beweisen diese Worte, dass der Schreiber die Fragmente richtig als Varianten zu Onkelos aufgefasst hat. Das geht auch daraus hervor, dass in unserem Cod. viele Uebersetzungen nur durch ein וגו׳ angedeutet werden. Bei genauem Zusehen zeigt sich aber, dass an allen diesen Stellen das Fragmententhargum mit Onkelos übereinstimmt[2].

---

1) Hier steht ein Wort, das ich nicht lesen konnte.

2) Dasselbe gilt auch für Cod. Par. 110; vergl. Lev. 19,14; 20,17; Deut. 30,12; 32,1,4,38. S. a. Bacher in ZDMG. Bd. 28.

Im Deuteronomium fehlt das Thargum zu 1,44: 3,9,11; 4,24—48; 4,49—6,3; 6,4—7,3; 7,10—18,10. Von 18,11—21,14 hat unser Cod. nur zu 19,5 die Worte למקטוע קיצין; zu 21,14 nur die Schlussworte דיהבת רשותך עלה; dann fehlt wieder bis 22,3, wo unser Cod. wiederum nur das letzte Wort hat; der folgende Vers beginnt erst mit מפרוק. Zu 23,8 hat er nur גיפוף zu V. 12 nur גדילן דציצי; zu V. 20 nur den Schluss ולא אשכח; das folgende bis 23,18 fehlt, hier nur die beiden Worte נפק und נפקת. Von 24,6—13 fehlt und auch hier nur לא תטמע עלוהי שמשא; dann fehlt wieder bis V. 21; zu 25,2 hat er nur וירבע; 25,11 fe; ebenso von 26,15—27,8; 28,27,38; 28,54—29,10; 29,11—18; 30,13—32,1; 32,6 und 7a, 11, 12, 15—18, 20, 24, 26—30, 37, 39, 40, 43; bis 33,2; dann 33, 5, 10, 12—14, 26, 27; und 34, 4—10 u. Vers 11; Am Schlusse: חסלת! תרגום ירושלמי. Ich habe mir auch diesen Cod. hierher kommen lassen und die in ihm enthaltenen Fragmente des Th. jer. abgeschrieben.

Neben diesen verhältnismässig umfangreichen Handschriften giebt es noch einige, welche nur die Paraphrasen zu einzelnen Versen enthalten, dieselben werden entweder ebenfalls תרגום ירושלמי oder auch תוספתא genannt, u. z. allem Anscheine nach in dem Sinne von Zusatz zu Onkelos (sc. aus dem Tharg. jer.). Von solchen Thoseftas sind mir handschriftlich bekannt geworden:

1. Cod. Par. 75, beschrieben in Cat. Zotenberg. Er enthält die bekannten Zusätze zu Gen. 38, 25, 26 und 44,18; u. z. mit vokalisiertem Text.

2. Cod. Vind., beschrieben in Krafft A. und Deutsch S., die handschriftlichen hebr. Werke der k. k. Hofbibliothek zu Wien (Wien 1847) pag. 28. Herr Feuchtwang in Wien, hatte die Güte, mir eine Abschrift dieser Fragmente zuzusenden. Dieselben finden sich gedruckt in Seligsohn, de duabus hiersolymitanis Pentateuchi paraphr. pag. 38—39 nach einer von Perles gemachten Copie. Sie beziehen sich auf Gen 4,8; 38,25 und 44,18. Auch Cod. Mü. 384 enthält eine Thosefta zu Gen. 4,8, welche in M.G.W.J. pag. 369 abgedruckt ist.

3. Zwei in Neubauers Catalog der hebräischen Handschriften in Oxford sub No. 2305 und No. 318 beschriebene codices, deren Abschrift mir in freundlicher Weise von Herrn Stenning daselbst zur Verfügung gestellt wurde. Cod. 2305 enthät die Thoseftas zu Gen. 4,8; 38,25; 44,18 und 49,18.

Cod. 318 enthält zunächst ebenfalls die Paraphrase zu Gen. 4,8, die jedoch am Anfang unleserlich ist, dann folgt eine תוספתא: הלא אם תיטיב also eine bis jetzt noch nicht bekannte Thosefta zu Gen. 4,7 und ferner eine תוספתא: ויאמר למך also ebenfalls ein noch unbekannter Zusatz zu Gen. 4,23.

Alle diese Stücke sind mit Ausnahme der beiden zuletzt erwähnten bereits mehrfach gedruckt worden. Die Pentateuchausgabe Lissabon 1490, von der in Deutschland kein Exemplar zu existiren scheint, enthält, wie mir Herr Dr. Berliner schreibt, die Zusätze zu Gen. 38,25 und 44,18.

Die ed. Constantin. 1546 enthält die Thoseftas zu Gen. 4,8; 38,25,26; 42,36; 44,18; 49,18 am Schlusse von Genesis und diejenigen zu Ex. 13,17 und 14,26 am Schlusse von Exodus. Ein Abdruck dieser Stücke findet sich in der Revue des Etudes Juives 1895 pag. 44 fgg., veröffentlicht von A. Epstein. Dort werden auch die Zusätze aus ed. Saloniki 1520 erwähnt zu Gen. 4,8; 38,25,26; 42,36 44,18; 49,18; Ex. 13,17; 14,26 und aus der ed. Ven. 1590 zu Gen. 38,25,26; 44,18; 49,18; Ex. 13,17; 14,26. Die bib. rabb. ed. Ven. 1517/18 enthält trotz der von Epstein l.c. erwähnten Bemerkung keine Thoseftas; der Ausdruck תוספו' bedeutet also dort Zusätze im Allgemeinen.

II. Die vorliegende Ausgabe.

Schon eine oberflächliche Betrachtung der im vorhergehenden Abschnitt beschriebenen Manuskripte des Fragmententhargum zeigt, dass uns in denselben zwei verschiedene Rezensionen dieses Thargum überliefert sind. Die eine ist enthalten in Cod. Par., die andere in Cod. Vat., mit welch' letzterer die in den codd. Nor., Lips. und

den Ausgaben überlieferte Version im Grossen und Ganzen übereinstimmt. Aeusserer Umstände halber konnte ich nur die erste Rezension ganz, von der zweiten dagegen blos die aus dem Vergleich des Cod. Vat. und Cod. Lips mit der ed. princ. Ven. 1517/18 sich ergebenden Varianten zum Abdruck bringen.

Den Text der Pariser Handschrift habe ich möglichst unverändert wiedergegeben.

Wörter oder Buchstaben, welche nach meiner Ansicht zu streichen sind, habe ich in runde ( ) Verbesserungsvorschläge in eckige [ ] Klammern eingeschlossen.[1]) In den Anmerkungen habe ich oft auf Thalmud und Midrasch verwiesen, um die Quellen für die haggadischen Thargumzusätze anzudeuten.

Von den Thoseftas habe ich aus Cod. Par. 75 im Hauptheil die Varianten zu Cod. Par. 110 angegeben und im Anhang den Text zu Gen. 4,7 aus Cod. Ox. 318, zu Gen. 4,8 aus Cod. Ox. 2305, zu Gen. 4,23 aus Cod. Ox. 318, zu Gen. 38,26 aus Cod. Ox. 2305, zu Gen. 44,18 aus Cod. Ox. 2305, zu Gen. 49,18 aus demselben Cod.

Die von Epstein l.c. veröffentlichten Zusätze zu Ex. 13,17 und 14,26 wie auch die aus Machzor Vitry ed. Hurwitz pag. 305fgg. mitgeteilten Stücke finden sich auch in Cod. Par. 110 und sind von mir bereits in MGWJ. Jgg. 41 besprochen worden. Ich habe dieselben ausserdem in vielen Machsorhandschriften besonders in Parma gefunden und hoffe, sie nebst zahlreichen anderen aramäischen Piutim[2]) baldigst veröffentlichen zu können.

Der zweite Theil unseres Anhangs giebt die Varianten aus Cod. Vat. und Cod. Lips zur ed. Ven. 1517/18.

---

[1]) Hier ist zu bemerken, dass durchaus nicht in allen Fällen, wo Correkturen angebracht sind, ein Fehler vorzuliegen braucht. Ich wollte damit zumeist nur sagen, dass man statt der Leseart des Manuskriptes eher die von mir in Klammern angegebene erwarten würde. Gleichwol kann der betreffende Thargumist die erstere angewendet haben. Daher habe ich auch überall, wo solche vermeintliche Fehler mehrmals vorkommen, eine Verbesserung überhaupt nicht hinzugefügt.

[2]) Siehe ob. pag. 62, Anm.

Die Varianten aus Cod. Nor. habe ich bereits bei der Beschreibung dieses Cod. im 1. Abschnitt der Einleitung mitgeteilt.

Den dritten Theil endlich bilden die Citate aus dem Th. jer. bei alten Schriftstellern. Ein grosser Theil dieser Citate ist erwähnt von L. Zunz in Gottesdienstliche Vorträge der Juden II. Auflage pag. 71 fgg. und von J. Bassfreund in M.G.W.J Jahrg. 40 pag. 50 fgg. Doch habe ich dieselben vielfach vermehrt, besonders durch solche aus Levita's Methurgeman.

Der Zweck, den ich bei der Zusammenstellung dieser Citate im Auge hatte, war hauptsächlich der, zu veranschaulichen, dass schon den Alten mehrere Rezensionen der unter dem Namen «Thargum jeruschalmi» bekannten aram. Pentateuchübersetzung vorgelegen haben. Diese Rezensionen müssen auch von den uns überkommenen verschieden gewesen sein, da in denselben viele Citate nicht zu finden sind.

Ferner wissen wir, dass auch die unter dem Namen Thargum des Jonathan ben Uziel zuerst in Venedig i. J. 1590 gedruckte und im British Museum sub add. 27031 handschriftlich erhaltene Uebersetzung nichts Anderes ist als eine Rezension des Thargum jeruschalmi.

Endlich ist erwiesenermassen auch das sogenannte Thargum Onkelos auf ältere palästinische Thargumim zurückzuführen[1]).

Diese Thatsachen beweisen, dass wir uns die Entstehung und das gegenseitige Verhältnis der Pentateuchthargumim folgendermassen zu denken haben:

Als der grossen Masse des jüdischen Volkes das Verständnis der hebräischen Sprache immer mehr abhanden kam, entstand der Brauch, die an Sabbathen und Festtagen vorgelesenen Thorah-Abschnitte in die Volkssprache d. h. in das Aramäische zu übertragen[2]).

---

[1]) Vergl. ausser den einschlägigen Arbeiten von Geiger, Bacher, Nöldeke auch G. Dalman, Grammatik pag. 9.

[2]) Gewiss geschah dies in jeder Gegend nach ihrem besonderen Dialekt.

Diese Uebertragung war bezügl. ihres Wortlautes in den ersten Zeiten ebensowenig geregelt wie die täglichen Gebete sondern ganz der Willkür des damit Beauftragten überlassen[1]).

Allmählich jedoch gewöhnte man sich in den einzelnen Gemeinden immer mehr an eine bestimmte Fassung, besonders scheint dies in den babylonischen Gemeinden schon verhältnismässig früh der Fall gewesen zu sein[2]), die dort übliche Uebersetzungsweise nannte man: תרגום בבלי, die in Palästina übliche hingegen: תרגום ארץ ישראל oder תרגום ירושלמי.

Allein wie der babylonische Thalmud so gewann auch das babylonische Thargum immer mehr Verbreitung, in der Gaonenzeit ist es fast allein im Gebrauch[3], und, um es gegen jegliche Entstellung zn schützen, wurde sogar zu ihm wie zum kanonischen Text eine Masorah angefertigt.

Neben diesem gewissermassen officiell anerkannten Thargum blieben aber auch die anderen theilweise erhalten. Da sie jedoch nur zum Privatgebrauch[4]) abgeschrieben zu werden pflegten, so wurden neben sehr alten von den Gesetzeslehren z. th. sogar verpönten Uebersetzungen auch viele neue Paraphrasen und Zusätze in sie aufgenommen.

Da ferner die Schreiber sich für berechtigt hielten, hinzuzufügen, was ihnen beliebte, so mussten die Differenzen der einzelnen Rezensionen immer zahlreicher werden[5]).

Der Raum- und Zeitersparnis wegen machten es später viele Schreiber so, dass sie aus diesem nichtofficiellen Thargumim die längeren haggadischen Zusätze

---

1) Vgl. den Ausdruck: אלין דמתרגמין jer. Ber. 9 c. u. Meg. 75c u. a.

2) Vgl. bab. Kidd. 49a: תרגום דידן d. h. unser bekanntes Thargum.

3) Vgl. Dalman, Grammatik pag. 9; an gewissen Tagen jedoch (א' דשבועות u. ז' של פסח) bediente man sich auch viel später noch eines Thargum jeruschalmi.

4) Vgl. M.G.W.J. 39,97 und jer. Meg. 27c: ביחיד תחנונים הן.

5) Vgl. Dalman, l. c. pag. 25 das Citat aus ספר העתים.

und die ihnen besonders in die Augen fallenden Verschiedenheiten zwischen diesem und dem officiellen Thargum auf dem Rande der Onkeloshandschriften oder auch auf besonderen Blättern notierten. So entstanden die Fragmententhargumim.

Andere dagegen beschränkten sich darauf, nur einzelne haggadische Zusätze abzuschreiben und nannten sie תוספות oder auch nach der Quelle, aus der sie geflossen waren, תרגום ירשלמי[1]).

Die Aufgabe der zukünftigen Forschung wird es nun sein, die zu den einzelnen Versen des Pentateuch uns überlieferten aramäischen Uebersetzungen kritisch zu sondern und hinsichtlich ihres Alters zu untersuchen.

Sulz (Ober-Elsass), im März 1899.

Dr. M. Ginsburger.

---

[1]) Daher kommt es, dass man die Thargum-Varianten überhaupt, woher sie auch stammen mochten, mit Thosephta oder Thargum jeruschalmi bezeichnete.

תוספות וחילופין

תרגום ירושלמי לתורה

הנעתק מכתב יד שהיה טמון וצפון בעיר פאריס

ויצא עתה לאור עולם

עם תוספות הגהות ותקונים

מאתי

משה גינזבורגר.

ברלין

בבית מסחר הספרים של ס׳ קאלוארי ושותפיו

ה׳תרנ״ח.

GENESIS I.

Cap. I.

בראשית

1) בחכמה[1] ברא ה׳ ושכליל[2] ית שמיא וית ארעא: 2) וארעא הות
תהיא ובהיא וצדיא מן בני נשא וריקנא מן כל פולחן וחשוכא פריס
על פני [אפי][3] תהומא ורוחא דרחמין מן קדם ה׳ מנשבא על אפי
מיא: 3) ואמר מימריה דה׳ יהי נהור והוה נהור במימריה: 4) וגלי
קדם ה׳ ית נהורא ארום טב ואפריש מימריה דה׳ בין נהורא ובין
חשוכא: 5) וקרא מימריה דה׳ לנהורא אימּמא ולחשוכא קרא ליליא
והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום קדמאי: 6)
ואמר מימריה דה׳ יהוי רקיעא במציעות מיא ויהוי מפריש בין
מיא עילאי למיא ארעיאי [ארעאי]: 7) וברא מימריה דה׳ ית
רקיעא [ואפריש] בין מיא דאית מן תחות לרקיעא ובין מיא
דאית מעילוי לרקיעא והוה כדנן [כדין] בגזירת מימריה: 8) וקרא
מימריה דה׳ לרקיעא שמיא והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד
בראשית יום תנין: 9) ואמר מימריה דה׳ יתכנשון מיא מתחות
שמיא לאתרא חד ותתחמי יבשתא והוה כדין בגזירת מימריה:
10) וקרא מימריה דה׳ ליבשתא ארעא ולבית כנשות מיא קרא ימיא
וגלי קדם ה׳ ארום טב ותקין: 11) ואמר מימריה דה׳ תרבי ארעא
דתין דעשב מזרעין זרע אילן פירין דעבד פירין למיניה די נצבתיה
מיניה וביה על ארעא והוה כדין בגזירת מימריה: 12) ואפקת ארעא
דתין דעשב מזרעין זרע למינה [למיניה] ואילן דעבד פירין די נצבתיה
מיניה וביה (על ארעא) למיניה וגלי קדם ה׳ ארום טב ותקין: 13) והוה
רמש והוה צפר והוה סדר עובדי בראשית יום תליתאי: 14) ואמר

---

1) Am Rande: נ״א מן לקדמין;

2) Vgl. Onkelos 2,1;

3) Vgl. unser Tharg. zu Ex. 15,18.

מימריה דה׳ יהוון נהוריא ברקיעא דשמיא למפרשא בין אימממא ובין
ליליא ויהוון לאתין ולסימנין, [ולזימנין] ולמקדשא בהון רישי ירחין
ושנין: 15) ויהוון לנהורין ברקיע שמיא למנהרא על ארעא והוה כדין
בגזירת מימריה: 16) וברא מימריה דה׳ ית תרין נהוריא רברביא ית
נהורא רבא למיהוי משמש באימממא וית נהורא זעירא למיהוי משמש
בליליא וית סדר כוכביא: 17) ושוי יתהון מימריה דה׳ ברקיעא דשמיא
למנהרא על ארעא: 18) ולמיהוון [ולמיהויהון] משמשין באימממא ובליליא
ולמפרשא בין נהורא ובין חשוכא וגלי קדם ה׳ ארום טב ותקין:
19) והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום רביעאי:
20) ואמר מימריה דה׳ ישרצון[1]) מיא שרין[1]) נפש דחייא ועופא יטוס על
ארעא על אפי רקיע שמיא: 21) וברא מימריה דה׳ ית תניניא רברביא
וית כל נפש דחייא דרמשא[1]) דישרצון מיא למיניהון וית כל עופא
דטיס למיניה וגלי קדם ה׳ ארום טב ותקין: 22) וברך יתהון מימריה
דה׳ למימר תקופו וסגון ומלו ית מיא בימיא ועופא יסגי בארעא:
23) והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום חמישאי:
24) ואמר מימריה דה׳ תפיק ארעא נפש דחייא למינה בעיר ורחיש
וחיתא דארעא למינא והוה כדין בגזירת מימריה: 25) וברא מימריה
דה׳ ית חיתא דארעא לזנה וית בעירא לזנה וית כל רחשא דארעא
למיניהון [למיניה] וגלי קדם ה׳ ארום טב ותקין: 26) ואמר מימו״יה
דה׳ נברי בר נש בדמותן כדנפק בן וישלטון בנוני ימא ובעופא
דשמיא ובבעירא [ובכל ארעא] ובכל רחשא דרחיש על ארעא: 27) וברא
מימרא דה׳ ית אדם בדמותיה בדמו מן קדם ה׳ ברא יתהון [יתיה]
דכר וזוגיה ברא יתהון: 28) ובריך מימריה דה׳ יתהון ואמר להון
מימרא דה׳ תקופו וסגון ומלון ית ארעא וכבושו יתה ושלטו בנוני
ימא ובעופא דשמיא ובכל חיתא דרחשא על ארעא: 29) ואמר מימריה
דה׳ הא יהבית לכון ית כל עיסבא מזרעין זרע דאית על אפי כל
ארעא וית כל אילן דאית ביה פירי אילן מזרעין זרע לכון יהא למזון:
30) ולכל חיתא דארעא ולכל עופא דשמיא ולכל דרחש על ארעא
דאית ביה נפיש דחיא ית כל ירוק עיסבא למזון וגלי קדם ה׳ ארום
טב ותקין: 31) וגלי קדם ה׳ ית כל מא דעבד והא שפר ותקין לחדא
והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום שתיתאי:

---

1) Vgl. dagegen V. 24 fgg.

Cap. II.

1) ואשלימו [ושלימו] ברייית שמיא וארעא וכל חיליהון: 2) וחמיד[1] מימריה דה׳ ביומא שביעאה עיבידתיה דעבד ואתניח ביומא שביעאה מן כל עיבידתיה די עבד: 3) ובריך מימריה דה׳ ית יומא שביעאה וקדיש יתיה ארום ביה אתניח מן כל עיבידתיה דברא מימרא דה׳ למיעבד: 9)-ואילן דעתא מאן דאכיל מיניה מיפרשא [ליה] בין טב לביש: 15) ונסיב מימריה דה׳ ית אדם ואצנע יתיה בגינתא דעדן למיהוי פלח באוריתיה ולמיטר פיקודוי: 18) -בר זוגא כדנפיק ביה: 22) וקשר-: 24) -בית מדמכא דאבוי-: 25) -ולא הוו ידעין מא היא בהתתא:

Cap. III.

7)-איצטלוון: 8) ושמעו ית קל מימרא דה׳ מטייל בגינתא לתוקפיה דיומא ואטמר אדם ואנתתיה מן קדם מימריה דה׳ בגו אילני גינתא: 9) וקרא מימריה דה׳ לאדם ואמר ליה הלא כל עלמא די ברית גלי קדמי חשוכא כנהורא גלי קדמי ואיך את סבר דלא גלי קדמי אתרא די את בגויה והן פקודיא דפקידית יתך: 10) ואמר ית קל דבורך שמעית מטייל בגינתא ודחילית ארום ארטילאי אנא ואטמרית: 15) ובעיל דבבו אישוי בין חויא ובין אינתתא ובין זרעית בניך ובין זרעית בנה[א] ויהא כד יהוון בנהא דאיתתא לעין באוריתא ונטרין פיקודיה יהוון מתכוונין ומחיין יתך ברישך וקטלין יתך וכד ימנעון גרמיהון בניה דאיתתא דלא לעין באוריתא ודלא למיטור פיקודיה תהוי מתכוין ונכית יתהון בעוקביהון וממרע יתהון ברם לבניא דאיתתא יהוי אסו ולך לא יהוי אסו ברם עתידין אינון אילין [לאילין ל]מעבד שופייתא בסוף עקב יומיא ביומוי דמלכא משיהא: 17) ולאדם אמר ארום שמעתא לקלא דאינתתך ואכלת מן אילנא די פקידית יתך למימר לא תיכול מיניה ליטא תהוי ארעא מן בגללך בצער תיכול מן פיריה כל יומי חייך: 18) וקוצין[2] ודרדרין תרבי לך ותיכול ית ירוק עיסבא דבאפי ברא עני אדם ואמר בבעו רחמין מן קדמך ה׳ לא נתחשב כבעירא למיכל עיסבא דבאפי ברא נקום כען ונלעי ומן לעות

---

1) Am Rande: נ״א ואשלים

2) Vgl. dagegen IV,16.

ידיו נאכל[1] מזון הא בכין יהא מפרש בין בנוי דאינשא ובין בעירא:
19) בזעת אפך תאכל[1] מזון עד זמן דתחזור לארעא ארום מינה
איתבריתא ארום עפרא את ולעפרא תתוב ומן עפרא את קאים למיתן
דין וחשבון על מא דעבדת: 20) וקרא אדם שמיה [שמה] דאינתתיה
חוה ארום היא הות אימהון דכל חייא: 21) וברא מימרא דה׳ א׳
לאדם ולאינתתיה לבושין דיקר מן משך בסריהון[2] ואלבש יתהון:
22) ואמר מימרא דה׳ א׳ הא אדם דברית יתיה יחידאי בעלמא היך
דאנא יחידאי בשמי מרומא עתידין אומין סגיעין למיקום מיניה ומיניה
תקום אומה דידעא למפרשא בין טב לביש וכדון נטרוד יתיה מן
גינתא דעדן קדם עד לא יפשוט ידיה ויסב מן פירי אילן חייא וייכול
וייחי לעלם: 23) ושלח יתיה מימרא דה׳ מן גינתא דעדן למיהוי פלח
ית ארעא דאיתברי מתמן: 24) וטרד ית אדם ואשרי יקר שבינתיה
מן לקדמין מעלוי גינתא דעדן מן ביני תרין כרוביא קדם עד לא
איתברי עלמא תרין אלפין שנין ברא אוריתא אתקין גינתא דעדן
לצדיקיא דיכלון ויתפנקון מן פירי אילניה על די נטרו מצותיה דאוריתא
בעלמא הדין אתקין גיהנם לרשיעיא דהיא מדמיא לחרב שנינא אכלא
מן תרין סיטרוי [סיטרהא] אתקין בגווה זיקוקין דנור וגומרין מבערין
לרשיעיא למתפרעא מנהון לעלמא דאתי על די לא נטרו מצותיה
דאוריתא בעלמא הדין ברם (פירי) אילן חייא היא אוריתא כל מאן
דמנטר יתיה [יתה] בעלמא הדין הוי חי וקים כאלן חייא לעלמא
דאתי טבא היא אוריתא לפלחי ולנטרי פיקודיה היך פירי אילן חייא
לעלמא דאתי:

Cap. IV.

7) הלא אין תיטיב עובדך בעלמא הדין ישתרי וישתביק לך
לעלמא דאתי ואין לא תיטיב עובדך בעלמא הדין ליום דינא רבא חטאך
נטיר ועל תרע ליבך חטאך [חטאה] רביע ובידך מסרית רשותיה דיצרא
בישא ואת תהוי שליט עלוי בין למזכי בין למחטי: 8) ואמר קין להבל
אחוי איתא ונפק [ונפוק] תרינן לאפי ברא והוה כד נפקו תריהון לאפי

1) Vgl. Dalman, Gramm. 245 Anm. 3 u. 246 Anm. 1.

2) Es ist wol mit P. J. zu lesen: מן משך חויא דאשלח מיניה ע׳מ׳ב und sowol auch in Onk. (vgl. Pirqe Rabbi Elieser Abschn. 20 Anf.)

ברא עני קין ואמר להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אוחרן ולית
מתן אגר טב לצדיקיא ולא למתפרעא מן רשיעיא ולא ברחמין איתברי
עלמא ולא ברחמין הוא מדבר מן בגלל מא אתקבל קורבנך מינך ברעוא
ומיני לא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית
עלם אוחרן ואית אגר טב לצדיקיא ולמתפרעא מן רשיעיא וברחמין
איתברי עלמא וברחמין הוא מדבר על דהוו פירי עובדיי(ן) טבין מן
דידך איתקבל קורבני מיני ברעוא ומינך לא אתקבל ברעוא והוון
תריהון מתנציין באפי ברא וקם קין על הבל אחוי וקטל יתיה:
9) ואמר מימרא דה׳ לקין אן הבל אחוך ואמר לית אנא ידע הנטורא
דאחי אנא: 10) ואמר מא הו די עבדת הא קל אדמהון דאוכלוסין
צדיקין דהוון עתידין למיקום מן הבל אחיך צוחין עלך קדמי מן ארעא:
16) ונפק קין מן קדם ה׳ ושרא בארעא דנוד גלי ומטלטל והוה עד
דלא יקטול קין להבל הות ארעא מרביא ליה פירין כפירי גינתא
דעדן על דחזר וקטל להבל אחוי חזרת ליה מרביא כובין ודרדרין:
22) -ואחות תובל קין נעמה היא הות בריא [מרת] קינין וזמרין:
26) ולשת לחוד הוא איתיליד בר וקרא ית שמיה אנוש ביומוי האבכין[1]
שרון בני אינשא למפלוח בפולחנא נוכריא ולמכנא[ה] יתהון בשום
מימרא דה׳:

Cap. V.

2) דכר וזוגא-: 24) ופלח חנוך בקושטא קדם ה׳ לית אנן ידעין
מא הוה בסופיה ארום אידבר מן קדם ה׳:

Cap. VI.

3) ואמר מימרא דה׳ לא יתדנון דריא דעתידין למיקום בתר דרא
דמבולא מחתם הוא גזר דינא דדרא דמבולא למובד[א] ולמישתציא
מחא נמירא הלא רוחי יהבית בבני אינשא דיעבדון עובדין טבין ועד
דאינון בשר עובדיהון בישין הא יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין
מן בגלל די יעבדון תתובא ולא עבדו: 8) ונח על דהוה צדיק בדריה
אשכח חן וחסד קדם ה׳:

---

1) האבכין ist wol vor ביומו zu stellen.

אלה תולדת נח נח.

14) -דקדרינון-:

Cap. VII.

10) והוה לסוף שובעת ימי אבליה דמתושלח ומי דמבולא הווין על ארעא: 16) -וחס מימרא דה׳ עלוי:

Cap. VIII.

1) ואדכר-ברחמוי טביא-דאית עימיה-רוחא דרחמין-[1]: 22) עד כל יומי ארעא מן כדון זרעין צדיקיא והצדין וצינתא ושורבא ויממ ולילי לא פסקו [פסקין]:

Cap. IX.

20) ושרי נח גבר צדיקא למהוי-:

Cap. X

4) -טרסוס איטליא ודודניא [ודרדניא]: 9) הוא הוה גיבר תקיף בצידא גיבר בחטאה קדם ה׳ הוא צייד בני אינשא בלישנהון ואמר להון רחוקו מן דינוהי דשם ואדביקו בדינוהי דנמרוד בגין כדין יתאמר כנמרוד גיברא גיבר בצידא גיבר בחיטאה קדם ה׳: 10) -חרן ונציבן וקטיספו בארעא דפונטוס: 11) מן עצה [ארעא] ההיא נפק אתוראה-:

Cap XI.

2) והוה כד אסטו ליבהון מן בתר מימרא דמאן דאמר והוה עלמא מן שירויא ואשכחו מישר בארעא דפונטוס ושרון תמן: 4) ואמרין גבר לחבריה אתון כען ניבני לן קרתא ומגדל ורישיה מטי עד צית שמיא ינעביד לנא בגווה בית סגדו ברישיה וניתן חרבא בידי סגיא [בידיה דסגדו] דילמא דיסדר לקובליה סידרי קרבא קדם דנתבדר מעלוי ארעא: 30) -לית לה ביר:

---

[1]) Die beiden ersten Trennungsstriche rühren von mir her, an Stelle des dritten hat unser Ms. die Worte רוח על הארץ.

Cap. XII.

ויאמר ה׳ אל אברם לך לך.

5) -וית נפשא דגיורין-: 15) לפלטין דפרעה:

Cap. XIII.

6)-סגולתהון-: 7) והוה מצו בין רעי נכסוי דאברם ובין רעי (ד)נכסוי דלוט דרעי דאברם הוו זממין בעירהון עד זמן דהוו מטיין לאתר דרעו ורעיוי דלוט לא הוו זממין בעירהון אלא מבקרין ורעיין בחקל אוחרי ורעוי דאברם צדיקא רסינהון הוו זממין ולא איתרבו לא לכנענאי ולא לפריזאי דעל כן [דעד כדון] הוו שריין בארעא:

Cap. XIV.

9) -ארבעא מלכין לקביל חמשא סדרו סידרי קרבא: 10) -פרדיסיא-:
18)[1] ומלכי צדק מלכא דירושלם דהוא שם רבא הוה כהן עילאה אפיק מזון וחמר והוה קאים ומשמש בכהנותא רבתא קדם אל עילאה:
23) -רצועה דסנדל-:

Cap. XV.

1) בתר פתגמיא האילין מן דאיתכנשו כל מלכיא דארעא וכל שלטוני מדינתא למסדרא סדרי קרבא עם אברם צדיקא ונפול קומוי וקטל מנהון ארבע מלכוון [ארבעא מלכין][2] והזר תשע משריין חשב אברם צדיקא בליביה ואמר ווי כען עלי דילמא דקבלית אגר מצותי בעלמא הדין ולית לי חולק לעלמא דאתי או [דילמא] דיזלון אחוהון [אחיהון] וקרוביהון דקטיליא האילין ויצרפון עמהון לגיונין סגיעין וייתון עלי או דילמא דאשתכח לי זכו [בזימנא] קדמיא דנפלו קודמי(ן) (או דילמא) [ו]לא ישתכח לי בזימנא תנייתא ואתא מימר מן קדם ה׳ עם אברם צדיקא למימר לא תדחל אברם אף על גב דיזלון אחיהון וקרוביהון דקטיליא האילין ויצרפון עימהון לגיונין סגיעין וייתון

---

[1]) Dieser Vers lautete ursprünglich vermutlich: ומלכי צדק מלכא דירושלם דהוא שם רבא אפיק מזון וחמר והוא הוה כהן לאל עילאה: (Vgl. MGWJ. Jgg. 41 Heft 7 pag. 290.

[2]) Dieselbe merkwürdige Verwechslung siehe auch 16,5

עלך[1] מימרי תכלך בעלמא [הדין] ומגן עלך כל יומיא ברם אגרך ועובדיך טביא מתקנין לך לעלמא דאתי: 2) ואמר אברם ה׳ אלה׳ מא יהבת לי וסגיעין אית קומך למיתן לי ברם מא הניה אית לי דאנא איזיל מן גו עלמא בלא בנין ואליעזר בר ביתי דעל ידוי עבדת לי נסין בדרמשק [3)-] בתר כן ירית יתי: 11) וכד נחת טייסא ולא קריב לפסגיא והדין טייסא הוא עופא מסאבא [ופגריא][2] אילין אינון מלכוותא דארעא והוי כד יעטון עיטא על בני ישראל זכוותיה דאברם צדיקא מבטל[ן] יתה(ון): 12) והוה שימשא אזלא למיטמע ושנא עמיק(ת)א בסימ(ת)א נפלת על אברם והוה אברם חמי ארבעתי מלכוותא דעתידין [דעתידן] למיקום למשעביד [למשעבדא] בבנוי: אימה חשכה גדולה נפלת עליו אימה היא בבל חשכה היא מדי גדולה היא יון נופלת עליו דא היא אדום רשיעא היא מלכותא רביעיתא דעתידין [דעתידא] למיפל ולא תהוי לה תקומה לעלמי עלמין: 17) והוה שימשא אזלא למיטמע וקבלא הוה והא אברם חמי עד די ספסלין איסתדרו וכורסוון רמיא [רמיו] והא גיהנם דמעתדא לרשיעיא לעלמא דאתי כתנור מקפין שביבין דנור ושלהובית אישא בגווה נפלו (על) רשיעיא על די מרדו על אוריתא בחייהון וצדיקיא על די נטרו יתה מן עקתא ישתזבון כל כדין אתחמי לאברם כד הוה עבר בין בתריא האילין:

Cap. XVI.

5) ואמרת שרי לאברם דיני ועלבוני מסירין בידך שכחית ארעי וילדותי וביתיה דאבא ואתית לי עמך בהמנות שמיא עלך [עלית] עמך קדם מלכוותא [מלכיא] דארעא קדם פרעה מלכא דמצרים וקדם אבימלך מלכא דפלישתאי ואמרית אחי הוא דלא יקטלון יתך וכדון דחמית דלית אנא ילדא ונסיבית ית הגר מצריתא אמהתי ויהבית יתה לך דאתת [לאתתא] וחמת ארום עברת ובזית אקרי באפה וכדון יתגלי ה׳ וידון ביני ובינך ויפרוס שלמי עליי ועלך ותתמלי ארעא מיני ומינך ולא נצרך לבנוי [לבנהא] דהגר מצריתא אמהתא דהיא מן בני בניהון

---

1) Hier folgen noch einmal die Worte: או דילמא דאשתכח לי זכו קדמיא דנפלו קודמין או דילמא, sind jedoch vom Schreiber selbst durch darübergesetzte Schleifen (⌒) als irrthümlich gekennzeichnet.

2) In unser cod. ein freier Raum; zur LA. vgl. Levy Ch. Wb. פגר.

דעמיא די סליקו [טליקו] יתך באתון נורא: 7) -באורחא דחלוצא:
13) ואודיאת הגר וצליאת בשם מימרא דה׳ דאיתגלי עלה ועל שרי
רבונתה ואמרת בריך את הוא אלהא קיים לעלמיא דחמית בצערי
ארום אמרת הלחוד עלי אתגליאת [אתגליתא] היך בתר דאיתגליאת
[-תא] על שרי ריבונתי:

Cap. XVII.

17) -ותמה-:

וירא אליו ה׳:

Cap. XVIII.

1) בזימנא דגזר אברם בשר עורלתיה [תלתא מלאכין אישתלחו
לותיה] ותלתיהון מלאכיא אישתכחן [אישתלחו] לתלת מילין ארום לית
איפשר לחד מן מלאכי מרומא למשתלחא בידיה יתיר מן מלה חדא
מלאכא קמאה אשתלח למבשרא לאבונן אברהם דהדא [דהא] שרה
ילדא מלאכא תניינא אשתלח למשיזבא ית לוט מיגו הפיכתא מלאכא
תליתאה אשתלח למהפכא סדום ועמורה אדמה וצבויים אילין מלאכיא
אישתלחו לות אברהם אבונן ואתגלי עלוי מימרא דה׳ במישרי חיזווא
והוא הוה יתיב בתרע משכניה מתחמם מן גזירתיה כמתחמיא [ד]יומא[1]:
10) -וישמעאל הוה קאים מבתרוי: 17) וה׳ אמר במימריה הא מכסי
אנא מן אברהם רחמי ית מא דאנא עביד הואיל וכרכא דסדום במתנתא
דיהבית ליה דינא הוא דלא נהפוך יתה עד זמן די אודע יתיה:
21) אתגלי כען ואחמי הא כקבילתהון דעמא דסדום ועמורה סלקת קדמי
(כלייה) [עבדו][2] גמירא אינון חייבין מדמיין אינון בנפשתהון (די)
דילמא דלית עובדיהון בישיא גלון קדמי ואין בעין למעבד תתובא
ולמחזור מן עובדיהון בישיא הא אינון קדמי כדלא ידעית:

Cap. XIX.

3) -והון מתחמין איך הוו אכלין ואיך הוו שתיין: 7) [3]ואמר
לוט להון [בבעו] אמתינו קליל זעיר עד זמן דניבעי רחמין מן קדם ה׳:

---

[1]) Am Rande: נ״א כתוקפיה.

[2]) In unserer Hs. ein leerer Raum; vgl. zu diesem Verse MGWJ 41,342.

[3]) Gehört zu Vers 18.

11) -בחברבריה-: 15) וכאישון למיסוק עמודא [ד]שחרא-: 24) ומימרא דה' הוה מחית על עמא דסדום ועמורה מטרין דרעוא מן בגלל דיעבדון תתובא מן עובדיהון בישיא ולא עבדו וכיון דהוון חמיין מטרא נחית הוו אמרין דילמא דלית עובדינן בישיא גליין קדמוי וחזר למיחת עליהון גפרית ואישא מן קדם ה' מן שמיא: 26) ואיתתיה דלוט על דהות מן בנתהון דעמא דסדום אסתכלת מן בתרה למיחמי מא הוה בסוף ביתיה דאבוהא[1]) והא היא קיימא עמודא דמילחא עד זמן דייחון מיתיא:

Cap. XX.

16) [2])ולשרה אמר הא יהבית (ליך) אלף סלעין דכסף לאחוך הא כספא ההוא יהיב לך [ליך] מתנה על די כסית [אתכסית] מן עינוי דאברהם צדיקא בעליך ליליא חדא עם כולא דאית עמך (וית כולא אתוכחת) הא אילו יהבית כל מא דאית לי לא הוינא כמיסת ואתוכחן מיליא וידע אברהם צדיקיא דלא חכמית יתך [יתיך]:

Cap. XXI.

9) וחמת שרה ית ברה דהגר מצריתא (מא) דילדת לאברהם עבד עובדין בישין די לא כשרין למתעבדא מגחך בפולחנא נוכריא[3]): 33) ונציב אברהם פרדיסא בבאר שבע ואייתי בגוויה מזון ומשקי לעמיא והוה כד הוון אכלין ושתיין והוון בעיין למיתן ליה טימי מא דאכלו ושתייו והוה אבונן אברהם אמר להון צלון קדם אבוכון בשמיא מן דידיה אכלתון ומן דידיה שתיתון ולא הוון זיעין מן תמן עד זמן דהוה מגייר יתהון ומליף יתהון (אורחיה) אורחיה דעלמא ופלח וצלי תמן אברהם בשם מימרא דה' אלהא דעלמיא[4]):

---

[1]) Vgl. Midrasch Agadah ed. Buber z. St.

[2]) Die Worte 'וית כולא א scheinen durch Onkelos veranlasst zu sein, aber auch da bleibt der Text noch sehr dunkel; zu der hier sich findenden Auffassung ist zu vergleichen: Lekach Tob ed. Buber pag. 95 ד"א נתן לו לאברהם.

[3]) Ansicht R. Akiba's vgl. Bacher, A. d. T. I, 252 Anm. 2.

[4]) Die Quellen zu dieser Agada siehe in Lekach Tob ed. Buber pag. 96.

Cap. XXII.

8) ואמר אברהם מן קדם ה׳ איזדמן אימר לעלתא ברי ואין לא
את הוא אימרא והליכו תריהון כחדא בליבא שלימא אברהם למכוס
ויצחק בריה למתכנסא [למתנכסא] [1]: 10) ופשט אברהם ית ידיה
ונסיב ית סכינא למיכס ית יצחק בריה עני יצחק ואמר לאברהם אבוי
אבא כפות ידאי [יתי] יאות דלא בשעת צערי נפרכס ונערבב יתך
ואשתכח קורבנך פסיל ונדחי לגובא דהלבא [דחבלא] לעלמא דאתי [2]
עינוי דאברהם הוון משוטטין בעינוי דיצחק ועינוי דיצחק הוון משוטטין
במלאכי מרומא יצחק הוה חמי יתהון ואברהם לא הוה חמי יתהון בה
בשעתא נפקת ברת קלא מן שמיא ואמרת אתון חמון ית תרין צדיקיא
יחידיין די בעלמא חד נכס וחד מתנכס דינכס לא חייס ומתנכס פשט
צואריה: 11) וקרא ליה מלאכא דה׳ מן שמיא ואמר אברהם אברהם
עני אברהם בלישן בית קודשא ואמר הנני: 14) ופלה וצלי (תמן)
אברהם בשם מימרא דה׳ אלהא דחמוי [דחמי] ולא מתחמי (כולא) גלי
וידיע קדמך דלא הוה פלגו [בלבי] בשעתא דאמרת קרב ית יצחק
ברך קומוי [קומיי] מיד אקדימית בצפרא ועבדית פיקודך ונטרית
גזרתך וכדון בבעו רחמין מן קומך ה׳ אלהי׳ כד יהוון בנוי דיצחק ברי
עללין בשעת אננקי תהוי מדכר להון עקדתיה דיצחק אבוהון ושרי
ושבוק לחוביהון ושזב יתהון מן כל עקא ברם עתידין אינון דריא
דעתידין למיקום למיהוון אמרין בטור בית מוקדשיה דה׳ קרב אברהם
ית יצחק בריה ובטורא הדין איתגליאת עלוי יקר שכינתיה דה׳:
24) ופלקתיה-:

ויהיו חיי שרה.

Cap. XXIII.

16) -עברין בכל פתור ומתקבלין פרגמטיא:

Cap. XXIV.

10) -וכל שפר אפותיקי- [3]:

---

1) Ebenso Raschi z. St. u. Lekach Tob pag. 98.

2) Vgl. Midrasch Tanchuma ed. Buber z. St.

3) In unserem Msc. hinter V. 60; am Rande: נ״א דיותוקי.

60) ובריכו ית רבקה ואמרון לה אחתן את פרשא מינן ואזלא למדבקא בגוברין צדיקין ואת אינתתא צדיקתא מיניך יקומון אלפין ורובבן (דמלאכין קדישין) ויירתון זרעיית בנייך ית תרעי בעלי דבביהון: 62) ויצחק הוה אתי מבית מדרשא דשם רובא לבאירא דאיתגלי עלוי יקר שכינתא דה׳ והוה הוה שרי (בין חגרא ובין חלוצה)[1]: 65) -ונסיבת רדידא ואתצמצמת בה [ביה]:

Cap. XXV.

1) -היא הות הגר דהוות אסירא ליה מן שירויא:

ואלה תולדת יצחק.

22) ואדחקון בניא במעהא ואמרת אין כדין הוא צערתהון [צעריהון] דילידתא למא כען אית לי בנין ואזלת לבית מדרשא דשם רובא למתבע רחמין מן קדם ה׳: 34) ויעקב יהב לעשו מזון ותבשיל דטלופחין ואכל ושתי וקם ואזל ובזי עשו ית בכירותא ואפיס הולקיה לעלמא דאתי וכפר בתחיית מיתיא:

Cap. XXVI.

10) -הא קליל זעיר אילו שמיש חד מן טליא עם אינתתך-:
35) והוויין סרהובנין ואפחת רוח פולחן בפולחנא נוכריא ולא הוו מקבלין [מקבלן] אולפן לא מן יצחק ולא מן רבקה:

Cap. XXVII.

1) והוה ארום סאב יצחק וכהיין עינוי מלמחמי ואסתלקת רוח קודשא מעילוי[ה] מן בגלל די יקבל יעקב ית סדר ברכתא וקרא ית עשו בריה רבא ואמר ליה ברי ואמר ליה הא אנא: 27) וקריב ונשיק ליה וארח ית ריחהא דלבושוי ובריך יתיה ואמר חמון כען ריחיה דברי כריח קטורת בוסמין טבין דעתידין למתקרבא על גבי מדבחא בטור בית מוקדשא דה׳ די בריך יתיה חי וקיים: 29) יפלחון קומך אומיא כל בנוי דעשו וישתעבדון לך (כל) מלכוותא כל בנוי דישמעאל הוי רב ושליט על אחי [אחך] בנוי [בנייה] דקטורה ויהוון מקדמין למשאל בשלמך כל בנוי דלבן אחוי [אחוהא] דאימך מאן דלייט יתך יעקב

[1]) Die eingeklammerten Worte gehören vermutlich zu 20,1.

יהוי ליט כבלעם בר פעור ומאן דמבריך יתך יהוי בריך כמשה נבייא ספריהון דישראל: 40) ועל מאני זינך תהי וקדם אחך יהודיא תהוי פלח ויהוי כד יהוון בנוי דיעקב לעין באוריתא ונטרין פיקודיה יהוון יהבין ניר שעבודיהון על צוארך וכד ימנעון בנוי דיעקב גרמיהון מן למלעי באוריתא ומן למיטור פיקודיה הא בכין תהוי פריק ניר שעבודיהון מעילוי צוארך: 41) ונטר עשו סינאה על יעקב על ברכתא דבריך יתיה אבוי ואמר עשו במחשבת ליביה אנא לית אנא עביד היכמא דיעבד קין דקטל להבל אחוי בחיוי דאבוי וחזר ואוליד ית שת וקרא שמיה על שמיה דאחוי[1] ברם ממתין אנא עד זמן די יקרבון יומי איבליה דאבא ואקטול ית יעקב אחי ונהוי מתקרי קטול וירת[2]:

ויצא יעקב.

Cap. XXVIII.

10) [3]חמשא נסין אתעבוד ליעקב אבונן בזימנא דנפק מן באר שבע למיזל לחרן נסא קמאה איתקיפו [איתנקיפו] ליה שעוי דיומא וטמעת ליה שמשא דלא לאשונה מן בגלל דהות [דהוה] דבורא מתחמד למללא עימיה[4] נסא תנינא אבניא די נסב אבונן יעקב ושוי יתהון תחות אסודי רישיה כיון דאקדים בצפרא אשכח כולהון אבנא חדא היא אבנא דאקים קימא ואריק משח על רישה[5] נסא תליתאה כיון דנטל אבונן יעקב ריגלוי למיזל לחרן קפצת ארעא קומוי ואשתכח בחרן שעה זעירא[6] נסא רביעאה אבנא דהוון כל רעיא מתכנשין למעברא יתה מעלוי פומא דבאירא ולא הוו יכלין לה כיון דאתא אבונן יעקב עבר יתה בחדא מן ידוי ואשקי ית עניה דלבן אחוי [אחוה] דאימיה[7] נסא חמישאה כיון דעבר יעקב ית אבנא מעילוי פומא דבארא צפת בארא וסלקת לאפוי והות טיפא עשרין שנין כל יומין

1) Vgl. Jalqut c. 116 Ansicht d. R. Levi.

2) Vgl. Ber. r. u. Jalqut z. St. והורגו ויורש אני.

3) Im Msc. vorher irrtümlicherweise die Worte איש עמו-ארום aus וישלח durchstrichen.

4) Vgl. Ber. r. רבנן אמרי כי בא השמש מלמד וכו'.

5) Vgl. Raschi z. St.

6) Vgl. bab. Cholin 91 b.

7) Vgl. Lekach Tob z. St. u. Anm. 21.

דהוה אבונן יעקב יתיב בחרן[1] אילין חמשתי ניסיא איתעבדו לאבונן יעקב בזימנא דנפק מן בארא דשבע למיזל לחרן: 11) וצלי[2] באתרא ואבית תמן ארום טמעת ליה שמשא ונסיב מן ביפי אתרא ושוי תחות אסודי רישיה ודמך ליה באתרה ההוא: 12) וחלם והא סלם קביע בארעא ורישיה מטי עד צית שמיא והא מלאביא דילוון יתיה מן ביתיה דאבוי סליקו למבשרא למלאכי מרומא אתון חמיין גוברא חסידא די איקונין דידיה קביע בכורסי יקרא דהויתון מתחמדין למסתכלא ביה והא מלאכין קדישין מן קדם ה׳ סלקין ונחתין ומסתכלין ביה[3]: 17) ודחיל ואמר מא דחל הוא אתרא הדין לית אתרא הדין אתר הדיוט ארום אילהין מכוון לבית צלו הוא והדין תרעא תרע מכוון עד צית שמיא:

Cap. XXIX.

15) ואמר לבן ליעקב הא מן קושטא אחי את לא שפר דתפלח קדמיי מגן תני לי מא הו אגרך: 17) ועינהא דלאה הוון רכיכן על דהוות בכיא ומצליא דלא תסוק במזליה דעשו רשיעא[4] ורחל הות שפירא בריוה ושפירא בחיזוה[5]: 20) וכנש לבן ית כל עמא דאתרא ועבד שירא [שירו] עני לבן ואמר לעמא הא גוברא הדין שרי בינינן שבע שנין דיומין מבועינן אתברכו ועדרי עאנינן סגיעו וכדון הבו לי עצה מא נעביד ליה וישרי גבן אוף שבע שנין אוחרנין וחמון עמא דאתרא ויהבו ליה עצה דרמאין ואסיבו לאה חולף רחל[6]:

Cap. XXX.

11) ואמרת לאה אתא גדא טבא דעתיד למגדעא משרייתא דאומיא וקרת שמיה גד: 22) ארבעה מפתחין ביד רבון כל עלמא ה׳ ולא מסר יתהון לא למלאך ולא לשרף מפתח מיטרא ומפתח כלכלה ומפתח קבריא ומפתח עקרתא מפתח מיטרא דכן הוא מפרש ואמר

---

1) Lekach Tob ib. u. Anm. 24.

2) Ber. r. [וצלי] ד״א מהו ויפגע צלי.

3) Nach Ber. r. אותם שליוו u. את הוא שאיקונין.

4) Ber. r. z. St. Tanchuma 152, Lekach Tob, bab. Bab. bathr. 123 a, Midr. Ag. 176 u. Raschi.

5) Lekach Tob בקומה-בדמות.

6) Ber. r., Jalqut, L. t. Midr. Ag.

יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב את השמים[1]) מפתח כלכלה דכן הוא מפרש ואמר פותח את ידיך וגו׳[2]) מפתח קבריא דכן הוא מפרש ואמר הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי[3]) מפתח עקרתא דכן הוא מפרש ואמר ואדכר מימרא דה׳ ברחמוי טביא ית רחל ושמע בקל צלותה ואמר במימריה למיתן לה מן פירי וולד מעייא[4]): 27) -איטיירית-:

Cap. XXXI.

7) -ופרג-: 9) ורוקן מימרא דה׳[5])-: 15) -ארום זבין יתן[6]) והוא בעי למיסב לחוד כסף בתולתין וכתובתין: 22) כיון דאזלו רעוי דלבן למשקייא עאנא מן באירא ולא יכילו אמתינו תרין ותלתין [ותלתא] יומין מסבון [מסברין] דילמא תוטיף באירא ולא טפת ובכדו אתנו ללבן ביומא תליתאה ארום ערק יעקב: 39) קטילא לא אייתית לוותך כל חדא מנהון דהות ערקא מן מנינא אנא הוינא משלם יתה ומיני את בעי יתה ומא דהוון גנוביא גנבין בימכא ומא דהוות חיותא מתכלא[7]) בליליא אנא הוינא משלם יתהון אגר לעותי דאימכא ושיהור עיני בליליא:

Cap. XXXII.

3) ואמר יעקב כיון דחמא יתהון דילמא משריתא דעשו אחי אתיא לקדמותי למסדרא לקובלי סדרי קרבא למקטול יתי או דילמא משרייתיה דאחוי [דאחוה] דאימא אתיין מן בתראי למקטול יתי או דילמא משרייתא דמלאכין קדישין מן קדם ה׳ אתיין לקדמותי למשיזבא יתי מן יד תריהון בגין כדין קרא שמיה דאתרא ההוא מחנים:

וישלח יעקב.

7) -פולמרכין עימיה-: 16) -ולובדיקים עשרה-: 26) וקהת-: 27) ואמר שלחני ארום סליק עמודא דשחרא ארום מטת זימניהון

1) Deut. 28,12 aber dort לך ה׳.
2) Ps. 145,16.
3) Ez. 37,12.
4) Vgl. Ber. r. 73; Taan. 2b u. L.t z. St.
5) Ms. fa: ויצל ופרג נ״א ורוקן מ״ד׳.
6) Ms. fa: זביתינון.
7) So cod. Vat. uns. Msc. fa: מיכלא.

דמלאכי מרומא ואנא ריש למשבחיא ואמר לא אשלח יתך אילהין ברכת יתי[1]:

Cap. XXXIII.

4) ורהט עשו לקדמותיה וגפיף יתיה ואתרכין על צואריה ונשיק יתיה ובכון תריהון עשו הוה בכי על דקהיין שינוי ויעקב הוה בכי על שעשיעות צואריה[2]: 13) -ארום טלייתא חטיין-: 19) -מרגליין:

Cap. XXXIV.

12) -נדן וכתובה-[3]: 31) ענין שמעון ולוי ואמרין ליעקב אבוהון לא יאי דהוון אמרין בכנישתהון דישראל ובית מדרשיהון ערלין סאיבו בתול(ין)[א] ופלחי צלמין לדינה ברתיה דיעקב ברם יאי הוא למיהוון אמרין בכנישתהון דישראל ובבתי מידרשות ערלין אתקטילו על עיסק בתולה ופלחי צלמין על דסאיבו ית דינה ברם מן כדון לא יאי לשכם בר חמור מתגאי בליביה ואמר היך איתא דלית לה תבוע אדם ולא תבוע עלבן כן הות לדינה ברתיה דיעקב ואמרין היך איתא זני[א] ונפקת ברא חשב ית אחתן:

Cap. XXXV.

9) אלהיה דעלמא יהוי שמיה משבח לעלמי עלמין ולדרי דרין מן דוגמת עלמא אליפת ענותנותך לדרי עלמין ענותנותך וצדקותך והדרך וישרותך ותוקפך ויקרך לא פסקין לדרי דריא אליפת יתן פיקודין יאין וקיימין שפירין אליפת יתן למברכא חתנין וכלין[4] מן אדם וזוגיה דכן כתבא מפרש ואמר ויברך אותם אלה׳ ויאמר להם אלה׳ פרו ורבו[5] ותוב אליפת יתן למבקרא ית בישיא מן אבונן אברהם צדיקא דאיתגליתא עלוי ברחמ(י)[ך] טביא ופקדתא יתיה למיגזור ית עורלתיה ויתיב על תרע משכניה ובקרת יתיה[6] דכן כתבא מפרש ואמר וירא אליו ה׳ באלוני ממרא[7] ותוב אליפת יתן למנחמא ית אבליא

---

1) Vgl. Ber. r. z. St. bab. Cholin 91b L.t u. Midr. Ag.
2) Vgl. Ber. r. Midr. חזית, L.t u. Pi. d. R. E. c. 37.
3) Vgl. L.t מהר אלו הנדוניות vgl. a. Anm. das.
4) Man erwartet וכלן; doch vgl. Deut. 24,6 Th. jes. u. Ps. Jon.
5) Gen. 1,28.
6) Vgl. L.t zu 18,1 u. bab. Sabb. 12b.
7) Gen. 18,1.

מן אבונן יעקב דאיתגליתא עלוי במתייה מפדן ארם ועד כען לא הוה אתניח מן צער כף ירכיה שמע מיתת רבקה אימיה באורחא ויתיב ליה צווח ומילל ומספד ובכי ואת· ברחמך טביא איתגליתא עלוי למנחמא יתיה ברכתא דאבליא ברכתא יתיה[1] דכן כתבא מפרש ואמר וירא אלה׳ אל יעקב עוד וגו׳: 18) -ואבוי הוה קרי ליה בלישן בית קודשא בנימן:

Cap. XXXVI.

39) ומית בעל חנן בר עכבור ומלך מן בתריה הדר ושמא דקרתיה פעו ושמא דאינתתיה מהיטבאל בת מטרד ברתא דגברא סרדא דהוה לעי במטרדא וסרדותא כל יומי חיוי ובתר דאיעתר וקנא נכסין חזר למהוי אמר מא הוא דהבא ומא הוא כספא[2]:

וישב יעקב בארץ מגורי אביו.

Cap. XXXVII.

3) -פרגוד מצוייר-: 7) -מכרכין כרוכין-: 25) -סיעת [סיעה] דסריקין-: 33) וחכם יתה ואמר פרגודא דברי היא לא חיות ברא אכלתיה[3] ולא איתקטלה איתקטל ברי ברם חמי אנא ברוח קודשא היך איתא בישא קיימא לקבליה איתת פוטיפר שליטא דפרעה רב ספקלטוריא והיא מתילא לחיות ברא[4] ברם רחיין אנא ברבון כל עלמא דהוא משיזיב יָתיה מן עריותא ואחוי לי אנפוי דיוסף ברי בשלם עד דאנא בחיין:

Cap. XXXVIII.

5) -והוה במפסקא-: 25)[a] תמר כד נפקת למיתוקדא בנורא והות בעיא לסהדיה ולא אשכחת יתהון תלת עיינהא למרומא ואמרת בבעו רחמין מן קומך ה׳ אלהי עני יתי בהדא שעתא דהיא שעה דאנינקי ואנא מקיימא לך תלת[א] צדיקין בבקעת דורא חנניה מישאל

a) Varianten aus cod. Par. 75: ובעת || עינה || קדמך || ענה || דהיא שעתא.

1) L.t שבירכו ברכת אבלים vgl. a. Anm. das. u. ebenso zu V. 18.

2) Vgl. L.t, Ber. r. u. Raschi.

3) Gen. 42,36 אכלת יתיה.

4) Vgl. Midr. Ag. u. Ber. r. z. St.

ועזריה בה שעתא זמין קודשא בריך הוא למיכאל מלאכא ואמר ליה
הב יתהון לה[1] כיון דחמית יתהון אנהרן עיינהא וטלקת יתהון תחות
ריגלוי דדייניא [ואמרת] גברא דאילין דידיה מיניה אנא מעברא על
מנת יקדא ולא מפרסיא ליה ברם סהדא דביני לביניה יתן בליביה
למחכם יתהון למאן אינון עיזקתְא ושושיפא וחוטרא האילין: (26
כיון a) דחכם יהודה תלתא סהדוי קם על ריגלוי ואמר בבעו מנכון אחיי
ואינשי ביתיה דאבא קבילו מיני פתגמא הדין במכילתא דאינש מכייל
בארעא בה מכיילין ליה בשמיא בין מיכלא טבא ובין מיכלא בישא
וטובוי דכל אינש דאית ליה עובדין טבין ולא בהית בעלמא הדין ולא
בהית בעלמא דאתי טב לי ייקד באישא טפיא ולא ייקד באישא
אכלא אישא בגין דנסיבית פרגודיה דיוסף אחי ואצבעית יתיה בדמא
דצפירא וטלמית לאבא ואמרית ליה חכים כען הא כתונתיה דברך
הוא [היא] אזלא מיכלא לקביל מיכלא וסדר דין לקביל סדר דין[2]
זכייא היא תמר כלתי מיני היא מעברא חס לה לתמר כלתי לית היא
מעברא בנין דזנו בגין כן לא יהבית יתה לשלה ברי ברת קלא[3] נפקת
מן שמיא ואמרת תריכון אתון זכאין מן קדמי הות [הוה] פתגמא ולא
אוסיף תוב למחכם יתה:

Cap. XXXIX.

10) -למדמוך עמה בעלמא הדין דלא למיהוי שותף עמה בגיהנם
לעלמא דאתי[3]: 18) -כד ארעימית-:

Cap. XL.

12) ואמר ליה יוסף דין הוא פתרוניה דחילמא תלתי שרביטיא
תלתי[5] אבות [אבהת] עלמא אינון דמן בני בניהון עתידין למ[שת]עבדא
בארעא דמצרים בטינא ובליבניא ועתידין למתפרקא על ידי תלתא

---

a) Varianten aus cod. Par. 75: || זמן || חות הב || דִחמת || תותי רגלי דייניא וא' || מפרסמיא || תלתי || דאיניש || כייל || מכילא || למהוי יקיד || עוד || קדמאי || ברם בגין דלא || היא || הכיתונא || חכום || באדמא || וצבעית || דנסבית.

1) Vgl. Midr. Ag. Ber. r. u. Jalq.

2) Vgl. Midr. Ag. u. Ber. r.

3) Vgl. L.t u. Anm. das.

4) תלתא?; s. a. Variante zu 38,26.

פרנסין הימנין על ידי משה ואהרן ומרים דמתילין בסגוליא[1] ודי
עצרתא יתהון בגו כסיה דפרעה ושויתא כסא בכף ידוי דפרעה הוא
פילי דרב מזוגיא [דרוגזא][2] דעתיד פרעה למשתי בעקבא אוף אמר
[את][2] רב מזוגיא [ת]קבל אגר טב [על חלמך טב][2] דחלמתא ובפתרוניה
דחלמיה לא הוה יוסף חכם ליה מן בתר כדין אמר ליוסף הכמא די
פתר באפוי[3] ואמר ליה דין הוא פתרוניה דחילמא תלת[א] שרביטיא
תלתא יומין אינון׃ 18) וענא יוסף ואמר דין הוא פתרוניה דחלמא
תלתא סליא תלתא [שעבודיא] קשיא דעתידין ישראל משתעבדין
בארעא דמצרים בטינא ובלבניא ובכל פולחן די באפי ברא ועתיד
פרעה מלכא דמצרים גוזר[!] גזירין על ישראל ורמי בניהון לנהרא
וסופא דפרעה ועבדוי וחילוותיה ישתיצון ויפקון ישראל בריש גלי ואת
רב נחתומין מקבל אגר ביש דחילמא הדין חלם ביש הוא ופתרוניה
דחילמא לא הוה יוסף חכים ליה ופתר ליה יוסף מן דלא הוא ידע[4]
ליה מן בתר כן תני יוסף ואמר דין הוא פתרוניה דחילמא תלת[א]
סלין תלתא יומין אינון׃ 32) ושבק יוסף חסדא דלעיל וחסדא דלרע
דלווי יתיה מן ביתיה דאבוי ואתרחיין ברב מזוגיא בבשר עבור ובבשר
דטעים כסא דמותא ולא אדכר כתבא דכתיב ומפרש ליט יהא גוברא
דיתרחיין בבשרא ויהב בישרא רוחצניה ובריך יהא גוברא דאיתרחיין
בשום מימרא דה׳ ושוי מימרא דה׳ רוחצניה[5] מן בגין כן לא אדכר
רב מזוגיא ית יוסף ואנשי יתיה עד זמן די מטא קיצא למתפרקא׃

ויהי מקץ שנתים ימים.

Cap. XLI.

43) -והוון מקלסין קומוי ואמרין יהא[6] אבא דמלכא[7] ורב בחוכמתא
ורכיך בשניא[8] -׃ 45) -רב דטנס-׃

---

1) Aehnlich L.t.

2) Nach Ps. Jon.

3) Der Text scheint hier nicht ganz in Ordnung zu sein; man erwartet nach den übrigen Mss. אחכם statt חכם; ליה יוסף st. ליוסף; שפר st. פתר.

4) Vgl. die vorhergeh. Anm.

5) Jer. 17,5 u. 7.

6) Vgl. dag. unser Tharg. zu Gen. 49,22.

7) Vgl. L.t אב המלך; s. a. bab. bathr. 4a.

8) Vgl. L.t u. Ber. r. c. 90.

Cap. XLII.

1) וחמא יעקב ברוח קודשא ארום אית עיבור מזדבן במצרים ואמר יעקב לבנוי למא כען תתחמון סבעין ביני כפנין[1]: 13) -אוחו״נא לית אנן ידעין מא הוה בסופיה: 23) ואינון לא הוו ידעין ארום הוה יוסף חכים בלישן (בית) בית קודשא ארום היך תורגמן הוה מנשה[2] דייר ביניהון: 36) ואמר להון יעקב אבוהון יתי תכלתון יוסף כד נחת לותכון לדותן לית אנא ידע מה הוה בסופיה אמרית עלוי חיות ברא אכלת יתיה ושמעון בשעתא דנחת רעבון למצראי לית אנא ידע מא הוה בסופיה אמרית שליטא דארעא חבש יתיה ובנימן אתון בעיין למיסב ועלי אינון חשיבין למקמא תרין עשר שיבטין:

Cap. XLIII.

9) -מן ידי תדכרינִיה- ואיהוי מרחק מן שלמא דאבא כל יומיא[3]: 14) -ואנא היך מא דילא תכלית על יוסף ברי כין לא אוסיף למתכלא לא על שמעון ולא על בנימין: 19) -די הוה ממני אפיטרופוס על ביתיה-:

Cap. XLIV.

15) -ארום מטיירא יטייר-:

ויגש אליו יהודה.

18) [a]וקריב לותיה יהודה ואמר בבעו מינך רבוני ימלל כען עבדך פתגם במשמעיה דרבוני ולא יתקף רוגזך בעבדך הלא מן זימנא קמאה דאתינן לוותך הות [הוית] אמר לן מן קדם ה׳ אנא דחיל וכדון השתא מדמיין דינך לדינוי דפרעה רבך ברם אנא יקיר כוותך ואבא יקיר כוות פרעה רבך דאת אמר ביה משתבענא אנא [משתבע] בחיי רישיה דאבא הכמא דאת משתבע בחיי ראשיה[!] דפרעה רבך דאין שרי אנא חרבא מן תיקא לית אנא מחזר יתה לתיקא עד נמלי

(a Varianten aus cod. Par. 75: כמשמעיה || קדמאה || לותך || הוית || ראשיה || הייך מא || ראשיה || משתבע אנא || מידמיין || ובדין השתא חרבי || יתיה || עד דאמלי.

1) Vgl. L.t u. bab. Taan 10b.

2) Vgl. Ber. r. Jalq. Raschi u. L.t z. St.

3) Das 2. Fragm. gehört zu 44,32; s. a. unser Tharg. zu 44,18 u. die Varr.

כל ארעא דמצרים קטולין ועד נעבד כל ארעא דמצרים צדו מן בני אינש מינך אנא מתחיל ומן פרעה רבך אנא מהסל הלא אשתמע(ת)[1] לך והלא אתני לך מא דעבדו תרין אחיי שמעון ולוי בכרכא דשכם די עלו בגווה לרוחצן וקטלו בה כל דכרין לפתגם דחרב על די סאיבו ית דינה אחתנא[2] על אחת כמה וכמה בנימן דקא מתמני עמן בפלוגא דארעא עם שבטיא ומקבל חלק ואחסנא בפלוגא דארעא ואנא דחיילי קשי מן תריהון דערבית ית טלייא מן לוות אבא למימר אין לא איתית יתיה לוותך ואקימית יתיה קומך ניהוי לך חייב ומנודה מן שאלית שלמיה דאבא [שאילת שלמך][3] כל יומיא הלא לא אשתמע לך ולא אתני לך ארום מלכין ושליטין אנן דכמתך בארעא דכנען כיון דחמא יוסף דסלקת כוליתיה דיהודה אחוי ונפק סעריה דליביה ובזען לבושיה בה שעתא רמז יוסף למנשה בריה וטפח ברגליה בגו פלטין ואזדעזעו חשב יהודה בליביה ואמר דין חילא מן דבית אבא הוא בגין כן שרי מרכיך במילוי[4] ואמר ∴רבוני שאיל ית עבדוי למימר האית לכון אב או אח:

Cap. XLV.

8) -ולפטרון לכל אינשי ביתיה-: 28) ואמר ישראל סגין טבין ונוחמן סכית למחמי והדא לא סכית דהא עד כדון יוסף בחיין ניזיל ונחמי יתיה קדם עד לא נמות:

Cap. XLVI.

28) -למתקנא ליה אתר בית משרי לגשנא-: 30) ואמר ישראל ליוסף אין מית אנא בהדא זימנא כאילו דלא מית מן בתר דחמית [ית] סבר אפייך ארום עד כדון אנת בחיין:

‖ דעלו ‖ אחי ‖ איתני ‖ אישתמע ‖ מחסיל ‖ ובפרעה ‖ אנשא ‖ דאעביד מתחשבה עמן מן שבטיא ולא מקבלא חלק ואחסנא עמן בפלוגא דא׳ ‖ דכריא ‖ לרחצן ‖ תרויהון ‖ קשה ‖ ואחסנא עמן ‖ מתמנה עמן מן שבטיא ‖ אחתנא דלא הות אית׳ ‖ יומא ‖ שאילת שלמא דאבא ‖ איהו תייב ומנדה ‖ קדמך ‖ ואקימת ‖ fe ית וכו׳ ‖ fe הוא ‖ מדבית ‖ ובזעין ‖ דסליקת ‖ כותך ‖ ושליטין אוף ‖ הלא אישתמע-והלא ואמר בבעו רבוני ימלל כען עבדך פתגמא.

1) Siehe weiter unten.

2) Vgl. die Varianten aus cod. 75.

3) Siehe die Anm. zu 43,9.

4) Vgl. Ber. r. u. L.t z. St.

ויחי יעקב בארץ מצרים.

Cap. XLVIII.

22) ואנא יהיב לך חלק חד יתיר על אחך לבושיה דאדם קמאי די איתיהיב לאברהם והוה יהב יתיה ליצחק אבא ויצחק אבא יהב יתיה לעשו אחי ולא נסבית יתיה מידיה לא בחרבי ולא בקשתי ארום אילהין בזכוותי ובעבדי טבייא[1]:

Cap. XLIX.

1) וקרא יעקב לבנוי ואמר להון אתכנשו ואחוי לכון ית דיערע יתכון מתן אגרא לצדיקיא ופרענותא דעתיד למתיא לרשיעיא בעידן דאינון כחדא מתכנשין בסוף יומיא דהוה מגלי להון כל מא דעתיד למיתי בסוף עקבי משיחא מן דאיתגלי ליה איתכסי מיניה וקם יעקב ובריך יתהון גבר כמסת ברכתיה ברך יתהון: 2) מן דאיתכנשו תרין עשר שבטוי דיעקב ואתגלי דרגשיה דדהבא דהוה יעקב אבונן רביע בגווה סברין דהוא גלי להון קץ פורקנא ואתכסי מיניה עני יעקב ואמר להון אברהם אבוי דאבא קם מיניה פסולא בישמעאל ובבנהא דקטורה יצחק אבא קם מיניה פסולא עשו אחי ואנא דחיל דלא יהוי ביניכון גבר די ידבק בבנוי דאחוי [דאחי] למפלח קדם טעון עניין תרין עשר שבטין דיעקב בחדא לבא שמע ישראל ה׳ אלהנא ה׳ אחד[2]: 3) ראובן בוכרי את חיילי ושירוי צערי לך הויא חזיא[!] למיסב תלתא חולקין יתירין על אחך בבירותא ומלכותא וכהונתא רבתא[3] ועל דחבתא ראובן איתיהיבת בכירותא ליוסף ומלכותא ליהודה וכהונתא רבתא לבני שבטוי[4] דלוי: 7) ליטא הות קרתא דשכם כד קמו עלה שמעון ולוי למחרבא [יתה] ברוגזיהון ארום תקיף הוה ובחימתהון ארום קשיא הוה [הות] אמר אבונן יעקב אין דשריין אינון כחדא שמעון ולוי לית אומא ומלכו דתקום לקבליהון אפליג ית בני שבטוי דשמעון ספרין ומלפי אוריתא דבני כנישתא דיעקב ואבדר ית בני שבטוי דלוי בבית מדרשא דבני ישראל: 8) יהודה את יודון לך כל [אחך ועל שמך יתקרון כל

---

1) Ber. r. במצוות ובמעש׳ טובים.

2) Vgl. Jellinek ,בית המדרש II. 73; Tanch. ed. Buber u. Anm. das.

3) Vgl. Ber. r. u. L. t.

4) Man erwartet שבטא, doch vgl. den folgenden Vers.

יהודאי ידך יתפרעון לך מן בעלי דבבך יהוון מקדמין ושאלין בשלמך
כל][1] בנוי דאבוך׃ 9) מדמי אנא לך יהודה בגור אריוון [על עסקיה
קטולא] דיוסף ברי דאת הוית משיזיב ליה על עסקיה דינא דתמר
דאת אמרת זכאה מיני נייה ושרי את בגו [קרתה[1]] כאריא ו]כאריוותא
לית מלכו דתקום מקדמך׃ 10) לא יפסקון מלכין ושלטונין מדבית
יהודה ולא ספרין ומלפי אורייא מבני בנוי עד זמן דייתי מלכא
משיחא [דדידיה היא מלכותא וליה עתידין ישתעבדון כל מלכוותא
דארעא׃ 11) מה יאי הוא מלכא משיחא][1] דעתיד למיקום מדבית
יהודה אסר חרצוי נפק לקרבא לקבל שנאוי ומקטל מלכין עם
שלטונין ומסמך [ומסמק] לטוריא מן אדם קטוליהון וגלימתא מהוור
לתרב גיבריהון לבושוי מזגזגין באדמא-׃ 14) יששכר שבט תקיף
ותחומיה יהא ממצע בין תרין תחומיא׃ 15) וחמא בית מוקדשא
דאיתקרי מנוחה ארום טב הוא וית ארעא דישראל ארום שמינין אינון
פיריה וארכן כתפתיה למילעי באוריתא[2]) והוון ליה כל אחוי למסקי
מסין׃ 16) מן דבית דן יקום פריק ודיין כחדא ישתמעון ליה כל קהל
שבטיא דבני ישראל׃ 17) יהוי דן מדמי לחויא [דרביע באורחא
ול]חרמניא דכמן בפרשת אורחא נכית סוסיא בעקביה וממרע יתיה
ומן אימתא מתהפך רכביה ונפל לאחורוי׃ הוא שמשון בר מנוח
דאימתיה על בעלי דבבוי ונפק לקרבא כל קבל סנאוי ומקטל מלכין
עם שלטונין׃ 18) אמר יעקב אבונן לא לפורקניה דגדעון בר יואש
סכיית נפשי דהוא פורקן שעה ולא לפורקניה דשמשון בר מנוח סכיית
נפשי דהוא פורקן עבר אלא לפורקנא די אמרת למיתיא לעמך לישראל
ליה לפורקנא סכית ה׳׃ 19) מן דבית גד יפקון משריין מטכסי[ן]
מזיינין והינון יעברון ית ישראל ית יורדנא ואינון [!] יחסנון יתהון ית
ארעא דכנען ומן בתר כן יחזרון בשלם למשכניהון׃ 20) טובוי דאשר
מא שמינא היא ארעיה תהא מכפקא תפנוקי מלכוון דבני
ישראל׃ 21) נפתלי עזגד(ין) [ק]ליל מבשר(ין) בוסרן [בסורן] טבן
והוא בשר לאבונן יעקב מן שירויא דהא עד כדון יוסף בחיין והוא
נחת למצרים בשעה זעירא ואיתי אוניתא דחקל כפילה וכד הוה פתח

---

1) Ergänzt nach cod. Vat. 440.

2) Vgl. Ber. r. Tanch. u. Midr. Ag.

פומיה בכנישתהון דישראל חלבא ודובשא נגיד שיותיה [שותיה][1]:
22) ברי דרבית יוסף ברי דרבית ותקיפת ותוב הוה חמי לך למתקף
מדמי לך אנא יוסף ברי לגפן שתולה על מבועין דמיא דשלחת שורשיה
לתהומיא ופכרת שני כל כיפיא ועוברתה שלחת לרומא וכבשת כל
אילניא כדין כבישת יוסף ברי בחוכמתך כל חכימיא דמצראי וכל
חרשיהון כד ארכיבו ית(י)ך במרכבתא תניתא דאית לפרעה והוו מקלסין
קומך ואמרין יחי אבוי דמלכא דרב בחוכמתא וזעיר בשניא והוו בנתיהון
דמלכיא ודשלטוניא מדקין עלך מן חרכיא ומסתכלין בך מן שוריא והוו
מסלקן[2] עלך שירין עזקן קטלין ומעיינין מא דילמא תתלי אפייך
ותסתכל בחדא מינהון חס לך ברי יוסף לא תלית אפייך ותסתכל
בחדא מינהון דילמא תיהוי שותף עמה בגיהנם[3] והוויין בנתיהון
דמלכיא ודשלטוניא אמרין אילין לאילין דין הוא יוסף חסידא די לא
אזל בתר חיזו עינוי ולא בתר הרהור ליביה ארום חיזו עיניא והרהור
ליבא הינון מובדין בר נשא מן גו עלמא בגין כדין יקום מינך תרין
שבטין מנשה ואפרים ויקבלון אחסנא עם אחיהון בפילוג ארעא:
23) ואמירו ליה וקמו לקובליה ואכלו קורצוי קדם פרעה מלכא דמצרים
מן בגלל למחתא יתיה מן כורסי מלכותיה ולשנו עלוי לישן תליתאי
בפלטין דפרעה דהוו קשיין עלוי היך גרויא [גרייא]: 24) ושוי בתוקפא
רוחצניה ופשט ידוי ואדרעוי ובעא רחמין מן תקיפא דאבוי יעקב ומן
תחות אדרע גבורתיה דמן תמן מומרין [מדברין] כל שבטיא דבני
ישראל: 25) מימר אלהא דאבוך יהא בסעדך ואלה שמיא יברך יתך
מן ברכת טוב טלא ומיטרא דנחתין שמיא מלעיל ומן ברכת(א)
מבועי תהומא דנבעין וסלקין מן ארעא מן לרע ומן ברכתא דאבוך
ודאימך[4]: 26) ברכתא דאבוך יתוספון על ברכתא דבריכו יתך אברהם
ויצחק דמתילין בטווריא ומן ברכת ארבעתי אמהתא דמתילן בגלימתא
שרה ורבקה רחל ולאה ייתיין כל ברכתא האילין ויתעבדון כליל דרבו
על רישיה דיוסף ועל קדקדיה דגברא חסידא דהוא מלך ושליט על
ארעא דמצרים וזהיר באיקריה דאבוי ולא שני כליל רבותהון דאחוי:

---

1) Vgl. L.t u. Jellinek l. c. pag. 80.
2) Auffallend ist hier der Wechsel des Geschlechts.
3) Vgl. Ber. r. c. 98, P. d. R. E. c. 39 u. Jell. ib.
4) Vgl. L.t z. St.

27) בנימין שבט תקיף[1] מדמי לדוב חטיף ובתחומיה יתבני בית
מוקדשא ובאחסנתיה תשרי יקר שכינתיה דה׳ בצפרא יהוון מקרבין
(אימר תדירא וביני שמשתא יהוון מקרבין) אימר תמידא וביני
שמשתא יהוון מקרבין אימר עלתא ונסוכיא וברמשא יהוון מפלגין
מותר קורבניא דבני ישראל:

Cap. L.

1) וארבע יוסף [ית אבוי] בערס דשינדפון מחפיא דהב ומקבעא
מרגליין ומחזקא במאני בוצא וארגוונא תמן שפכון חמרין וריחנין טבין
תמן מוקדין בוסמנין טבין [תמן] קיימין גוברין בנוי דעשו ותמן קיימין
שלטונין מן בנוי דישמעאל תמן קאים אריה יהודה ואמר לאחוי איתו
נבני לאבונן ארזא רמא דרישיה מטי עד צית שמיא ברם שורשוהי
מטיין עד דרי עלמא די מיניה קמון תרין עשר שבטיא די מיניה
קמון כהניא בחצצריהון וליואי בכינריהון ובכין ארכין יוסף באפוי דאבוי
ובכא עלוי ונשק יתיה: 16) ופקידו ית בלהה[2] אמתא דרחל למימר
[ליוסף] אבוך פקיד קדם עד לא איתכנש למימר: 19) ואמר להון
יוסף לא תדחלון ארום חסלת בישתא דעבדתון לי הלא קדם ה׳ הינון
מחשבתהון דבני נשא: 21) וכדון לא תדחלון אנא מפרנס יתכון וית
טפלכון ונחם יתהון ואמר להון חד עשר כוכבין בעו למובדא חד
כוכבא ולא יכילו וחד כוכבא היך יכיל למובד חד עשר כוכבין[3] בגין
כדין מליל תנחומין על לבהון: 26) -בגלוסקמא-:

---

1) L.t שבט גדול וחזק.
2) Vgl. Jalqut u. L.t.
3) Vgl. Jalq. L.t u. bab. Meg. 16b.

EXODUS I—VI.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה.

Cap. I.

15) ואמר מלכא דמצרים לחיתא עברייתא דשמא [ד]חדא מנהון שפרה דשמה יוכבד ושמא דתנייתא פועה היא הות מרים[1]: 19) ואמרא חיתא לפרעה ארום לא כנימוסי נשיא מצריתא אינון נשיא עברייתא ארום חיין אינון קדם עד דלא תיעול לוותהין חיתא אינון תליין עיניהון בצלו לות אבוהן דבשמיא והוא שמע קל צלותהון והוא עני יתהון ואינון ילדן: 21) והוה כד דחלן חייתא מן קדם ה׳ וקנין להון שום טב קדם אבוהון דבשמיא ועבדו להין בתין ביתא דמלכותא וביתא דכהונתא רובתא יוכבד נסבת כליל מלכותא ומרים נסבת כליל כהונתא רובתא[1]:

Cap. II.

1) ואזל גברא מבית לוי ונסיב ית יוכבד חביבתיה ליה לאינתו: 3) -באפרא-: 10) -שליבתיה-: 12) ואסתכל משה ברוח קודשא בתרי עלמיא וחמא והא לית גיור עתיד למיקום מן ההוא מצראה וקטל ית מצראה וטמע יתיה בחלא[2]:

Cap. III.

14) ואמר מימרא דה׳ למשה דין דאמר לעלמא מן שירויא הוי והוי ועתיד למימר ליה הוי והוי ואמר כדין תימר לבני ישראל הוא דשלח יתי לותכון:

Cap. IV.

6) -בחובך-: 10) -חגיר פוס-: 25) ונסיבת צפורה טינרא וגזרת ית עורלתא דברה ואקרבת יתיה קדם ריגלוי דמחבלא ואמר[ת]

---

[1]) Vgl. Sotah 11b, Exod. r. Jalq. u. L.t.

[2]) Vgl. L.t u. Anm. das.

חתנא בעה למיגזר וחמוי לא שבק יתיה וכדון יכפר אדם גזירתיא הדא די ישיזיב להתנא מן ידוי דמלאך מותא׃ 26) וכד ארפי מחבלא מיניה בכדין שבחת צפורה ואמרת מן תקוף הוא אדם גזורתא הדא די שיזיב לחתנא הדין מן ידוי דמלאך מותא׃

וידבר אלהים אל משה.

Cap. VI.

3) -ושום מימרא דה׳-׃ 9) -מקפידת-׃ 20) -חביבתיה-׃

Cap. VII.

15) -למתקררא על מיא-׃ 19) -ובקיסיא ובכיפיא׃

Cap. VIII.

1) -ביציא-׃ 5) -הב סימן ואתרחץ עלך עד אימת איצלי עלך-׃ 10) -כרוון-׃

Cap. IX.

20) ואיוב על דהוה מן יעצי פרעה הוה דחיל מן גזירתיה דחי עלמא עריק ית שלונוי וית בעיריה באפי ברא[1]׃

ויאמר ה׳ אל משה בא אל פרעה.

Cap. X.

28) ואמר ליה פרעה איזל מעילויי איזדהר לך לא תוסף למללא קומוי תוב מן מיליא בישתא האילין צבי פרעה לממות ולא למיהוי שמע מילולך ואסתמר לך דלא יתקוף רוגזך [רוגזי] עלך ואמסור יתך בידהון [דאילין] דהוון תבעין ית נפשך למיקטל יתך׃ 29) ואמר ליה משה יאות מלילתא מבשר הוינא עד דאנא יתיב במדין ארום מיתו גובריא דהוון תבעין ית נפשי למקטול יתי לא מן דהוה עלך רחמין הוינא מצלי ומחתא מתכליא מינך ברם מחתא הדא עשיראה היא לפרעה ומן ברך בוכרך אנא משרי ואמר ליה משה יאות מלילתא לא אוסיף תוב למיחמי סבר אפייך׃

---

[1]) Vgl. Midr. Ag. u. Ps. Jon.

Cap XII.

2) ירחא הדין לכון ניסן ריש ירחיא והוה כיון דאיתגלי ה׳ למפרוק ית עמא ישראל בשרפין ובעננין ובשכינן איתגלי וקם ליה בן כל רישי ירחיא למידע שבחא דכל חד ורבותא דכל חד וחד ובהדין מנהון ישראל מתפרקין ומאן הוא מינהון דנסב כלילא

אייר דענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דמלכותא דבי על נח משיזבא לתיבותא בשלם[1]:

סיון ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דמלכותא דבי קם טוורא דסיני משכלל כחתן וכל [ישראל] קמון מציתין למשמוע דינומים דחיון מן פסחיא[?]:

תמוז ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי עלו ילילא לארעא דכנען ואיתון מן פירי דארעה דורון לות עמא:[2]

אב ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי מתכנשין כל ירחייא בעיין למרגום יתיה אזל לך מינן מרה דפלטרותא דבך כל חוביא מתגביין ובך מלכא מקיד גנוניה:

אלול ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דשיפורי שיפור דחיין ונשמתי נישמא דחיין:

תשרי ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי קיימין כל נשמתא באנינקי ביומא צומא דכפור וכד חמי אנא זכוותהון דישראל טייסין וסלקין קדם אלההון דבשמיא אנא מכרע גרמי בכף מאזניא ומדכר זכוון סגיען על ישראל:

מרחשון ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי שריין רבועיא למרבוע ומתמרג לארעא ארבע פילוון:

כסלו ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי קים משה משכן זימנא ואיתיה וקדש יתיה וית כל מאנוי וחפי יתיה בדהבא סנינא[3]:

טבת ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דאנא טב ובי כל טובא הוי דורון:

---

1) Vgl. bab. Rosch-hasch. 11b; s. dag. Esth. II zu III,7.

2) Vgl. Ps. Jon. zu Num. 13,26 u. den Commentar; s. a. bab. Sotah 35a.

3) Vgl. Pes. rabb. c. 6,23a. (R.E.J. 1895 pag. 27).

שבט ענא ואמר בי אינון מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דמלכותא דבי קמו כל אילניא דמימין כד אינון חמיין יתי פתחין פומהון ומקלסין בטרפיהון ללהא חייא:

אדר ענא ואמר לית אנא פני לכון בהדא שעתא דהיא שעה דאנינקי רובא כתבוי דסנאה פריסין על עמודי כנישתא למשיציא ולמובדא שנאיהון דישראל וכדון לית אנא נייח ולא שדך עד זמן דנפרוס כתביי ומערבב לדידיה כסא דמזג הוא ישתיניה וגובא די חפר הוא ימליניה:

עד דהינון מתכנשין אילין לאילין אתי משה נביא ספריהון דישראל ואמר להון קומו פוקו לפנטוס ירחא דניסן ראשיהון לכל ירחיא דביה פרק ה׳ עמיה בני ישראל וביה עתיד למפרוק יתון בגין כדין כתבא מפרש ואמר ירחא [הדין] לכון ניסן ריש ירחין קמאי מתמני הוא לכל רישי ירחי שתא: 11) -חרציכון אסירין במצוותא דאוריתא-: 33) -ארום אמרו מצראי אי שהיין אינון הכא בני ישראל שעתא חדא הא כל מצראי מיתין: 25) תותבא דגבר ואגירא כד הוא מן בר עממין לא יכול מיניה[1]:

ויהי בשלח פרעה.

Cap. XIII.

17) והוה כד שלח פרעה ית עמא ולא דברינון ה׳ אורח ארע(א) פלישתאי ארום קריבא היא מאתין אלפין דנפקו ממצרים תלתין שנין קדם קיצא דה׳ מאתין אלפין גובר(א)ין ריגלאין בני חילא הוו כלהון משבטא דאפרים מאהדין בתריסין ובמאני זינא וברומחין הן הן גרמיא יבישיא דאחיא יתהון ד׳ על ידי יחזקאל נביא בבקעת דורא ומן אילין גרמיא הוו מאני משתיא דשתי בהון נבוכדנצר רשיעא ובשעתא דאחיא יתהון ה׳ על ידי יחזקאל נביא הוו (מ)[ט]פחין ליה לההוא רשיעא על פומיה ומקרבין גרמא לות גרמיה וחיו וקמון על ריגליהון משיריין סגיען לחדא לחדא כולהון קמון בר מן גברא חד דלא קם אמר נביא קדם ה׳ מה הוו עובדוי דהאי גברא חד דלא קם ובכין אמר ליה ה׳ בחבוליא יהב וברביתא נסב ולא ייחי ובכין אחוי ליה ה׳ ליחזקאל

[1]) Vgl. Mech. u. L.t.

נביא [אתא] הדין שכן עתיד לאחאה מיתיא ובכן אמר ליה ה׳ דילמא יזוען עמא במיחמיהון אחוהון [אחיהון] מיתיא וידחלון ויתובון למצרים[1]: 18) ודבר ה׳ ית עמא אורח מדברא לימא דסוף ומזיינין בעובדיא טביא סליקו בני ישראל פריקין מן ארעא דמצרים: 19) ואסיק משה ית גרמוי דיוסף עימיה ארום משבע[ה אשבע] יוסף בחיוי ית בני ישראל למימר מדכר ידכר ה׳ יתכון ברחמוי טביא ותסקון ית גרמיי מן הכא עימכון: 20) ונטלו מסכות ושרו באיתם דבסיפוי דמדברא: 21) ומימרא דה׳ הות[!] מדברא קומיהון באימַמא בעמודא דעננא למתקנא להון אתר בית מישרוי באימַמא [באורחא] ואוף בליליא בעמודא דאישתא למנהרא לְהון למיהוי מהלכין באימַמא ובליליא: 22) לא פסק מאור עמודא דעננא באימַמא ואוף לא נהור עמודא דאישתא בליליא קדם עמא:

CAP. XIV.

1) ומליל דיבריה דה׳ עם משה למימר: 2) מליל עם בני ישראל ויחזרון וישרון קדם פונדק(ו)י חירתא בין מגדלא ובין ימא קדם בעל צפון טעוותא מכוונין תשרון על גיף ימא: 3) ויימר פרעה על עיסק עמא בני ישראל טעיין אינון במדברא טרא עליהון בעיל צפון טעותא נגדוי דמדברא: 4) ואתקף ית ליביה דפרעה וירדף בתריהון ויתייקר מימרי בפרעה ובכל חילוותיה וידעון מצראי ארום אנא הוא ה׳ ועבדו כדין כמימריה: 5) ואיתני למלכא דמצרים ארום ערק עמא ואיתהפיך ליביה דפרעה ושלטונוי על עמא ואמרין מה הוא דעבדינן ארום שלחינן ית ישראל מלמפלח קומינן: 6) וטכים ית ארתיכיה וית עמיה וגובריא עבדי קרביה דבר עימיה: 7) ודבר שית מאה ארתיכיא בחירן וכל ארתיכִיהון דמצראי וגיברין מתלתין בזינא הוו ממנין על כולהון: 8) ואתקיף מימרא דה׳ ית ליבא דפרעה מלכא דמצרים ורדף בתר עמא בני ישראל ובני ישראל נפקון פריקין בריש גלי: 9) ורדפו מצראי בתרהון וארעון יתהון שריין על גיף ימא כל סוס ארתיכוי דפרעה ופרשוי וחילוותיה כל קביל פונדקי חירתא קדם בעיל צפון טעוותא: 10) ופרעה קריב למיתי וזקפו בני ישראל ית עייניהון והא מצראי נטלין בתריהון ודחילו לחדא וצלו בני ישראל

1) Vgl. Mech., L.t u. Anm. u. M. G. W. J. 1894, 97 fg.

קדם ה׳: 11) ואמרין למשה הא מן בלו דלא הוה לן קברין במצרים
דברתנא למקברא יתן במדברא מה דא דעבדת לן למפקא יתן מן
ארעא דמצרים: 12) הלא דין פתגמא די מלילנא עמך במצרים למימר
ארפי מינן ונפלח ית מצראי ארום טב לן פלחין ית מצראי מן למקטלא
יתן במדברא: 13) ואמר משה לעמא בני ישראל לא תדחלון אתעתדו
וחמון ית פורקנא דה׳ דיעביד לכון יומא דין ארום כמא דחמיתון ית
מצראי יומא דין לא תוספון למחמיהון תוב עד עלמא: 14) מימרא
דה׳ יגיח לכון קרבא קומו שתוקו והבו יקר ותושבחתא לאלהן: 15)
ואמר מימרא דה׳ למשה עד אימתי את קאים מצלי קדמי שמיע היא
צלותך קדמי ברם צלותהון דעמי קדמת לדידך מליל עם בני ישראל
ויטלון: 16) ואת משה תלי ית חוטרך וארכין ית ידך על ימא ובזע
יתה ויעלון בני ישראל במציעות ימא ביבשתא: 17) ואנא הא אנא
מתקיף ית ליבהון דמצראי ויעלון בתריהון ויתייקר מימרי בפרעה
ובכל חילוותיה בארתיכוי ובפרשוי: 18) וידעון מצראי ארום אנא
הוא ה׳ באיתיקרותי בפרעה בארתיכוי ובפרשוי: 19) ונטל מלאכא
דה׳ דהוה מדבר קדם משריתהון דישראל ואתא מבתריהון ונטל עמודא
דעננא מן קומיהון וקם ליה מן בתריהון: 20) ועל בין משריתהון
דמצראי ובין משריתהון דישראל והוה עננא פלגא נהור ופלגא חשוך
נהורא מנהר על ישראל וחשוכא מחשיך על מצראי ולא קריבו אילין
לאילין למסדרא סדרי קרבא כל ליליא: 21) וארכין משה ית ידיה
על ימא ודבר ה׳ ית ימא ברוח [קידומא] תקיף כל ליליא ושוי ית
ימא ליבשתא ואתבזעו מיא: 22) ועלו בני ישראל במציעות ימא
ביבשתא ומיא הוו להון שורין רמאין מן ימיניהון ומן שמאליהון:
23) ורדפו מצראי ועלו בתריהון כל סוסוותיה דפרעה ארתיכוי ופרשוי
לגו מציעות ימא רבא: 24) והוה בעידני צפרא ובדיק ה׳ ברגז על
משריתהון דמצראי בעמודא דאישתא [ועננא ורמא עליהון נפטא
ואישתא] ואבני ברדא ושמם ית משריתהון דמצראי: 25) ופרק ית
גלגלי רדוותהון דהוו מדברין להון גרירין מן בתריהון אורחתהון
דמולוותא למיהוי נגדן לגולגליא וקיסיא חזרו גולגליא ורדוותא למיהוי
נגדן למולוותא ורמיין לימא עניין מצראי ואמרין אילין לאילין (להן)
נתוב ונערוק מן קדם עמא בני ישראל ארום דין הוא ה׳ דהוה עבד
להון סדר נצחני קרביהון עד דאינון יתיבין גבן במצרים ולהוד [ולחוד]

הכא: 26) ואמר מימרא דה׳ למשה ארכין ית יד(י)ך על ימא ויחזרו מיא על מצראי על ארתיכיהון ועל פרשיהון: 27) וארכין משה ית ידיה על ימא וחזר ימא לעידני צפרא לתוקפיה ומצראי הוו ערקין לקדמותיה ושניק מימרא דה׳ ית מצראי במציעות ימא: 28) וחזרו מיא וחפון ית ארתיכיא וית פרשיא לכל חילוותיה דפרעה דעלו בתריהון בימא לא אשתאר בהון אוף לא חד: 29) ובני ישראל הליכו ביבשתא במציעות מיא [ימא] ומיא הוו להון היך שורין רמאין מן ימיניהון ומן שמאליהון:

איזיל[1] משה וקום על ימא ואמור לימא זע מן קדמי
בשמי תיזול ותימור לימא דאנא שלוחיה דיוצר בראשית
גלי ארחך שעה זעירא ויעברון בגויך פריקוי דקירים
דשבטוי דיעקב שריין בעקא ושנאיהון רדפין בתריהון
הא את סגרת מן קומיהון ופרעה רשיעא אתי מבתריהון
ואזל משה וקום [וקם] על ימא ואמר לימא זע מן קדם אל
זע ימא מן קדם משה כד חמא בידיה חטר ניסיא
חמה ורוגזא עלת לימא והוה מתרברב למחזור לבתריה
טעו הא לך בריה דעמרם לית אנא מתכביש מן קדם ילוד איתתא
יומין תלתא אנא רב מינך דאנא אתבריתי בתלתא ואת בשיתא
היך את בעי למכבש יתי
כד חמא משה לימא מסרהיב וגלוי מתרברבין עלוי
לית שעתא דא שעת דינא דישראל שריין בעקא אי את לקובלי
ואנא לקובלך
מתיב משה ואמר לימא דאנא שלוחיה דיוצר בראשית
נתהפך ימא כד שמע למילתיה וקם למעבד רעותיה דמרי שמיא
סוף מיליא אמר ימא למשה לית אנא מתכביש מן קדם ילוד איתתא
ענא משה ואמר לימא רב מיני ומינך יכבוש יתך
פתח משה פומיה בשירה הכדין שבח בשירה ובתושבחתא
צלותיה דמשה עלת בבעו ובתחנונים אמר למילתיה
קרא אמר לי בספר אוריתא כען תחמי מא דעביד לפרעה
רבוניה דעלמא לא תמסור עמך בידוי דפרעה רשיעא

[1]) Vgl. zu diesem Stück Machsor Vitry ed. Hurwitz II, 306, Jellinek l. c. I,38 und die Varianten in unserem Anhange.

רם יהב ליה חטר ניסיא לחבלא כל מרודיא
שמע ימא קל רוחא דקודשא דהות ממללא עם משה מגו נורא
תב ימא מן גלוי ועברו בגויה בני ישראל:

30) ופרק ה׳ ביומא ההוא ית ישראל מידיהון דמצראי וחמון בני ישראל ית מצראי מיתין רמאין על גיף ימא: 31) וחמון ישראל ית גבורא [גבורת] ידא תקיפתא דפרע ה׳ מינהון דמצראי ודחילו עמא מן קדם ה׳ והימינו בשום מימרא דה׳ ובנביאותיה דמשה עבדיה:

Cap. XV.

1) הבכין שבח משה ובני ישראל ית שבח שירתא קדם ה׳ ואמרין למימר נודי ונשבח קדם ה׳ דהוא רם על רמיא ומתגאי על גיותניא וכל מאן דמתגאי קומוי הוא במימריה מתפרע מיניה מצראי וסוסוותהון ורתיכיהון על דאתגאו ורדפו בתר עמא בני ישראל רמא וטמע יתהון לימא דסוף: 2) תוקפין ורוב תושבחתין הא רבון כל עלמא[1] ה׳ ואמר במימריה והוה לן לפריק ואמרין בני ישראל דין הוא אלהנא ונשבחיניה אלהא דאבהתנא ונרוממיניה: 3) ארבע כיתין[2] אתעבידו בני ישראל כד הוו קיימין על ימא דסוף חדא דהות אמרה ניפול לימא וחדא הות אמרה נחזור למצרים וחדה הות אמרה נסדר לקובליהון סידרי קרבא וחדא הות אמרה נמני לקובליהון ונערבב יתהון. כתא דהות אמרה ניפול לימא אמר להון משה לא תדחלון [אתעבדו וחמון ית פורקנא דה׳ די יעביד לכון יומא דין. כתא דהות אמרה נחזור למצרים אמר להון משה לא תדחלון] ארום כמא דחמיתון ית מצראי יומא דין לא תוספון למיחמיהון תוב עד עלמא. כתא דהות אמרה נסדר לקובליהון סדרי קרבא אמר להון משה לא תדחלון והבו יקר ותושבחתא לאלהכון. כתא דהות אמרה נמני לקובליהון ונערבב יתהון אמר להון משה ה׳ גיברא דהוא עביד לכון (סדרי קרבא) נצחני קרביכון ה׳ שמיה כשמיה כן גבורתיה כן תוקפיה כן מלכותיה יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: 4) ארתיכוי דפרעה רשיעא וחילוותיה שדי בימא ושפר עולימי גיברוי רמא וטמע יתהון בימא

---

[1]) Im Ms. zwei Mal כל עלמא.

[2]) Vgl. zu diesem Stücke meine Bemerkungen in MGWJ. 39. Jgg. pag. 194 fgg.

דסוף: 5) תהומיא כסן[1] עליהון מוי דימא אישתקעו במתלתיה [במצולתיה]
דימא רבא כאבנא: 6) ימינך ה׳ מא אדירא היא בחילא ימינך ה׳
תברת חילא דסנאה ובעיל דבבא: 7) ובסגיעות גיותנותך תברת שורי
בעלי דבביהון דעמך שלחתא מלאכא רוגזך דרגיז ומלהט יתהון כמא
דמלהט נורא לקשא: 8) ובמימר מן קומך ה׳ אתעבידו מיא עורמן
עורמן קמו להון צרירין בזיקיא אזליא קפו תהומיא בפלגות[ס] דימא
רבא: 9) אמר פרעה רשיעא סנאה ובעיל דבבא ארדוף בתר עמא
דבני ישראל ונערבב יתהון כשהן שרן[2] על גיף ימא איבוז מנהון
בוזא רבא ואישבי מנהון שביא רבא איפליג יתהון לעמי עבדי קרבא
עד דתתמלי נפשי מנהון ובתר כן אשלוף חרבי מן תיקא ואישיצי
יתהון ביד ימיני: 10) אשיפתא ברוח מן קומך ה׳ כסן עליהון מוי דימא
אשתקעו כאבנא [כאברא] במיא משבחיא: 11) מאן דכמתך באילי מרומא
ה׳ מאן דכמתך אדיר בקודשא דחיל תושבחן עביד להון ניסין וגבורן
לעמיה בית ישראל: 12) ימא וארעא הוו מדיינין כחדא ימא אמר(ה)
לארעא קבילי בנייכי וארעא אמרה לימא קביל(י) (קטוליכי) קטיליך
לא ימא צבי למיבלע יתהון ולא ארעא צבית למקבלא קטילוי דחלא
אחדא לארעא מן אבוהא דשמיא דלית הוא תבע יתהון לעלמא דאתי
[ובמימר מן קודמך ארכינת ית ידך ימינא בשבועה ואשתבעת לארעא
דלית את תבע יתהון מינה לעלמא דאתי][3] מיד פתחת ארעא [ית]
פומה ובלעת יתהון: 13) דברתהי בטבתך עמא הדין דפרקתא סוברהי
לתוקפך למדור בית שכינת קודשך: 14) שמעו עממיא ואתנגוון [ואתרגזון]
רתיחא אחדת יתהון כל דיירי ארעא דפלשת: 15) הבכין אתבהילו
רברבי אדומאי תקיפי מואבאי אחדת יתהון רתיתא אתבר(ו) לבהון
בגויהון כל דיירי ארעא דכנען: 16) תפיל עליהון אימתא ודלוחתא
בסוגעי תוקפך ישתקון כאבנא עד דיעיבר עמך ה׳ ית ארנונא עד
דיעיבר עמך דנן דפרקתא ית מגיזת יובקא[4]: 17) תעיל יתהון ותחסין
יתהון בטורא דאחסנתך אתר מזומן לבית שכינך אתקינתא ה׳ בית
מוקדשך ה׳ תרתין ידך שכללא יתהון [יתיה][5]: 18) ארבע לילוון

1) Man erwartet כסון, doch vgl. auch Vers 10.

2) Vgl. Dalman, Grammatik pag. 290.

3) So cod. Vat. 440; vgl. auch Mech. Jalq. u. L.t.

4) Vgl. Midr. Ag. zu Num. 21,14.

5) Vgl. Mech z. St.

כתיבן בספר דוכרניא לילא קמאה כד איתגלי ה׳ על עלמא למיברא יתיה הוה עלמא תהי ובהי וחשוכא פרים על אפי תהומא ובמימריה הוה נהיר ומנהיר וקרא יתיה לילא קמאה. ליליא תנינא כד איתגלי ה׳ על אברהם בין בתריא הוה אברהם בר מאה שנין ושרה אינתתיה בת תשעין שנין למקיימא מא דאמר כתבא[1] אברהם בר מאה שנין יוליד ושרה אתתיה בת תשעין שנין תליד הלא בר תלתין ושבע שנין הוה יצחק בזמן דאיתקרב על גבי מדבחא שמיא ארכינו ונחיתו וחמא יצחק לשכלוליהון וזלגן עינוי למרומא וקרא יתיה לילא תנינא. לילא תליתאה כד איתגלי ה׳ על מצראי בפלגות ליליא הות ידיה שמאלא מקטלא בכוריהון דמצראי וימיניה הות משיזבא בכוריהון דישראל למקיימא מא דאמר כתבא[2] ברי בוכרי ישראל וקרא יתיה לילא תליתאה. ליליא רביעאה כד שלים עלמא קיצא למתפרקא נירי פרזלא יתברון ועבדי רשעא ישתיצון משה יהא נפיק ממדברא ומלכא משיחא יהא נפיק מרומה דין ידבר בריש ענא [עננא] ודין ידבר בריש ענא ומימרא דה׳ הוה [יהוי] מדבר בין תרויהון ואינון מהלכין כחדא ויימרון בני ישראל דה׳ הוא מלכותיה בעלמא הדין ובעלמא דאתי דיליה הוא: 19) ארום עלו סוותיה [סוסוותיה] דפרעה בארתיכוי ופרשוי בגו ימא ואחזר ה׳ עליהון ית מוי דימא ובני ישראל הליכו ביבשתא במציעות ימא: 20) ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרון ית תופא בידה ונפקא כל נשיא בתרה בתופא [בתופיא] ובמחולאתא והוון חליין: 21) ומזמרת להון מרים נודי ונשבח קדם ה׳ דהוא רם על רמיא והוא מתגאי על גיותנא וכל מאן דמתגאי קומוי הוא במימריה פרע מיניה סוסיהון וארתיכיהון על די אתו על עמא בית ישראל רמא וטמע יתהון בימא דסוף: 22) ואטיל משה ית ישראל מימא דסוף ואזלו [ונפקו] למדברא דחלוצה ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשכחו מיין: 23) ואתון למרתה ולא יכילו למשתי מיא ממרה ארום מרירין אינון בגין כן איתקרי שמה מרה: 24) ואדיינא עמא על משה למימר מה אנן שתיין: 25) וצלי משה קדם ה׳ ואליף יתיה מימרא דה׳ מילא דאוריתא[3] דהיא מתילא באילן חייא וטלק לגו מיא ואתחלוון מיא תמן קרי ליה קיימין

---

1) Gen. 17,17; etwas verschieden.
2) Ex. 4,22.
3) L.t דבר תורה vgl. a. Mech. u. Jalq.

וסדרי דינין ותמן נסי יתיה וקם בנסיוניה: 26) ואמר אם משמע תשמעון בקל מימרא דה׳ אלהכון ודשפר קומוי תעבדון ותציתון למצותיה ותיטרון כל קיימוי כל מכתישיא בישיא די שגרית על מצראי לא אשוי עליכון ארום אנא ה׳ דבמימרי מאסי יתכון:

Cap. XVI.

14)-דקיק מפספס-:

Cap. XVII.

11) והוה כד הוה משה זקף ידוי בצלו לות אבוי דבשמיא והוון דבית ישראל מתגברין ונצחין בסדרי קרבא וכד הוה מנע ידוי מן למצליא הוון דבית עמלק מתגברין ונפלין בחרבא[1]: 12) וידוי דמשה הוון זקיפן בצלו ונסיבו אבן ושוון יתה תחותיה ויתב עלה ואהרן וחור הוון אחידין בידוי חד מן דין סיטרא וחד מן דין סידרא מדכר הימנות תלת אבתהא צדיקיא דמתילין בטווריא אברהם יצחק ויעקב והימנות ארבעתי אמהתא צדיקתא דמתילן בגלימתא שרה רבקה רחל ולאה והוון ידוי זקיפן בצלו עד מטמעי שמשא: 16) ואמר שבועה נפקת מן תחות כורסי איקרא דרבון כל עלמיא מלכא קמאה דעתיד למיקום מן דבית ישראל הוא שאול בר קיש הוא יסדר סדרי קרבא עם דבית עמלק ויקטול מנהון מלכין עם שלטונין ומא דמשתייר מנהון ישיצון יתהון מרדכי ואזתר [ואסתר] בשושן הבירה וה׳ אמר במימריה למשיציא ית דוכרניה דעמלק לדרי דרין:[2]

וישמע יתרו.

Cap. XIX.

1) בירחא תליתאה לזמן אפקותהון דבני ישראל פריקין מן ארעא דמצרים היך זמן יומא דין עלו למדברא דסיני: 2) ונטלו מרפידים ואתו למדברא דסיני ושרון במדברא וכוינון תמן בני ישראל כל קבל טורא: 3) ומשה סליק למיתבע אולפן מן קדם ה׳ וקרא ליה דבריה דה׳ מן טוורא למימר כדין תימר לאינשי ביתיה דיעקב ותתני לשבטיא דבני ישראל: 4) אתון חמיתון ית מא דאתפרעית מן מצראי

---

1) Vgl. Mech. Tanch. L.t. u. R.hasch. 29 a.

2) Vgl. Ps. Jon., bab. Sanh. 99 a, Mech., Pes. rabb. L.t..

וטענית יתכון על ענני יקר שכינתי היך על גדפי נשרין קלילין וקריבית
יתכון לאולפן אוריתי: 5) וכדון אי משמע תשמעון בקל מימרי ותטרון
ית קיימי ותהוון לשמי עם חביבין והיך סגלה מכל אומיא ארום דה׳
היא כל ארעא: 6) ואתון תהוון קדמי מלכין וכהנין ואומא קדישא
אילין שבח דיבריא דתמלל עם בני ישראל: 7) ואתא משה וקרא
לחכימי עמא וסדר קומיהון ית כל שבח דיבריא האילין דפקיד יתיה
מימרא דה׳: 8) ועניין כל עמא כחדא ואמרו כל דמליל מימרא דה׳
נעביד וחזר משה ית מליהון דעמא בצלו קדם ה׳: 9) ואמר מימרא
דה׳ למשה האי [הא] מימרי מיתגלי לך בתוקפיה דעננא מן בגלל
דישמעון עמא במללותי עמך ולחוד בנבואתך משה יהמנון לעלם ותני
משה ית מליהון דעמא בצלו קדם ה׳: 10) ואמר מימרא דה׳ למשה
איזל לות עמא ותקדיש יתהון יומא הדין ולמחר ויחוורון לבושיהון:
11) ויהויין [ויהוון] מזומנין ליומא תליתאה ארום ביומא תליתאה
יתגלי מימרא דה׳ לקבל כל עמא על טוורא דסיני: 12) ותתחם
ית עמא חזור חזור למימר איזדהרו לכון דלא למסוק בטורא ודלא
למקרב בשיפולוי כל דיקרב לטורא יתקטלא יתקטיל: 13) לא
תיקרב ביה ידא דקטלא [?] ארום איתרגמא (א)יתרגים או גומרין
דאישא יזדרקון ביה אין בעיר אין בר נש לא יחי במתקע שיפורא
משה ואהרן אינון יהון רשאין למסוק בטורא: 14) ונחת משה
מן טוורא לות עמא וקדיש ית עמא וחוורו לבושיהון: 15) ואמר
לעמא הוו זמינין לתלתא יומין לא יקרב גבר מנכון לתשמיש דערס:
16) והוה ביומא תליתאה בעידני צפרא והוון קלן וברקין וענן תקיף
על טוורא וקליה דשיפורא (אזיל ו)תקיף לחדא ואזדעזעו כל עמא די
במשריתא: 17) ואפיק משה ית עמא לקדמותיה דמימרא דה׳ מן
משריתא ואיתעתדו בשיפולי טורא: 18) וטורא דסיני הוה תנן כוליה
מן קדם דאיתגלי עלוי יקר שכינתיה דה׳ בשלהובית דאישא וסליק
תנניה כ(קיטור) תננא דאתונא ואזדעזע כל טורא לחדא: 19) והוה
קליה דשיפורא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממליל ומן קדם ה׳ מתעני
ליה בקל בסים ובנעימה [ובנעימת] קלא: 20) ואיתגלי מימרא דה׳
על טוורא דסיני לריש טורא וקרא ליה דברא דה׳ למשה מן ריש
טורא וסליק משה: 21) ואמר מימרא דה׳ למשה חות אסהיד בעמא
דלא ידחקון קדם ה׳ למחמי דלא יפול מנהון אוכלוסין סגיעין:

22) ולחוד כהניא דקימין ומשמשין קדם ה׳ יתקדשון דילמא יתקוף בהון
רב רגוז (אמר) [מן] קדם ה׳: 23) ואמר משה קדם ה׳ לא יכלין עמא
למסוק על טוורא דסיני ארום את אסהידת בן למימר תחם ית טורא
וקדש יתהון [יתיה]: 24) ואמר ליה מימרא דה׳ איזול חות ותיסוק
את ואהרן עמך וכהניא ועמא לא ידחקון למסוק קדם ה׳ דלמא יתקוף
בהון רב רגוז: 25) ונחת משה מן טורא לעמא ואמר להון קריבו
וקבילו ית עשרא דבריא:

Cap. XX.

1) ומליל דיבריה דה׳ ית כל שבח דבריא האילין למימר: 2)
דברא קמאה כד הוה נפיק מפום קודשא בריך הוא יהא שמיה רבא
מברך ומשבח לעלם היך זיקין והיך ברקין והיך לפידין דנור לפד דנור
מימיניה ולפד דאשא משמאליה פרח וטאים באויר רקיע שמיא אזיל
ואקיף על משריתהון דישראל חזר ומתחקק על לוחי קיימא ומתהפך
בהון מסטר לסטר וכד [וכדין] הוה צווח ואמר:

עמי עמי בית ישראל אנא ה׳ אלהכון דאפיקית יתכון ופרקית
יתכון [מן ארעא] ומשעבודא דמצרים כד הויתון פלחין תחות ידהון
דמצראי בבית שעבוד עובדיהון:

עמי עמי בית ישראל לא יהוי לך אלהא אוחרן בר מיני
ארום כמא דאנא יחידאי בריתי ית כל עלמא ולא הוה אוחרן בהדאי
הכדין לא תסגדון לאלה אוחרן אלא למאן דיליה גבורתא: לא תעביד
לך צלם וכל דמו די בשמיא מלעילא ודי בארעא מלרע (לארעא) ודי
במיא מלרע לארעא ארום כלהון בריתי בשיתא יומין ואינון מזדעזעין
מן קדמיי כד אינון נפקין ומסגדין קדמי בדחל(ת)א רבא כן אתון תסגדון
קדמי בדחלא רבא: לא תסגוד להון ולא תפלחינון ארום אנא ה׳
אלהכון אלה קנא ופרען ומתפרע בקנאה דאנא עתיד למיגבי מן כל
דסגיד להון (למסגד קדמי) ואוף מנהון אעביד דינא על דסגידו להון
ברייתא דאנא הוא אלהא מסער חובי אבהן רשיען על בנין מרדין על
דר תליתאי ועל דר רביעי לשנאי כד משלמין בניא למחטי בתר
אבהתהון על דמרדו קדמיי ועל דעברו על פתגמי ברם אנא נטר טיבו
לאלפי דרין לרחמיי צדיקיא ולנטורי פיקודיי ואורייתי:

עמי עמי בית ישראל לא תימי בשמא דה׳ אלהך למגנא ולא
תשתבע בשמי ותשקר דאנא הוא ה׳ אלהכון רבא פרען דעתיד

לאתפרעא ממאן דמשקר בשמי ארום בשמי רבא אתברי עלמא וכל מאן דמשתבע בשמי ומשקר גליא קדמי דבחובוי אחריבנא ליה וכל מאן דמנטר נפשיה ולא משתבע לשקרא גליא קדמי דבזכותיה מתקיים עלמא וכל מאן דמתקיים עלמא בדיליה טיבו ליה בעלמא הדין ולעלמא דאתי:

עמי עמי בית ישראל הוו דכירין ית יומא דשבתא לקדשותיה[1] ארום שיתא יומין עבד ה׳ ית שמיא וית ארעא וית כל דבהון ונח ביומא שביעאה על כן ברך ה׳ ית יומא דשבתא וקדיש יתיה קמאי הוא לכל מועדיא וחמור מכל זימניא ומריגוג דחמירתיה לבני ישראל אוריתיה וכל מאן דמיקר שבתא דמי קמאי כמאן דמיקר לי על כורסי יקרי ארום בדיל איקרא דשבתא יחסנון בני ישראל לעלמא דאתי דכוליה שבתא:

עמי עמי בית ישראל הוו זהירין באיקרא דאבוכון ובאיקרא דאימכון דכל מאן דמיקר אבוי ואמוי [אמיה] יהיבנא ליה אריכות יומין וסגיעות שנין ארום בדיל איקרא דאבא ודאימא מחסיננא ליה לעלמא דאתי:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון קטולין לא חברין ולא שותפין עם קטולין ולא יתחמי בכנישתהון [דישראל] עם קטולין ולא יקומון בניכון בתריכון וילפון [לחוד] אינון למיהוי עם קטולין ארום בחובי קטוליא חרבא נפיק על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון גיורין לא חברין ולא שותפין עם גיורין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם גיורין ולא יקומון בניכון בתריכון וילפון [לחוד] אינון אורחתכון ארום בחובי גיורא פורענותא [דמותא] אתיא על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון גנבין לא חברין ולא שותפין עם גנבין דלא יקומון בניכון בתריכון למיהוי עם גנבין דילמא ילפון בניכון אורח גנבין ארום בחובי גנביא כפנא אתי(א) על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תיהוון סהדי שיקרא לא חברין ולא שותפין עם סהדי שיקרא ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם סהדי שיקרא דלא יקומון בניכון בתריכון וילפון למיהוי עם סהדי

---

1) Hier fehlt die Uebersetzung zu Vers 9 u. 10, ebenso im Machsor Vitry.

שיקרא ארום בחובי סהדא דשיקרא מלכותא מתגריא בבני אינשא וגלותא אתיא על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון חמודין לא חברין ולא שותפין עם חמודין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם חמודין דלא יקומון בניכון מבתריכון [וילפון] למיהוי עם חמודין ולא יתחמיד [יחמיד] חד מנכון אינתתיה דחבריה לא לעבדיה ולא לאמתיה ולא לתוריה ולא לחמריה ולכל דאית לחברך [לחבריה] ארום בחובי חמודיא עננין סלקין ומיטרא לא נחית ובצורתא אתיא על עלמא:

15)-וקמון להון מצליין מן רחיק: 22) ואין מדבח אבנין תעבדון לשמי לא תבנון יתהון חציבן (אבנין) ארום פרזלא חרבא מתעביד מיניה אין עברתא פרזלא עליהון אפסית [אפיסת] יתהון[1]: 23) ואתון כהניא ובנוי דאהרן דקיימין ומשמשין קדמיי על גבי מדבחא לא תסגון לדרגין על גבי מדבחי:

ואלה המשפטים.

Cap. XXI.

10)-מזונה תכשיטה מעלה ומפקה לותה לא ימנע מינה[1]: 14) וארום יתחשב גבר על חבריה למקטליה בכוונה אפילו הוא כהנא רבא דקאים ומשמש קדמי על גבי מדבחא מן תמן תסבון יתיה ותקטלון יתיה[1]: 18) במרתוקא-ויטלק לערם מרע: 20)-מתקנסא יתקנים: 22)-מתקנסא-: 25)-גלופשש: 35)-והניתא דמיתא:

Cap. XXII.

12)-ייתי ליה מן אבראי סהידין טילא [סהיד קטילא] לא ישלם: 14)-יזיל אגרא [אגריה] בפסידא: 15)-מפרנסא יפרנס [מפרנה יפרן] יתה-: 30)-לבר עמיא תתנון יתיה דהוא מדמי לכלכא:

Cap. XXIII.

2) עמי עמי בית ישראל לא תהוון אזלין בתר סוגיא למבעשא[2] ברם אלהין למיטבא ולא יתמנע חד מנכון למילפא זכון בדינא ולא

---

[1]) Vgl. Mech. I,.t u. Anm.

[2]) Im Msc. steht über dem ע ein א.

תימרון בלבכון בתר סוגיא דינא מטי: 5)-מפרק תפרוק עימיה ומטען
תטען עימיה[1]: 11)-תשמטון יתה ותבקרון יתה[2]: 19) שירוי בכרת
פירי ארעכון תיתון לבית מוקדשא דה׳ אלהכון עמי עמי בית ישראל
לית אתון רשאין לא למבשלא ולא למיכלא בשר וחלב תרויהן מערבין
כחדא דלא יתקוף רוגזי בכון ואבשל ית עיבוריכון צבורין באדריכון
דגנא וקשא תריהון מערבין כחדא: 24)-ארום מפרכא [מפכרא]-:

CAP. XXIV.

10) וחמון ית איקר שכינתיה[3] דאלהא דישראל ותחות אפיפורין
[איפופדין] דריגלוי כעובד סינפרינון וכזכביות [וכזכוכית] שמיא כד
אינון נקיין מן ענגין: 11) ולוות עולימיהון דבני ישראל לא פשט
לחבלא ידיה וחמון ית איקר שכינתיה דה׳ והוון מתחמיין היך אכלין
והיך שתיין:

וידבר ה׳ אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה.

CAP. XXV.

25)-גיפוף-: 29)-פילוותיה-: 39) קנטינר-:

CAP. XXVI.

19)-חומרין דכסף-: 23) בשפועיא:

CAP. XXVII.

5)-תחות קנקלא דמדבחא-:

ואתה תצוה.

CAP. XXIX.

17) וית דיכרא תפסיג לפסגוי ותשזיג בני גויה וכרעוי ותתן
על פסגוי ועל רישיה: 23) עיגול-: 27)- נועא דאנפותא-:[4]

---

1) Vgl. unsere Ag. zu Deut. 22,4.
2) Am Rande: הבקר כמו הפקר.
3) L. t. מלמד שראו שכינה.
4) Die Varianten zu V. 23 u. 27 stehen vor V. 17.

כי תשא.

Cap XXX.

35)-ממזג-:

Cap. XXXII.

5) וחמא אהרן ית חור בר אחתוי [אחתיה] נכים לקומוי ובנא מדבחא קומוי[1]-: 6)-וקמון להון מנחכין בפולחנא נוכראה: 14) והוות תווהו[2]-: 17)-קלהון דעמא מבעשין-: 18)-קל מקלסין בפולחנא נוכראה אנא שמע: 25) וחמא משה ית עמא ארום פריעין אינון ארום פרעו[ית] כלילא דדהבא דהוה ברישיהון דהוה שמא מפרש חקיק עליהון דילא שמעו למילוי דמשה קניין להון שום ביש לדרי דרין[3]:

Cap. XXXIII.

6) ורוקינו בני ישראל ית מאני זייניהון מעילויהון דהוה שמא מפרש חקיק עליהון מן טורא דחורב: 11)-טליא זעיר לא פסק-: 23) ואעבר ית כיתי מלאכיא דקיימין ומשמשין קדמי ותחמי ית דיבורא דה' ואיקר שכינתי לית אפשר לך למחמי[4]:

Cap. XXXIV.

8) ועברת יקר שכינתא דה' קומוי וצלי משה ואמר ה' אלהא וגו': 20)-עמי עמי בית ישראל לית אתון רשאין למתחמיא קדם ה' אלהכון ריקנין מכל מצוותא: 29)-ארום שבחו [שבהר] זיווהון דאפוי[5]-: 34)-סודרא-:

ויקהל משה.

Cap. XXXVIII.

8)-בחזיין נשיא צניעתא דהוון צניען בתרע משכנא: 12)-וילון-:

אלה פקודי המשכן.

XXXIX.

9)-פשך אורכיה-:

---

1) Vgl. Vaj. r. c. 10, L. t. u. Anm.
2) Vgl. Th. jer. zu Gen. 6,6 Ausgg. u. unsere Var.
3) L. t. בקמיהם לדורות הבאים.
4) L. t. תראה מקצת מן הכבוד ועיקר הכ' לא תוכל לראות.
5) Vgl. Seligsohn, de duabus etc. pag. 29.

LEVITICUS I—IX.

ויקרא אל משה וידבר ה׳ אליו מאהל מועד לאמר.

Cap. I.

1) והוה ביומא דאשלם משה למקמא ית משכנא ודכי [ורבי] יתיה וקדיש יתיה וית כל מנוי וית מדבחא וית כל מנוי חשב משה בליביה ואמר טורא דסיני דריבוייה ריבוי שעה וקידושיה קידוש שעה לא סליקית לותיה עד זמן דאיתאמר לי מן קדם ה׳ משכן זימנא דריבוייה ריבוי עלם וקידושיה קידוש עלם לא כל שכן קרא רבון עלמא למשה ומליל מימרא דה׳ עימיה מן משכן זימנא למימר: 16) ויעבר ית קורקבניה בליקטיה ויקלק יתיה-: 17) ויתלע יתיה בכנפוי-:

Cap. II.

6) תרסק יתה רסוקין-:

Cap. V.

4)-למבעשא-: 21)-עצה-:

וידבר ה׳ אל משה לאמר צו את אהרן.

Cap. VI.

3) -אברסקין-: 14) -מרתחא-:

Cap. VII.

18) -פסול-:

ויהי ביום השמיני.

Cap. IX.

24) -ואתרכינו בצלו על אפיהון:

Cap. X.

1) -אשא בריא-: 19) ומליל אהרן עם משה הא יומא [ה]דין קרבו בני ישראל ית חטתהון וית עלתהון קדם ה׳ ואת אליפתא יתי דחטתא חמירא מן מעשרא תנינא ולית איפשר לאבילא למיכל מינה ואנא דארע יתי תוקלא רובא הדין ומיתו תרין בנוי [בניי] נדב ואביהוא ואנא אביל עליהון הא אילו אכלית מן חטתא יומא הדין הא אית איפשר דשפר (יתיה) קדם ה׳: 20) ושמע משה ואפיק כרוז במשריתא ואמר הלכתא אתעלמא מיני ואהרן אחי אליף יתה לי ועל די אשפל גרמיה קביל מיניה אגר ושמע משה ושפר פתגמא באפוי:

Cap. XI.

18) -קאקא וית בר הדיא:

אשה כי תזריע.
זאת תהיה תורת המצורע.
וידבר ה׳ אל משה אחרי מות.

Cap. XVI.

31) -ותצומו בה על נפשתיכון-:

וידבר ה׳ אל משה לאמר דבר אל כל עדת בני ישראל
ואמרת אלהם קדשים תהיו.

Cap. XIX.

9) -לא תשיצון אומנא מחדיא דאית בה בחקליכון למחצד-: 14) לא תלוטון חרשא בגין דלא שמע וקדם אכסניא דהוא מדמי לסמיא וגו׳: 16) עמי בית ישראל לא תהוון אזלין בתר לישנא תליתאה על חבריכון ולא תשתוק על אדמיה דחברך בזמן דאת ידע ליה דהוא זכי בדינא אמר ה׳: 26) עמי בית ישראל לא תיכלון על אדם קטולי סנהדרין ולא תנחשון ולא [תהוון] חדודי עיינין:

Cap. XX.

17) -חסד הוא דעבדית עם קמאי מן בגלל דיתמלי עלמא מנהון ברם מן כדון מאן דיעבד כן ואשיצי יתהון וגו׳:

ויאמר ה׳ אל משה אמר אל הכהנים.

Cap. XXII.

27) עידן דתידכר לן סדר קורבנינן מא דהוינן מקרבין קומך בכל שנא ושנא והוון קרבנינן מכפרין לן על חובינן וכדו די גרמו חובינן ולית לן מא נקרבא מן עדרי עאנינן תור[א] (או אימר) איתבחר קומוי בגין למדכרא סבא דמדינחא קריב לשמך בר תורין ורהט לבקרותיה ונסב בר תורין רכיך וטב ויהב יתיה לרביא ואוחי רביא למעבד יתיה[1] ופטירין אפה[2] ואייכיל למלאכיא וזכא למבשרא דהא שרה ילידת ליצחק. אימרא איתבחר תניינא בגין למדכרא זכותיה די יצחק די עקד גרמיה על גבי מדבחא ופשט צואריה בגין שמך שמיא מכו ונחתו והמא יצחק ית שכלוליהון וכהיין עינוי ממרומיא מן בגין כן זכה ואיזדמן ליה תמן אימר תחותוי לעלתא[3]. ותוב בר [בחר] תליתאי גדין בר עזין בגין למדכרא זכותיה [זכותה] דאימא דלבשת יתיה ליעקב משכין דגדיין ועבד תבשילין ואייתי לאבוי מן תבשילוי וחמר אשקי יתיה וזכא למקבלא סדר ברכתא מן יצחק אבוי ולמוקמא תרין עשר שבטין קדישין לשמך בכין פריש משה ואמר עמי עמי בית ישראל תור או אימר או גדי ארום איתיליד ויהוי שובעא יומין בתר אימיה ומן יומא תמינאה ולהלאה יהוי כשר למקרבא יתיה קורבן לשמא דה׳:

Cap. XXIII.

29) ארום כל נפש די בצמת [במסת] למיצום ולא צימת ביום צום כפורין-: 32) מן רמשא ועד רמשא תהון ציימין צומיכון ושבתין שובתיכון ועבדין זימנין מועדיכון בחוודה:

Cap. XXIV.

11) וחרף ברא דאיתתא ישראיליתא ית שמא מפרשא ובזי: דין חד מן ארבעה דינין די עאלו קדם משה נביא ואסתמך על דעתא

1) Vgl. Onk. u. Ps. Jon. zu Gen. 18,7.

2) Vgl. ib. zu Gen. 19,3.

3) Vgl. Th. jer. zu Exod. 12,42 in den Agg. u. unsere Version zu Ex. 15,18.

דלעיל בתרין מנהון הוה משה מתין ובתרין הוה משה זריז במחרפא דחריף שמא קדישא בגידופין ובמקוששא דקושש[1] קיסין ביום שבתא הוה משה מתין מן בגלל דהוה דיניהון דיני נפשן ובמסאבין דלא יכילו למעבד פיסחא בזימניה ובגין בנתיה דצלפחד הוה משה זריז מן בגלל דהוה דיניהון דיני ממון באילין ובאילין אמר לא שמעית למילפא לדייניא דעתידין למקום מן בתר משה למיהוי זריזין לדיני ממונא וממתינין בדיני נפשתא דלא בפריע ליהויין[2] קטלין ית מאן דחמי ליה למתקטלא בדינא ולא יבהתון למימר לא שמענן כבר משה רבהון אמר לא שמעית ואצנית [ואצנעו] יתיה במטרא עד זמן דאיתפרש להון מן קדם ה׳ בהלין דינין ידינון יתיה:

וידבר ה׳ אל משה בהר סיני.

Cap. XXV.

34) וחקל פרוולי-: 37) ית כספך לא תיתן ליה בשעורין וברביין לא תתן מזונך:

אם בחקתי.

Cap. XXVI.

13)-קומה זקופה: 42) ואידכר במימרי ית קיימא די קיימית עם יעקב בבית אל ואוף קיימא די קיימית עם יצחק בטור מוריה ואוף קיימא די קיימית עם אברהם ביני בתריא אדכר ברחמין וארעא דישראל אדכר ברחמין: 43) וארעא תשתביק מינהון ותרעי ית שובי שמיטהא כל יומין די יצדי [תצדי] מנהון ואינון ימרקון ית חוביהון מיכלא חולף מיכלא וסדר דין חולף סדר דין בסידרי דיני מאסו וית קיימי אורייתי רחיקת נפשיהון: 44) ואוף בהדא כד הוון גליין בארע בעלי דבביהון לא מאסית יתהון במלכותא דבבל ולא רחיקית יתהון במלכותא דפרס למפסא ית קיימי עמהון ארום אנא ה׳ אלהכון[3]:

Cap. XXVII.

10) -ולא יפרגיניה-: 12) -כעלויא [ד]כהנא-:

---

1) Vgl. dagegen Num. 15,32

2) Vgl. Dalman, Grammatik pag. 212.

3) Vgl. L. t. zur Stelle.

NUMERI IV—VII.

וידבר ה׳ אל משה במדבר סיני.

Cap. IV.

7) -פילוותא-: 9) -מלקטייה-: 10) -קופא:[1] 20) ולא יעלון ליואי למיחמי כד יהוון כהניא משקעין מאני בית קודשא ולא ימותון:

וידבר ה׳ אל משה לאמר נשא.

Cap. V.

22) -ותימר איתתא אמן אמן [אמן] אין איסתאבית אמן אין אנא עתידא לאסתאבא:

Cap. VI.

5) -גלב-: 27) וישוון ית שמי קדישא על בני ישראל ואנא במימרי אבריך יתהון ברם לית איפשר לכהניא למשמשא קדמיי בכהנותא רבתא עד זמן דיהוון בר תלתין שנין ואתון עמי בני ישראל לא תהוון מהרהרין בלבבכון בתר כהניא ותימרון פלן חמס חמסין פלן גזל גזלין דלא למקבלא מנהון קבלון מנהון סדר ברכתא דאינון מברכין יתכון ואנא במימרי מציץ ומחמי [!] מן חרכיא[2] מן ביני אצבעתהון דכהניא ואנא במימרי אבריך׳ יתכון:

Cap. VII.

13) -פילי דכסף-:

---

1) In unserem Msc. steht 10 vor 9.

2) Vgl. Cant. 2,5.

וידבר ה׳ אל משה לאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך.

Cap. X.

36) וכד הוה ארונא חזר הוה משה זקף ידוי בצלו ואמר חזור
כען ה׳ מן תקוף רוגזך ותוב עלן ברחמין טביא וברך רבוות(י)א ואסגי
אלפיא שבטיא דבני ישראל:

Cap. XI.

5) -ית קטיא וית מלפפוניא-: 8) -בלפדיא-: 12) -ארום תימר
לי סבול יתהון בחובך היך מא דסביל פדגוגא ית מיינקא-: 20) -מן
נחיריכון-: 26) ואישתיירו תרין גוברין במשריתא שמיה דחד מנהון
אלדד ושמיה דתנינא מידד ושרת עליהון רוח קודשא אלדד הוה
מתנבא ואמר סלוון סלק מן ימא והוי תוקלא לבני ישראל ומידד הוה
מתנבא ואמר עתיד משה ספריהון דישראל מתכנשא מן גו עלמא
ויהושע בר נון (ההוא) שמשא מקבל נבואתא מן בתריה ותריהון הוון
מתנבין כחדא ואמרין בסוף עקב יומיא עתיד גוג ומגוג וחילוותיה
סלקין לירושלם[1] ובידוי דמלכא משיחא אינון נפלין ושבע שנין [ד]יומין
דלקין בני ישראל מן מאני זייניהון לחורש לא יפקון ואילן לא יקצצון
ואינון הוו מן שובעתי חכימיא דאיתפרשו בשמהון ולא נפקו שובעתי
חכימיא מיגו משריתא עד דאלדד ומידד מתנבין במשריתא: 28) וענא
יהושע בר נון שמשיה דמשה מן טליותיה ואמר רבוני משה פסוק
מנהון רוח נבואה:

Cap. XII.

1) ומלילת מרים ואהרון במשה על עיסק איתא כושיתא די
נסב והלא לא איתתא כושיתא הות צפורה איתתיה דמשה אלא הכמא
דכושיא משני בזיויה מן כל בריתא כן הות צפורה איתתיה דמשה
יאיא בחזוה ושפירא בריוה ומשניא בעובדהא טביא מכל נשיא דדרא
ההוא[1]. וכן דוד מתנבא ואמר שגיון לדוד אשר שר לה׳ על דברי כוש
בן ימיני[2] ותימר דהוה שאול מלכא דישראל גבר כושי אלא הכמא

---

[1]) So auch L.t. z. St.

[2]) Psalm 7,1.

דהדין כושיא ביסריה שני מן כל בני נשא כדין הוה שאול מלכא דישראל שפיר בריויה ויאי בחיזויה ושני בעובדוי טביא מכל בני נשא דדרא ההוא. וכן ירמיה מתנבא ואמר ושמע עבד מלך הכושי[1] ותימר דהוה ברוך בר נריה גברא חסידא גבר כושי אלא הכמא דהדין כושי ביסריה שני מן כל בני נשא כדין הוה ברוך בר נריה גברא יאי בריויה ושפיר בחיזויה ושני בעובדוי טביא מן כל בני נשא דהוה [דהוו] בדרא ההוא. וכן עמוס מתנבא ואמר הלא כבני כושיים אתם לי בני ישראל[2] ותימר דהות[3] זרעיתיה דאברהם וזרעיתיה דיצחק ויעקב בעובדין בישין אלא הכמא דהדין כושי מופרש ומובדל מן כל בריאתא כדין אפרש רחמנא וקדיש ית בני ישראל כתרומתא מן אידרא וחלתא מן לישא וקרא יתיה בני עמיה חולק ה׳ ואחסנתיה: 7) לית כבר נש עבדי משה בכל קומטיטון (דישראל לכל לבלרין קומטיטון)[4] דידי הימן הוא: 12) לא בבעו תהוי מרים אחתן מצרעא באהילא כמיתא ארום היך מא דהדין וולדא דהוי במעי דאימיה תשעא ירחין במיא ובאישתא ולא איתנזק וכיון דמטא קיציה למיפק מן מיעיה דאימיה אתכל פלגות ביסריה כין הות מרים אחתן מצרפא עמן במדברא והויא עמן בעקינן וכיון דמטא קיצן למחסנא ית ארעא דישראל למא היא מתמנעא מינן צלי כען על ביסרא מיתא הדין[5] וייחי ארום אחתן ושאר קריבות בשרן היא למא כען ניאבד זכותה:

Cap. XIII.

1) ואף על גב דאיתחיבת מרים למצורעא [למצטרעא] אית בה אולפן סגי בפקודיא ובנטרי מצוותא[6] (ב)מצוה דאיניש עביד הוא מקבל על(י)ה אגר סגי(א) ובגין דקמת לה מרים נביאתא על גיף

[1]) Jerem. 38,7

[2]) Amos 9,7.

[3]) Im Msc. ist הות durchgestrichen.

[4]) Die Worte דישראל bis קומטיטון sind eine von einem späteren Abschreiber herrührende Glosse (sie lautete wol ursprünglicch: דיש לכל לבלרין קומטיטון); Aruch hat sie noch nicht, vgl. Anhang.

[5]) Vgl. Onkelos.

[6]) Der Text scheint mir hier nicht in Orduung zu sein, vor בפקודיא fehlt ein Participium etwa לזהירין und für ובנטרי ist es wol richtiger, mit cod. Vat. und den Agg. ולנטרי zu lesen.

נהרא כשעה זעירא[1] למידע מא הוה בסופיה דמשה הוון ישראל אשיתין ריבוון דהינון סכום תומנין ליגיונין [ממתינין][2] דעַנני איקרא ובאירא לא זעו ולא נטלו מן אתריהון עד זמן דאיתסיאת מרים נביאתא מן צרעתא וכיון דאיתסיאת מרים נביאתא מן בתר כן נטלו עמא מן חצרות ושרו במדברא דפארן:

וידבר ה׳ אל משה לאמר שלח לך.

21) ומא ארעא הא שמינין הינון פירייה או עצין-: 24) ואתון עד נחל סגולה וקטעו מן תמן עוברתא וביה סגול דענבין חד וטענו יתיה בקופא ביני תרין גוברין וכין מן רמוניא וכין מן תאיניא:

Cap. XIV.

4) -נשוי עלן מלך ונחזור למצרים-: 9) -ארום היך מא דלחמא קליל לן למיכל כן אינון קלילין לן למשציא-:

Cap. XV.

32) -מגבב קיסין-:

ויקח קרח.

Cap. XVI.

תלתא[3] נביין קשין אתנביאו בחימתהון וכפרו בנבואתהון בגו פרינא משה ואליה ומיכה משה איתנבי בחימתיה ואמר אם כמותנא דמיתו בני נשא [ימותון] אלין ובגיזרתהון דבני נשא דיגזר עליהון לא מימרא דה׳ מליל עימי ולא מנביאי דה׳ אנא ולא אוריתיה דה׳ אחתת [נחתת] בידי נפקת ברת קלא ואמרת משה בר עמרם הכמא דאחתתנון [דאתחננון] קדמיך שבטיא דלוי ולא חסת עליהון ולא רחמת עליהון כך סופך למתחננא קדמי [הכמא] די אתגוית עליהון כך

[1] Vgl. L.t. u. Baal Haturim.

[2] Dieses oder ein gleichbedeutendes Wort fehlt in allen Versionen.

[3] Dieses Stück, das sich nur in unserer Hs. findet, bildete wol ursprünglich das Thargum zu V. 29 wurde aber dann allem Anscheine nach als Einleitung zu פ׳ קרח verwendet, weshalb es auch hier am Anfang steht.

מתגאה עלך את אמרת להון רב לכם בני שבטא דלוי[1] כן יתאמר רב לך לא תוסף למללא[2]. אליה אתנבי בחימתיה ואמר עני יתי ה׳ עני יתי וידעון כל עמא הדין ארום את הוא[3] אלההון אלה קמאי ואלה אחרן וכל אלהין דפלחין קומך אלהין דשקרן ואין לית את עני יתי ומחמי ניסי גבורתך בהדא שעתא את הוא דאקשיית קדלהון ואפכת אפיהון לבתריהון ואסטית לבהון לאחוריהון נפקת ברת קלא ואמרת אליהו אליהו מא שבקתא למתחיבא די גבי חוביה ההיא צלותא שמיע קדמי[4]. מיכיהו בר ימלה איתנבי בחימתיה ואמר אין מחזור יחזור אחאב בשלם לא מנביאי דה׳ אנא ולא מליל עימי מימרא דה׳[5]נפק ברת קלא ואמרת מיכיהו בר ימלה גזרתך קימתא [קימית] ותתוביתיה דאחאב קבילית (ולא איתית בישתיה ביומוי ומימר פומי קימית היך)[6] ולא בטלת גזירתך קימית דלית יחזור אחאב בשלם ותתוביתיה קבילית ולא איתית בישתיה ביומוי ומימר פומי קיימית היך מא דתיכלון [דאכלון] כלביא ית אדמיה דנבות כן יכלון כלביא ית אדמיה דאחאב בחלק יזרעאל: תם:

1) ונסיב עיטא ופלג קרח-: 13)[7]-נקיין כחלבא וחליין כדובשא-:
15) ובעש למשה לחדא ואמר קדם ה׳ לא תסתכל לדורון דיד(ת)הון:-
28) -ארום לא׳ מלבי בדית יתהון:

Cap. XVII.

3) לסימן-: 23)-ועבד לוזין בדליליא[8]:

וידבר ה׳ אל משה ואהרן לאמר זאת חקת.

Cap. XX.

2) ולא הוה תמן מיא לעם כנשתא ארום מיתת מרים נביאתא ואיתגניזת באירא ואתכנשו על משה ועל אהרן: 10) שמעו כען עמא

[1] Num. 16,7.

[2] Deut. 3,26.

[3] I. Kön. 18,37.

[4] Die Worte מא u. s. w. sind mir nicht klar.

[5] I. Kön. 22,28.

[6] Die eingeklammerten Worte, die hier an falscher Stelle stehen, sind auch im Msc. überstrichen.

[7] Dieses Fragment steht im Msc. hinter V. 15.

[8] Cod. Vat. liest בדלווייא, es muss wahrscheinlich heissen בדלוביא (r. דלב).

מלפין למלפיהון די סרבו למילף הא מן כיפא הדין אתפקידית למפקא
לכון מיא: 29) וחמון כל עם כנישתא משה נחית מן טורא מאנוי
בזיעין וקיטמא ברישיה והוה בכי ואמר ווי עלך עמוד צלותהון דבני
ישראל דהוית מכפר עליהון בה שעתא הימין בני ישראל ארום מית
אהרן ובכו ית אהרן תלתין יומין כל עם כנישתא דבני ישראל:

Cap. XXI.

6) ברת קלא נפקת מן גו ארעא ואשתמע קלא במרומיא אתון
חמון כל בני נשא ואציתו ושמעו כל בני ביסרא לטית חיויא מן שירויא
ואמרית ליה עפרא יהא מזונך ולא אתרעם על מזוניה אפיקית עמי
פריקין מן ארעא דמצרים אחתית להון מנא מן שמיא אגזית להון
סלווי מן ימא ואסיקית להון בירא מן תהומא חזרו עמי למתרעמא
קדמי על עיסק מיא [מנא] למימר נפשן מעיקא בלחמא הדין דמיכליה
קליל מן בגין כן ייתי חיויא דילא איתרעם על מזוניה וינכית לעמא
האילין די איתרעמו על מזונהון[1] וגרי מימרא דה׳ בעמא ית חיויא
שרפיא ונכיתו לעמא ומיתו אוכלוסין סגיעין מן ישראל: 9)-והוי כד
נכית חיויא יתיה [ית גברא] תלי עייניה בצלו לות אבוי דבשמיא:
14) מן בגין כן יתאמר כתיב ומפרש בספר אוריתא דמתילא בספר
קרביא נסיא וגבורתא דעבד מימרא דה׳ עם בני ישראל כד הוון
קיימין על ימא דסוף כן יעבוד להון כד אינון עברין ית נחלי ארנון:
15) כד הוון ישראל עברין ית נחלי ארנונא איטמרו אמוראי במערתא
דאית בנחלי ארנונא אמרין אילין לאילין כד יהוון ישראל עברין בנחלי
ארנונא אנן נפקין לקדמותהון ומשיצין יתהון ומקטלין מלכין עם
שלטונין ורבון כל עלמא ה׳ דידע מא די בלבביא וגלי קומוי מא די
בכוליאתא רמז לרישי טורא ואפיקו רישיהון אילין לאילין ורציצו רישי
גיבריהון ונגידו נחליא אדמיהון ולא ידעין ישראל נסיא וגבורתא
דאיתעבד עימהון בנחלי ארנונא מן בתר כן אתפרשו טווריא וחזרו
לאתריהון וידעו ישראל נסיא וגבורתא די איתעבד להון בנחלי ארנונא[2]
ולחיית קרתא דלא הות בעיצתהון אשתיזבת והא היא סמיכא
לתחומיהון דמואבאי: 17) הבכין שבחו ישראל ית שבח שירתא הדא

[1]) Vgl. bab. Joma 75b, Tanch. u. Midr. Ag.
[2]) Vgl. Midr. Ag. u. Anm. das.

סוקי באירא סוקי באירא הוון מזמרין לה והיא סלקא: 18) באירא
די חפרו יתה רברבני עמא [עלמא] מן שירויא אברהם יצחק ויעקב
שכלילו יתה שובעתי חכימיא סנהדרין דישראל[1]) ספריא בחוטריהון[2])
הן הן ספריא דישראל משה ואהרן מן מדברא איתיהיבת להון מתנה:
19) ומן בתר דאיתיהיבת להון מתנה חזר[ת] למיהוי להון נחלין
שטפין ומן בתר דחזרת למיהוי להון נחלין שטפין חזרת למיהוי
סלקא עמהון לריש טוריא ונחתת עמהון לחילתא עמיקתא: 20)
ומן די חזרת למיהוי סלקא עמהון לריש טוריא ונחתת עמהון
לחילתא עמיקתא אתגניזת מנהון באירא בחיזונא[3])דאית בתחומיהון
דמואבאי ריש רמתא דמצטפיא[4]) כל קבל בית ישימון: 22) אעבר כען
בארעך לא נאנס אנוסין [ארוסין] ולא נשרגגה בתולן ולא נבעי נשי
גוברין באיסטרטא דמלכא ניזיל עד זמן דנעיבר בתחומך: 28) ארום
עם גוברין בערין היך אשא נפקו מחשבון עבדי קרבא כשלהובין
דאישא מן קרתא דסיחון מלכיהון דמואבאי [דאמוראי] שיצון לחיית
קרתהון דמואבאי קטלו כומריהון דהוו (מפלחין)[5]) מדבחין קדם טעוותא
דארנונא: 29) וי לכון מואבאי ספתון (ואבדתון)[5]) פלחי טעוותא [כמוש]
מסרתון בניכון כפיתין בקוליא ובנתיכון בשביא למלכיהון דאמוראי
סיחון: 30) ופסקת מלכו מן חשבון ושולטן מן דיבון וצדו אורחתהון
עד כרכא דנפחיא דסמיך למידבא: 32) ושלח משה למיללא ית מכוור
וכבשו כופרניהא ושיצון ית אמוראי די הוון תמן: 34) כיון דחמא
משה ית עוג מלכא רשיעא זע וארתית מן קומוי ואמר הלא דין הוא
עוג רשיעא דהוה מוני[6]) לאברהם ושרה ואמר להון אברהם ושרה
אתון מדמין לאילנין יאין שתילין וקיימין על מבועין דמיין ברם פירי
לית אינון עבדין בגין כן קיים ואמתין יתיה קודשא בריך הוא יהא
שמיה משובח שנין סגיעין עד זמן דחמא בניהון ובני בניהון סגיעין
בעפרא דארעא והזר ונפל בידיהון ואמר מימרא דה׳ למשה לא תדחל

---

1) Vgl. L.t. z. St.
2) Vgl. Onkelos.
3) Am Rande u. von anderer Hand geschrieben.
4) Es ist wol richtiger, mit Cod. Vat. u. Agg. דמצטיפא zu lesen.
5) Aus Onkelos verschrieben.
6) Am Rande: נ״א מחסד vgl. Ps. Jon.

מיניה ארום בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית כל ארעיה ותעביד ליה היך מא דעבדתא לסיחון מלכיהון דאמוראי דהוה שרי בחשבון:[1]

וירא בלק.

Cap. XXII.

5) -פתור חולמיא-: 7) -ואגדן חתימן בידיהון-: 24) -באמצע כרמיא סגיא מן דין סיטרא-: 30) ואמרת אתנא לבלעם ווי לך בלעם רשיעא חסר דעתא כל חוכמתא ומדע לא אישתכח גבך ומא אין אנא בעיר מסאב מיתא בעלמא הדין ולא אתיא לעלמא דאתי ולא יכילתא למילט יתי בחוכמת דעתך על אחת כמה וכמה בנוי דאברהם יצחק ויעקב דבזכותהון אתברי עלמא מן שירויא היך את אזיל ויכול למילט יתהון ודי גנבתא דעתהון דעמא האילין ואמרת להון לית הדא אתנא דידי שאילא היא בידי אלא אנא אתנך די רכבת עלי מן טליותך עד יומא הדין הא מתכוונא אתכוונית למעבד לך כדין ואמר לא:

Cap. XXIII

7) ונטל במתל נביאותיה ואמר מן ארם נהרים דבר יתי בלק מלכיהון דמואבאי מן טור מדינחא איתא כען לוט לי דבית יעקב ואיתא זעיר לי שבטיא דבית ישראל: 8) מא אנא לייט דבית יעקב ומימרא דה׳ מברך יתהון ומא אנא מזעיר דבית ישראל ומימרא דה׳ מסגי יתהון: 9) חמי אנא עמא האילין מדברין בזכות אבהתא צדיקיא דמתילין בטוריא אברהם יצחק ויעקב ובזכות אמהתא דמתילן בגלימתא שרה רבקה רחל ולאה הא עמא האילין דבלחודיהון שריין ובנימוסי עמא [עמיא] לא מתערבין[2]: 10) מאן יכול למימני עולימיהון דבית יעקב דאיתאמר עליהון דיהוון סגיעין ככוכבי שמיא אמר בלעם רשיעא במתל נביאותיה[3] אין קטלין אינון יתיה בני ישראל בחרבא מבשר הוא בלעם דלית ליה חולק לעלמא דאתי ברם אין מית הוא בלעם מותנין קשיטין אלואי תהי אחרית(א)י כזעירא דבהון: 19) לא כמימר בני נשא הוא מימריה דאלהא חייא ולא כעובדיהון דבני נשא עובדי[ן]

---

1) Vgl. Midr. Ag.
2) Vgl. L.t. u. Anm.
3) Vgl. Midr. Ag.

דאלהא בני נשא אמרין ולא עבדין גזרין ולא מקיימין וחזרין וכפרין במיליהון ברם אלהא אמר ועבד גזר ומקיים וגזירתוי קיימין עד לעלם: 20) הא למברכא אדברית ובריך אנא ית ישראל וברכן לית אנא מנע מנהון: 21) לית אנא חמי פלחי שקר בגו דבית יעקב ולא פלחי פולחן נוכראי בגו שבטיא דבני ישראל מימרא דה׳ אלההון הוי עימהון ויבבות זיו איקר מלכיהון מגן עליהון: 22) אלהא דפרק ואפק יתהון פריקין מן מצרים תוקפא ותושבחתא ורוממותא דידיה הוא: 23) ארום לית אנא חמי נטור נחשין בגו דבית יעקב אוף לא קומוי [קוסמי] קסמין בגו שבטין דבני ישראל בעידנא הדין יתאמר ליעקב ולישראל מא טבן וניחמן עתיד מימרא דה׳ למיתיא עליהון דדבית יעקב ברם אמר במתל נביאותיה טוביכון צדיקיא מא אגר טב מתקן לכון גבי אבוכון דבשמיא לעלמא דאתי: 24) הא עמא האילין כאריא שריין וכארייוותא מתגברין היך מא דלית אריא לא נייח ולא שדיך עד זמן דהוא אכיל בשר ושתי אדם ברם הינון עמא האילין לא נייחין ולא שדכין עד זמן דיתקטלון בעלי דבביהון וישפכון אדם קטילי סנאיהון כמיא:

Cap. XXIV.

1) וחמא בלעם ארום שפר הוה מן קדם ה׳ למברכא ית ישראל ולא אזל היך מא דהוה אזל בכל זמן וזמן למשתאלא לקדמות קסמיא אזל ושוי אפוי למדברא והוה מדכר להון עובדא דעיגלא[1] בעי למילט ית ישראל: 3) ונטל במתל נבואתיה ואמר אימר בלעם בריה בעור אימר גברא דיקיר מן אחוי מאן דאיתכס(ו)י מן כל נביאיא אתגלי עלוי[2]: 4) אימר גברא דשמע ממלל מן קדם ה׳ ודי חמא מן קדם שדי חמי וכד הוה מתרכין על אפוי ורזי נביאותא מתגלין ליה והוה מתנבי על נפשיה דהוא נפל בחרבא וסוף נביאותיה למתקיימא: 5) מא טבין אינון משכנין דצלי בהון יעקב אבוהון ומשכנין דעבדתון לשמא דה׳ ומשכני(תי)כון חזור חזור לכון דבית ישראל[2]: 6) כנחלין מתגברין כד [כן] יהוון ישראל מתגברין על בעלי דבביהון וכגנין שתילין על מבועין דמיין כן יהוון קורייתהון מפקן ספרין ומלפין אוריתא והיך שמיא[2] דמתח מימרא דה׳ לבית שכינתיה כין יהוון ישראל חיין

---

1) Vgl. Midr. Ag. u. Raschi ed. Berliner.
2) Vgl. Midr. Ag.

חיין וקיימין עד לעלם יאין ומבשחין כארזיא דמיין ומנטלין בבריותא׃
7) יקום מלכיהון מביניהון ופרוקהון מנהון ובהון יהוון [יהוי] ויהוי
[מכנש] להון גלוותהון מן מדינת בעלי דבביהון ובניהון ישלטון באומין[1])
יתקף מן שאול די חס על אגג מלכיהון דעמלקאי ותתרברב מלכותיה
דמלכא משיחא[2])׃ 8) אלהא דפרק יתהון ואפיק יתהון פריקין מן
ארעא דמצרים תוקפא ותושבחתא ורוממותא ליה[2]) יכלון בני ישראל
מותר ביזת בעלי דבביהון[1]) וקורייתהון יפלגון וגיבריהון יתקטלון
ומותריהון יפלגון׃ 9) (הא עמא האילין כאריא שריין וכאריוותא
מתגברין)[3]) מאן דבריך יתהון ישראל יהוי בריך כמשה נביאה ספריהון
דישראל ומאן דלט יתהון יהוי ליט כבלעם בר בעור׃ 10) ותקיף
רוגזא דבלק על בלעם וטפח בכף ידוי ואמר בלק לבעלם למילוט סנאי
דברית עמך [יתך] ולחוד מברכת מברכא-׃ 14)[4]) וכדון הא אנא אזיל לות
עמי איתא כען אעט יתך עיטא דיתעביד בעמא האילין חטי יתהון ואין
לא לית את שליט בעמא האילין ברם הינון עתידין עמא האילין
משלוט בעמך בסוף עקב יומיא׃ 15) ונטל במתל נביאותיה ואמר
[אימר בלעם בריה בער ואימר][5]) גברא דיקיר מן אחוי מאן דאתכסי
מן כל נביאיא איתגלי עלוי׃ 17) חמי אנא ליה ולית הוא כדון וכדו
אנא מסתכל ביה ולית הוא קריבא עתיד למקום מלך מדבית יעקב
ופריק ושליט מן דבית ישראל ויקטול תקיפי מואבאי וירוקן כל בני
מדינחא׃ 18) ויהוי אדום יריתא ויהוי יריתא טורא דגבלא לבעלי
דבביהון וישראל יתגברון בחיל תקיף׃ 19) עתיד מלך למיקום מן דבית
יעקב וישיצי כל מאן דמשתייר מן כרכא חייבא דא היא רומי׃
20) וחמא ית עמלקאי ונטל במתל נביאותיה ואמר שירוי אומיא די
סדרו סדרי קרבא כל קביל ישראל הינון דבית עמלק ובעיקבא בסוף
יומיא הינון יסדרון לקובליהון סדרי קרבא וסופהון לאובדן יהוי
ואובדניהון עד לעלם׃ 21) וחמא ית שלמאה ונטל במתל נביאותיה
ואמר מא תקוף הוא משרייך ושוית בנקרת ית מדורך׃ 22) ארום אין

---

1) Vgl. L.t.

2) Vgl. Midr. Ag.

3) Aus Cap. 23 Vers 24 vgl. Bassfreund, MGWJ. Jan. 1896.

4) Sollten nicht die Verse 11—13 wegen des gleichlautenden וכדון ausgefallen sein?

5) Vgl. oben Vers 3.

יהוי שלמאה לביזא עד כען אתוריא עתיד קאים שבי יתיה: 23) ונטל במתל נביאותיה ואמר ווי לחייביא די חייבו כד ייתי אלהא למתפרעא מנהון מן רשיעיא וליתן אגר טב לצדיקיא וכד יגרי מלכות אומיא אילין לאילין: 24) ויפקון אוכלסין סגיעין בערברבניא מן מדינת איטליא דא היא רומי ויצרפון עמהון לגיונין סגיעין מן רומאי וישתעבדון אתוראה ויצערון כל בני עבר נהרא ברם סופיהון דאילין ודאילין לאבדן יהוי ואובדניהון עד לעלם:

Cap. XXV.

4) ואמר מימרא דה׳ למשה סב ית כל רישי עמא ואקים יתהון סנהדרין קדם ה׳ ויהוון צלבין כל מאן דמתחיב למתקטלא ועם מטמעי שימשא יהוון מחתין נבילתהון וקברין ובכין יחזור תקוף רוגזא דה׳ מן ישראל:

וידבר ה׳ אל משה לאמר פינחס בן אלעזר

12) בשבועה איזול משה משמי ואמור לפינחס-:

Cap. XXVI.

11) ובנוי דקרח על די לא הוו בעצתיה דאבוהון לא מיתו:

Cap. XXVIII.

2)-ית קורבני לחם סדור פתור[א] מא דאתון מקרבין קומיי על גבי מדבחא הלא אישתא הוא דאכלא יתיה והוא מתקבל מנהון קומי לריח דרעוא עמי בני ישראל הוון זהירין למקרבא יתיה קומי בזימניה: 7)-במאני בית קודשא יתנסך ניסוך דחמר לשמא דה׳:

וידבר משה אל ראשי המטות.

Cap. XXXI.

50) וקריבנן ית קורבנא דה׳ כד הוינן עלין בבתיהון דמלכיא מדינאי ובקיטוני מדמכיהון והוינן חמין תמן בנתיהון דמלכיא מדינאי יאין והוינן מפרקין מנהון קורייא דדהבא מן רישיהון וקדשיא מן

אודניהון ועזקיא מן אצבעתהון ועיקלא מן אדרעיהון ומעכיא מן בית תדיהון חס לן משה רבן לא הסתכל חד מינן בחדא מינהון ולא יתיחד חד מינן בהדא מנהן דלא נהוי שותף עמה בגיהנם לעלמא דאתי היא תקום לן ביום דינא רבא למכפרא על נפשן קדם ה׳:

Cap. XXXII.

14)-תסקון[1] גוברין חייבין-: 17)-תלילן מן קדם דיירי ארעא:

אלה מסעי.

Cap. XXXIII.

3)-מפילוסין-: 36)-מן כרך (אורח) תרנוגלא-:

Cap. XXXIV.

6) ותחום ימא רבא הוא אוקיאנוס ניסוי ומחוזוי וספינתיה עד ימא קמאה דאית בגויה הינון מי בראשית דין יהוי לכון תחומא מערבאה:
8) מן טוורוסמנוס תכוונון לכון למעלי לאנטוכיא-קילקאי[2]:

---

[1]) Dieses Wort soll wol die Uebersetzung zu קמתם sein, u. nicht wie die codd. haben zu תרבות; weshalb es auch nicht תסגון heissen darf.

[2]) Die Anordnung der Verse ist in unserem Msc. eine falsche, indem 34,8 vor 33,36 u. 34,6 hinter 33,36 steht.

DEUTERONOMIUM I—III.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל

Cap. I.

1) אילין פתגמיא דמליל משה עם כל ישראל בעבר יורדנא עני
משה ואמר להון הלא במדברא בטורא דסיני איתִיהיב לכון אוריתא
ובמישרא דמואב איתפרשת לכון כמה נסין וגבורן עבד לכון מימרא
דה׳ כד הויתון קיימין על גיף ימא דסוף איתבזע ימא מן קומיכון
ואתעבד תרי עשר איסטרטין מן אסטרא [אסטרט] חד לכל שבט
ארגזתון קומוי על ימא וסרבתון על ימא דסוף על עיסק ילליא
דאשתלחתון מן מדברא דפארן גזר עליכון דלא תעלון לארעא דישראל
ובגין מילתא דאמרתון דנפשן מעיקא בלחמא הדין דמיכליה קליל וגרי
בכון חיון ובחצרות דנפלו פגריכון על ידי ביסרא ובגין עגלא דִעבדתון
אמר במימריה למשיציא יתכון אילולי דאידכר לכון קיימא די קיים
עם אבהתכון עם אברהם עם יצחק ועם יעקב ומשכן זימנא די עבדתון
לשמיה וארון קיימא די עליתון בגויה וחפיתון יתיה בדהבא סנינא:
2) מהלך חד עשר יומין מן טורא דחורב אורח טורא דגבלא עד רקם
רגיעא על דחטיתון וארגזתון קומוי אתעכבתון והליכתון יתהון
לארבעין שנין:

Cap. III.

11) -באפרכין-:

תם:

ואתחנן אל ה׳

29) ושרינן בחילא בכין על חובינן ומתוודין על חובינן על
דאיתדבקנן לפלחי טעוותִא פעור:

---

1) So auch L.t. z. St.

Cap. VI.

7)-ובמדמכבון-:

Cap. VII.

10) ומשלם לסנאוי אגר קל מן דאית בידיהון בעלמא הדין מן בגלל למשיציא יתהון לעלמא דאתי ולא משהא למשלמא לסנאוי אגר מצוון קלילן דאית בידיהון בעלמא הדין:[1]

והיה עקב תשמעון.

Cap. VIII.

8)-ומן תמרהא עבדין דובשא:

Cap. IX.

25)-רב ושליט-

ראה אנכי.

28) וחילופיהון-:

Cap. XII.

22)-דמרחק מן קודשיא ודדכי מן קודשיא[2]-:

Cap. XIV.

14)-לא תעבדון חברין חברין דפולחן נוכראי(ן) ולא תשוון קרחה על בית אפיכון לטמא נפש דמית: 18)-וחפרפרא: 22) עמי בני ישראל מעשרא תעשרון מכל עללתכון דאתון זרעין על אפי ברא

[1]) Vgl. L.t. zur St. Nun folgen in unserem Msc. mehrere alphabetische Introductionen zum Decalog u. am Rande die Bemerkung: זה תרגום ארוך לעשר הדברות מצאתי כתוב במקום אחר ונסחתיו בכאן: Sämmtliche Stücke finden sich auch im Machsor Vitry II, 335 fgg. Da ich dieselben an anderer Stelle mit noch mehreren anderen von mir in Parma copirten Introductionen zu veröffentlichen gedenke, so glaube ich sie hier übergehen zu dürfen.

[2]) In unserem Msc. folgt hier fälschlich das zu 15,22 gehörige Fragment.

וכנשין עללן בכל שנא ושנא עמי בני ישראל לית אתון רשאין למעשרא ולמיכול פירי שנא על פירי שנא:

Cap. XV.

22) -דפסיל מן קורבנא ודכשר למקרבא כחדא יכלון יתיה כבישרא דטביא ודאילא:[1]

שפטים ושטרים.

Cap. XVI.

18) דינין וסרכנין-: 19) -מקלקל מיליהון דדכאי בשעת דינהון:

Cap. XVII.

8) -בין דם דקטולין ובין דם דבתולין[-] בין מכתש צרעא למכתש נתקא-:

Cap. XIX.

6) -ירתע-:

Cap. XX.

11) -ויפתח לך פלוותא-:

כי תצא.

Cap. XXI.

14) -די יהבת רשותך עלה:

Cap. XXII.

4) -מפרק תפרוק עימיה ומטען תטען עימיה:[2] 8) -גיפוף-:
12) -גדילן דציצית-: 20) -לא אשכחו סהדין לטליתא:

Cap. XXIV.

5) -זקיק יהא לביתיה-: 6) עמי עמי בני ישראל לא תמשכנון

[1]) Vgl. die Anm. zu 12,22
[2]) Dieses Fragment gehört zu Ex. 23,5.

ריחייא ורכבא ארום צרכי נפשא הוא ממשכן ולא תהון אסרין חתנין
וכלין ארום כל דעבד אילין ככפר בחיי עלמא דאתי[1]:

Cap. XXV.

4) עמי בני ישראל לא תזממון תורא בשעת דריריה [דרכיה]:
10) -שלופי סנדלא ומבטלי מצוותא דיבמה: 13)-מתקלין רברבין
למיהוי זבין ומתקלין זעירין למיהוי מזבין בהון: 17) כד מטא קיציה
דעשו רשיעא למתכנשא מגו עלמא קרא לאליפז בריה ופקיד יתיה כד
יהוון בני ישראל נפקין מן ארעא דמצרים ורוחיהון משלהיא מן
שעבוד לביניא תהוי נפיק לקובליהון (ו)למסדר[א] עמהון סדרי קרבא
כד מטא קיציה דאליפז רשיעיא למתכנשא מגו עלמא קרא לעמלק
בריה ופקיד יתיה וכו׳ (sic) והוה עמלק צופה ומצפה אימת יסקון בני
ישראל וכיון דנפקו בני ישראל ואתון למי מצותא נפיק לקובליהון
למסדרא עמהון סדרי קרבא מסר יתיה מימרא דה׳ בידוי דיהושע
ושיצי יתיה וית עמיה לפתגם דחרב בגין כדין מפרש מיניה ואמר
עמי בני ישראל הוו דכירין ית מא די עבד לכון דבית עמלק באורחא
דנפקתון פריקין מארעא דמצרים: 18) די ערעו יתכון באורחא דהוו
מקטלין בכון כל דהוה מהרהר בתר מימרי הוה עננא פליט יתיה
ודבית עמלק מקטל ליה ואתון בני ישראל להיין ומשלהיין ולא דחלין
דבית עמלק מן קדם ה׳:

והיה כי תבא.

Cap. XXVI.

12)-דהיא שתא דמעשרא מסכיניא ותתנון מעשרא קמאה
לליואי ומעשרא[2] מסכיניא לגיוריא-:

Cap. XXVII.

8) ותכתבון על אבניא ית כל מילי שבח אוריתא הדא כתב
חקיק ומפרש טבא מתקרי בחד לישן ומתורגם בשבעין ליש[ני]ן:[3]
12) אילין שיתא שבטין קמון להון על טורא דגריזים ואשיתא קמון

---

1) Vgl. hierzu den Commentar zu Ps. Jon. zur St.

2) Man erwartet מעשר.

3) Nach Sotah 7,5 vgl. Levy, s. v. לישן.

להון על טורא דעיבל וארונא וכהניא וליואי במיצעא וכל ישראל עד כא ועד כא מברכיא הוו אפיהון לקבל טורא דגריזים ופתחו פומהון בברכתא בריך יהוי גברא דלא עבד צלם וכל צורה וכל מא דסני ומרחק מן קדם ה׳ ומלטטיא אוף אינון אפכו אפיהון לקבל טורא דעיבל ואמרין ליט יהוי גברא דעבד צלם וכל צורה וגו׳ והוון ענין כל עמא אילין ואילין אמן׃ 18) ליט יהוי גברא דמטעי אכסניא באורחא דהוא מדמי [לסמיא וענין כל עמא ואמרין אמן׃ 23) ליט יהוי גברא דין] (ד)משמש עם חביבתיה [-]ובריכין תהוון כל בני ישראל בזמן דמהלכין ומעלין בבתי כנישתה[כ]ון ובבתי מדרשיהון[כון][1]׃

Cap. XXVIII.

38) -יקרסם-׃ 56) -מן פרנקו ומן חטוונא תבעש-׃

אתם נצבים.

Cap. XXIX.

17) דלא יהוי בכון גבר דליביה מהרהר בחטאה דהוא דמי לשורש קביע [בארעא] ארום רישיה דחיטאה הייל]חלין[כדובשא וסופיה מריר כלענתא דמותא׃

Cap. XXX.

12) לא בשמיא היא אוריתא למימר אלואי הוה לנא חד כמשה נביאה דיסוק לשמיא וייתי יתה וגו׳׃

וילך משה ·· האזינו.

Cap. XXXII.

1) כיון דמטא קיציה דמשה למסתלקא מן גו עלמא אמר מאי אנא מסהיד בעמא האילין מילין דלא טעמא[ין] מיתו מסהיד אנא בהון שמיא וארעא דלא כלין בעלמא [הדין] ברם סופהון דכליין לעלמא דאתי דהכין הוא כתבא מפרש ואמר טולו שמיא עיניכון ואסהידו לארעא מן לרע ארום שמיא כתננא ימסון וארעא כלבושא

[1]) Diese letzteren Worte stehen in den anderen Recensionen in 28,6.

תבלי[1] ברם אנא עתיד ברי שמיא חדתין וארעא חדתא[2] ישיעה נביאה
כד הוה מתנבא בכנישתהון דישראל על דהוה קריב לארעא ורחיק
מן שמיא יהב שמיעתא לשמיא ואציתא לארעא דהכן הוא כתבא
מפרש ואמר שמעו שמיא ואציתי ארעא[3] ומשה על דהוה קריב לשמיא
ורחיק מן ארעא יהב ציתא לשמיא ושמיעתא לארעא דהכן הוא
כתבא מפרש ואמר אציתו שמיא וגו'[4]: 2) יבסם על בני ישראל
כמיטרא אולפן אוריתי[5] [י]תקבל עליהון ברעוא כטלא מימר פומי
כרוחיא דנשבין על עיסבא וכרסיסי מלקושא דנחתין ומרוין צימחא
דארעא בירחא דניסן: 3) אמר משה נביאה ווי להון לרשיעיא דמדכרין
שמיה דקודשא [בגידופין] ארום לית איפשר לחד מן מלאכי מרומא
למדכרא שמא דמפרשא עד זמן דהינון אמרין ק"ק"ק [!] תלתא זימנין
ומנהון יליף משה ולא הוה מדכר שמא מפרשא עד זמן דהוה מחנך
פומיה בעשרין וחד מלין דאינון תמנין וחמשא אתין וכן הוא מפרש
ואמר האזינו השמים וגו' יערף כמטר וגו' כי שם ה' (וגו') אמר
משה נביאה ארום [ב]שמא ה' אנא מצלי [ו]אתון בני ישראל הבו
יקר ותושבחתא ורוממו לאלהכון [לאלהן]: 4) אמר משה נביאה
כד סליקית למרומא חמית תמן רבון כל עלמא ה' מרבע יומא לארבע
חולקין תלת שעין לעי ועסיק באוריתא ותלת שעין עסיק בדינא ותלת
שעין מפרנס עלמא ותלת שעין מזויג גבר לאיתתא[6] תקיפא דשלמין
וגו': 5) חבילו בניא עובדיהון ולא קומוי חבלון אלא להון ועל די
חבלו מומא איתיהב בהון דרא עוקמא ופתלתא דשנין עובדוי ואוף
סדרי עלמא אישתניו עלוי: 6) -הלא הוא אבוכון דבשמיא דקנא
יתכון-: 7) שאול[7] לאבהתכון דרברבין מינכון באוריתא-חכימין-:
10) -אקיף יתהון עם יקר שכינתיה אליף יתהון עשרתי דבריא[8] נטרי
יתהון ועייני יתהון היך דשכינה נטר עמא [עיינא]: 13) ארכיב יתהון

---

1) Jes. 51,5.

2) Jes. 65,17.

3) Jes. 1,2.

4) Vgl. L.t. zur St. u. Levy Ch. Wb. s. v. צייתא.

5) So auch L.t. S. a. Rahmer, Die hebräischen Traditionen in den Werken des Hieronymus (MGWJ. Jgg. 41 pag. 627).

6) Nach Ab. sar. 3b.

7) Die edd. haben: שאילו.

8) So auch L.t.

על במתא דארעא [ואייכיל יתהון עללת תפנוקי מלכין][1] ואניק יתהון דבש מן כיפא ומשח יתהון מן כיף שמיר טינרא: 14) כד רכיכות[?] דתורין ושמינין דעאן עם טוב דפטמין ודכרין בני מתנן נגדין עם טוב שמיניהון דחיטיא אמר משה נביאה אין נטרין בני ישראל מצוותא מן ענבא חדא שתין כור דחמר: 18) -דעבד יתהון [יתכון] מחלין מחלין[2]: 19) -מן כעס דאכעיסו יתיה בניא חביביא דהוו חביבין עליה היך בנין והיך בנן: 24) -ואכילי עוף מסאב-ושן ד' (sic!) מלכוותא דמתילן בחיות ברא-: 31) ארום לא כרוחצ[נ]א רוחצנהון דאומיא ועל דחטינן וארגיזנן קומוי אתעבדו בעלי דבבנא דיינין: 23) ארום עמא האילין המתהון מדמיא לחמתהון דתנינא בזמן דהינון שתין חמר ורוגזיהון מדמי(א) לרישי חיוין פתנניא אכזריא: 34) הלא הוא כסא דפורענותא ממזג ומתקן לרשיעיא באוצרי ליום דינא רבא[3]: 35) דידי היא נקמתא ואנא הוא דמשלם לעידן דתימוט רגליהון דצדיקיא ארום קריב יום תביריהון דרשיעיא ואש גיהנם עתידא להון ומייתי פורענותא עליהון: 37) עתידין הן אומיא למימר האן הוא אלההון [תקיפא] דרוחצנהון ביה: 38) דיהוון מקרבין קודשיא דתרביה נכסי קרבניהון וחמר ניסוביהון הוו מקרבין קומוי יקום כען ויפרוק יתהון וגו': 42) -מריש גיבריהון פולמרכהון-:

וזאת הברכה.

Cap. XXXIII.

2) ואמר ה' מסיני איתגלי למיתן אוריתא לעמיה בני ישראל דנח באיקריה על טורא דגבלא למיתן אוריתא לבנוי דעשו וכיון דאשכחו כתיב בגווה לא תהוון קטולין לא קבילו יתה הופיע באיקריה על טורא דפארן למיתן אוריתיה לבנוי דישמעאל [!] כיון דאשכחו כתיב בגווה לא תהוון גנבין לא קבילו יתה חזר ואיתגלי על טורא דסיני ועימיה רבוון דמלאכין קדישין אמרין בני ישראל כל מא דמליל מימרא דה' נעביד ונקביל[4] פשט ימיניה מן גו להבי אישתא ואוריתא יהב

---

1) Ergänzt nach cod. Vat.
2) Nach Num. r. c. 9 Anf. vgl. Levy s. v. מחילא
3) So auch L. t. zur St.
4) Ex. 24,7

לעמיה[1]: 3) הלא גלוי וידוע דלאו בנוי דעשו וישמעאל מקבלין אוריתא
אלא כדי למחבבא בני ישראל כוות ריבבן מלאכי קדיש [!] דאע״ג
דהוה מיתי עליהון יסורין סגיעין לא נייחין ולא שדכין מאולפן [sic!]
אוריתא והא הינון מדברין ואתיין על רגל עננוי ושריין על פום דברוי:
4) אמרין בני ישראל אוריתא פקיד יתן משה יהב יתה ירתה ואחסנא
לכנשת יעקב: 6) יחי ראובן בעלמא הדין ולא ימות במותא תנינא
דבה מותא מיתין רשיעין לעלמא דאתי ויהוון עולימוי יניה [?] גוברין
במנין: 8-לאהרן חסידא-: 9) דאמיר על בני שיבטא דלוי לאבוי
ולאימיה לא נסב אפין בדינא[2] וית אחוי לא חכים בעובדא דעיגלא-:
15) עבדין [עבדא] פירין טבין בזכות תלתי אבהתא אברהם יצחק
ויעקב דמתילין בטווריא ובזכות ארבעתי אמהתא דמתילן בגלימתא
שרה ורבקה ורחל ולאה: 16)-דגברא דהוה שליט בארעא דמצרים
וזהיר באיקרא דאחוי: 17) בכירותא ומלכותא והדרא דיוסף הינון
(אחוי) ארום כמה דלא איפשר [למפלוח] בבכורי תורא ולית למשתעבדא
בקרני ראמא אלא היך מא דתורא וראמא נגחין בקרנתא כין יהוון
עמא האילין בני שיבטא דיוסף נפקין לקרבא לקבל שנאיהון ומקטלין
בהון מלכין ושלטונין הינון רבוותא דקטל יהושע בר נון מן אמוראי
די הוה מן שיבטא דבנוי דאפרים הינון אלפיא דקטל גדעון בר יואש
מן מדינאי דהוה משבטא דמנשה: 18) ולזבולן אמר חדי זבולן במפקכון
לפרגמטיכון והדון בני יששכר במיתבכון בבית מדרשיכון: 19)-תגרת-:
20)-ומפרק רישא עם אדרעא:[3] 21) וחמא מן שירויא ארום אית אתר
מזומן לבית קבורתא מקבעא תמן אבנין טבין ומרגליין ארום תמן
משה נבייא ספריהון דישראל קביר ויהוי היך מא דהוה עליל ונפיק
ברישי עמא בעלמא [הדין כן יהוי עליל ונפיק לעלמא] דאתי ארום
זכוותיה דה׳ עבד וסדר דינוי אליף לבני ישראל: 25) הא עמא הדין
דבית אשר ברירין היך פרזלא וחכינין היך נחשא כיומי עולימותהון
כן יומי סיבותהון[4]: 29)-תרים חיליכון ושריר סייף גיוותנות[כון] ויתבדרון
בעלי דבביכון קומיכון וכד לעיין באוריתא פריקי סנאיכון תהוון דרסין:

Cap. XXXIV.

3)-קרתא דעבדא תמרין היא זעיר: 10)-די חכם יתיה-: תם:

[1]) Nach Mech. zu Jithro u. Sifre. [2]) Vgl. Onkelos.
[3]) die beiden Fragmente zu 19 u. 20 stehen hinter 21.
[4]) So auch L. t. zur St.

Anhang.

I. Zusatzthargumim.

Gen. 4,7. (Nach cod. Ox. 318).

תוספתא הלא אם תיטיב.

הלא אם תוטיב עובדך ישת[ביק לך אמר קין] לית דינא ולית דיינא ולית עלמא בר מן דין הותיביה [הבל? אית דינא ואית] דיינא ואית עלמא אחרנא לאיתפרעא מן בישא (ומן טבא) ביה [!] שעתא את[מליך] בליביה מא דיעביד ליה ולא אשכח בתר דנא ארחיק רגז ואמר להבל לא כען ת[הי מצו] ביני ובינך אתפריש מלוותי ונסיב [ענא] בחולקך[1] אמר ליה הבל רעיתי ב[ענא] ואזל הבל לעניה וארחיק מן קין איתמליך קין בליביה ואמר מא עבדית (ייע...) [ייתי שרבא] דקייטא ולית חלב למיכל ולית עמר למלבש קם ורהט בתריה ואדבקיה ואמר [ליה] פלגותא מהימנא סב לנפשך פלגות ענא ופלגות ארעא ואנא ניסב פלגות ענא [ופלגות] ארעא אמר ליה הבל עביד מא דאת צבי בעידנא דאפליגו אמר ליה הבל הדא פלגותא שויא דהיא בקשוט אזל הבל לאורחיה בעא קין למרעי לחולקיה דענא אשכח לא יכיל למרעי ענא ולמשבק פולחנא בארעא אזל להבל ואמר אית פ[לוג] אחרן קשוט מן דא טול את ענא בחולקך ואנא ניסב ארעא בחולקי אמר הבל בליביה למעבד רעותיה דקין והוה קין נטיר דבבו להבל מקדמת דנא ארי [!] הות אחתיה דהבל איתתיה דקין ולא הות שפירא בריוא כאחתיה דקין דהות אינתתיה דהבל כד אדכר קין מא הוה בליביה אמר כען אש[כחית] זימנא לדבבו רהט בתריה [ואמר] ליה פוק מארעי דנסיבית בחולקי לא אשכח [הב]ל אתרא למפק ליה ולא הוה ידע ימחיניה ואתפני לכה ולכה עד דחזא[!] תרין עופיא יתמחון וקם חד על חבריה ומחיהי בפומיה ואיתשד דמיה עד דמית איתאלף

---

[1]) Vgl. hiermit Ber. r. zur St. u. P. d. R. E. c. 21.

מניה קין ועבד כן כהבל [אחוהי] וחזא והא מית ודהיל מן אבוהי למבעי מניה ולא הוה ידע מא יעביד זקף [עינוהי] וחזא ההוא עופא דיקטל חבריה והוא נקיט בפומיה בארעא וחפר ואטמריה לה[בריה] מיתא ואתיב עפרא עלוהי ביה [!] שעתא עבד קין כדין בהב[ל] כד לא אשכחיה [עד] כען:

Genesis 4,8. (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק ויאמר קין אל הבל אחיו.

ואמר קיל להבל אחוהי לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית אגר טב לצדיקייא ולית פורענות (ל״ג) לרשיעיא. ואתיב הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אחרן[1] ואית אגר טב לצדיקיא ואית פורענות לרשיעיא מדהוו עובדי תקנין מעובדך [קורבנא] דְמִינִי אתקבל ברעוא וּמִנָּךְ לא אתקבל ועל פתגמא הדין נטר ליה קין דבבו והוה במהויהון בחקלא וקם קין להבל [על הבל] אחוהי וקטליה:

Genesis 4,23 (Nach cod. Ox. 318).

תוספתא ∴ ויאמר למך ∴

ואמר למך לנשוהי עולו עִמי [נשי למך?] לאיזדון [לאיזדוגא] בית משכבא לאקמא זרעא מנכון ארי חנוך סליק לעילא ותובל קין שכיב מרע כען יתכניש לעמיה סריבו נשייא ואמר[ו] ליה לית אנחנא צבין לאעדאה ואולדה לאכלא [לאבלא?] התיב להין עדה וצלה שמעה[!] קלי נשי למך אציתא למימ[רי] אם כן הנא עולו עמי לבית דינא אזלו תלתיהון (עמיה) לאדם [א]שתעי ליה למך מה דערע ליה עמהון וכד סריבא לקבלא מניה עני [ל]תרויהון ואמר[2]-:

Genesis 38,26 (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק היא מוצאת.

היא מתפקא לאתוקדא בנורא אֲתַת וּבְעַת תלתא סהדין ולא אשכחתינון [ד]אתא סמאל וטמרינון וְזַקְפַת [זקפת] עינהא למרומא וַאֲמֶרֶת בְּבעוּ מינך אלהא חיא ענני ה׳ בהדא שעתא (בהדא שעתא

---

1) Am Rande.

2) Vgl. Ber. r. z St.

אנא זכאה) בָּהּ שעתא רְמַז ה׳ לגבריאל ונחת ונטלינון ויהבינון לה וַאֲמֶרֶת אִשְׁתְּמוֹדַע כען דְּמַן עזקתא ושושיפא וחוטרא הָאִלֵּין׃

Genesis 44,18 (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק ויגש אליו יהודה.

וקריב לותיה יהודה תקיף מתגבר כאריה ואמר שמע מני מלכא הא בזימנא קדמיתא דאתינא לותך את אמר[ת] מן קדם ה׳ אנא דחיל הא עדנא תימר מפרעה אנא דחיל הלא[1] אדכר לך ולא אשתמודע לך מה דעבדו תרין אחי שמעון ולוי בקרתא [דחמור אבוהי][2] דשכם כד קטלו כל דכורא בדיל דינה אחתנא דלית היא ממנין שבטיא ולית לה חֲלַק ואחסנא בפילוג ארעא הא בנימין אחונה דהוא ממנין שבטיא ואית ליה חולק ואחסנא בפלוג ארעא כל [דכן דאחי][3] יתיה להתנסבא[4] לרבותא ואת מבעי ליה לאחונא לשעבודא: ואתיב יוסף ואמר ליה ליהודא חמינא לכון דסבירין (רחיצין) אתון למעבד במצרים מה דעבדתון בשכם אמר ליה יהודה ליוסף שמעין אזנך פתגמא דנפיק מן פומך ומה תרין מננא אחריבו ית שכם ואצדיאו יתה כל שכן דאנא בחילי תקיף מתריהון חי ה׳ אלהא דישראל אבא אם אשלוף חרבי לא אתיב יתה לתערה [לתיקה?] עד דאקטול כל מצראי בך אנא מתחיל ובפרעה רבך אנא מסיים בההיא שעתא קם יהודה ונהם עליהון כאריא בההיא שעתא קם יוסף ומחא לעמודא דהיכלא ורפפיה שרי יהודה מתפיסין מליה[5] ואמר בבעו רבוני ימלל כען עבדך פתגמא קדם רבוני ולא יתקף רגזך בעבדך ארי כפרעה כן את:

Genesis 49,18 (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק לישועתך.

לפורקנך סברית ה׳ אמר יעקב אבונא לא לפורקניה דגדעון בר

---

1) Am Rande die Bemerkung הא לא.

2) So am Rande.

3) Im Msc. ist nach כל ein freier Raum, dann folgt דָאֲחֵי, was ich als Fehler bertrachte für דאחי. Der Sinn wäre demnach: um wie viel mehr hat er (Gott) ihn am Leben erhalten etc.

4) Am Rand: יתה להתנסבא.

5) Man erwartet: מתפיס במליה.

יואש דהוה פורקן שעה ואף לא לפורקניה דשמשון בר מנוח דהוה פורקן עבר אלא לפורקניה דמשיח בר דוד דהוא פורקן עתיד לאפקא ית ישראל מן גלותא לפורקנך צביאת [סכיאת] נפשי:

II. Varianten aus cod. Vat. und cod. Lips.

verglichen mit der ed. Bomb. 1517/18.

GENESIS [1] I—IV.

I. 1) ית שמיא וית ארעא: 2) הוות תהייא ובהייא וצדייא | נשא | וריקנא מן כל: 5) קדמאו: 6) מפרש: 8) והוה רמש והוה צפר סדר עובד בראשית יום תניין: 27) בדמו (ל)[2]:

II. 9) דכל מאן: 18) אעבד: 19) לא אשכח ליה: 24) דאבוהי ואימי': (ודאימיה):

III. 7) ועבדו להון איסטלון: (ועבד ליה): 8) |(בתוקפא): 9) עלמי דבראת (עלמיה דבראת) | סביר | די פקדית: 15) ויהווי | מתכוונין | בעקביהון | אינון: 18) מבעירא | למיכול | נקום | מן לעות (מן ליעות) | פירייא דארעא | ובדין | קודמך | מן בני אינשא לבין: 22) מימרא fe. | יהידאי | סגיין | מיניה ein Mal | למיפרשא | ובין ביש | יתיה st. ידיה | דחייא | ויאכול וייחי: 24) איקר | מן מדנה | יברי (יברא) | דשנין | גיהנם | גינת עדן an 2. Stelle | די נטרו | שנינא(ל) | מן תרין | סיטרהא (סטריה) | מבעין st. מבערן (בערן) | למיתפרעא | לעלמא fe. | די לא | הדין-היך fe.:

IV. 7) תייטב | למיהטי: 8) וניפוק תרינן לאפי | ברא-ברא עני fe. | למיתן | למיתפרעא | מידבר | בגלל מה | מנך

---

[1]) Die römischen Ziffern bezeichnen die Capitel, die arabischen die Verse. Die eingeklammerten Varianten sind die dem cod. Lips. entnommenen.

[2]) (ל) bedeutet überall, dass die betreffende Lesart auch in cod. Lips. sich findet.

fe. | ברעוא | ולהיתפרעא רשיעיא | טַבְוַן | תרוהון
מתנציין: 10) אדימהון: 16) בארע גלי מרביא לה למיסקא:
V. 5) מן עלמא: 24) איתנגיד | במימרא:
VI. 3) דרייא st. דרא | למישתיציא | ומחא | בסר | טבון!|
ועובדיהון עובדין בישין fe.: 6) תוהו: (והוה תוהו):
8) (בדריה): 11) חמסין (ל) | (וגזלין):
VII. 11) דשמיא (ל):
VIII. 1) (ברחמוהי טבייה) | ית נח וית כל חיתא וית כל
בעירא דעימיה בתיבותא ועבר דה׳! רוחא דרחמין: (ית
נח וגו׳ ואעבר ה׳ רוחא דרחמין): 22) וצונתא:
X. 2) ויתניא | ומוסקי st. ואנסייא: 3) אפרכיותהון: 4) ושם
אפ׳ ודרדניא: 9) הוה צאיד | בלישניהון | בצידה | גיבר
בחטאה: 10) מלכותיה-והדם fe: 11) ובנא fe: 13) ית
לודאי וית מריוטאי: 14) קפדוקאי: 17) טריפוליטאי:
18) אנטרדיאי | מן בבל fe | כן:
XI. 2) והוה כד | אסעי st. אסטי | לבביהון | מן שירויה fe.:
4) מטי | בגווה דיסדר | עד לא: 30) ביר:
XII. 2) ואיברך (ל) ואתקף fe.) | (והוי) | (סגיאן): 3) ואובריך
מן דמברך (ל) | ומאן (ל) (דמליט) | כל fe. | (כל וגו׳)
בארעא: 6) (חזותא):
XIII. 7) (והוו) | בעיריהון | רעוי (ל) | (מרעה) | מפקרין
st. מפקדין | למימר לא (ל) תכון (תרתון) st. תהכון:
XIV. 3) במישר (ל): 5) בעשתרות | זיותניא דבהון | דבני
קרתא: 6) (חיזוא דסמיך וגו׳:) 9) ארבעה | לקבל חמשא
am Schluss (ל 2 Mal): 10) מליין: 14) ותמנת עשר
(ל fe.) | מן בתריהון (ל) | (דקיסרין): 15) עינותה (עינותיה)
st. עוותא | דרמסק (דדמשק): 18) (הוה כהן וגו׳) כהין
לאל עילאה: 21) סב לך: 23) דסנדל (ל) | ואם (אם-דלך
fe.) | די לך | (עתירת וכו׳ fe.):
XV. 1) דאיתקבלית (ל) | או fe. | וקריביהון (ל) | (האינון
ויהון fe.) | ובמדינתיהון | (מצרפין) | או דלמא דהוה
(ל) | קלילן | (קדמאי) | דאישתכח (ואיתקיימו-קדמיא

(fe. | או דילמא לא | אישתכח (ל) תינייתא (ל) | דינבו·
(די נבו) (סגיאין) | פריס (ל) | ומגין | קודמאי (קדמאי):
2) בבעו רחמין מן קודמך (ל) | הנייה לי | (בלא) |
איתעבידו | בדרמסק | הוא: 7) די אפיקית יתך מן אתון
נוריהון דכסדאי למיתן לך ית ארעא הדא למירתה (ל:
מן אתון נורהון מאור דכשדאי .das Übrige gleich Vat):
10) קדמוהי (קדומוהי) | לא פליג (ל): 11) נחיה טווסא |
קריב (ל) (הוה .fe) והיידין הוא עופא מסאבא והיידין הוא
עופא אילין (והיידן הוא טייסא דין הוא עופא מסאבא
והיידן דין הוא עופא מסאבא אילין | ויהווי כד יהוון |
(יעצין עיצא בישא) | יתהין: 12) למטמע | דעתידן |
(למישעביד בנוי) | אימה-עליו .fe | דא היא (היא
גדולה (ל) | נפלת (עליו) דא היא אדום היא .an 1. St) |
מלכותא רביעתא דעתידה (דעתידין) למיפל (ל): 17) והוה |
אזל | למיטמע (ל) דמיעתדא (דמעתדא) | מקפן לה |
שביבן | (דנור .fe) | יפלון (בגווה נפלו על רשיעיא) | על
אורייתא (ל) | בחייהון בעלמא הדין | על די נטרו (ל) |
ישתיזבון מיניה | כדין | איתחווי (איתחוי) | (עביר) |
ביתריא (בתרייא):
XVI. 5) ועלבוני (ל) | מסירין (ל) | (ארע בית) | תולדותי (ל) |
עלית (ל) | כל מלכיא (ל) מלכהון דפלישתאי | מערבא
(מיעברא) | ונסיבית (ונסבית) | להגר | אמהתי (ל) | להוד
אנא (ל) | ובזול איקרי באפה (ובזיית חילא יקרי איקרי
באפה!) | שלמא | לבנייא | בני בניהון | דעמא (ל) |
דכסדאי (ל): 7) באורחא חלוצה: 13) והודיית | וצליאת
(ל) | בשום | ואמרת | (ואמרית) | ארום אמרית | (הלהוד)
(איתגלית) | דאיתגליית (דגליית):
XVII. 17) (ואתרכין ושמחה[1] ותמה !sic) | אפוהי:
XVIII. 1) תלת מלאכין (תלתא מלאכין) | אישתלחו (ל .fe)
(דאשתלח) בידוהי | (יותר) | מלאכא (ל) קדמיא | למבסרא
למשיזבא (למשוכא) למהפוך ית סדום (סדום) | מן בגין

[1]) Vgl. Raschi zur Stelle.

כן (ל) דנבו (ל) | (ויתגלי עלוהי) | איתחמם מן ביעתותיה):
10) מחזור לוותך | (מיחזר איחזור) (דכיר) | בתרע |
שמעה | (בתריה): 12) דסיבית (ברם זקינית) למחזור:
16) ואדיקו על פני סדום: 17) המינכסי | חובא .st דינא |
ניפוך (ל): 20) (דילמא .fe) גליין (גלו) בעיין | ידעת:

XIX. 1) ואתו תרי מלאכיא לסדום ברמשא ולוט | דסדום .fe
(סדם) | (בשלומיהון): 2) (וסקון) | (נבות): 7) עד זמן
דניבעי רחמין קדם ה' (ל): 8) דגבר (ל): 19) בחרבייה
(בחברבריה): 15) עמוד שחרא: 18) wie Vers 7
(אמתיני קליל וגו'): 24) דהוון חמיין (ל) מיטרא נחית
(ל) עובדיהון | גליין (גלייא) | גופרית (ל .fe) ואשא (ל):
26) דעמא (ל) | מיתייא (עד זמן דייחון מיתייא):
31) למזדמנ' (למזדמנא):

XX. 1) (בערד): 16) ההוא .fe | חלף על די איתכסית |
חכימית יתך:

XXI. 7) הוה (הווה) | ביסרא די בסר (בשורה דאיבשר) | ואמר
.fe | (היא .fe) (ילידת): 9) לאברהם .fe | עביד |
למיתעבדא | (מהנך לפולחנא): 15) מן רוקבתא (רקבייא) |
טליא (טלייא) תחות חד מן אילניא: 33) (ונצב) | בגווה
(ל) | למקבלא | (מן מה דאמר אכלתון וליה בעיתון למיצלייה
דמדידיה אכלתון) | התריהון | (בתריהון) .st אתריהון |
(ומליף .fe) (ואודי .fe):

XXII. 1) פתגמיא (ל) | נסי (ל) | אברהם 2 Mal | (ואמר ליה
וגו'): 8) את הוא אימרא לעלתא (ל) תריהון: 10) נפרכס
ונערבבא (ל) | ונידחי (ל) | משטטן | למלאכי (ל) | לא הווה
המי (לית חמי) | בה שעתא | המין | דאית בגו עלמא:
11) וקרא ליה מלאכא דה' מן שמיא (וקרא ליה וגו') |
בלישן (הא אנא): 14) (כולא .fe) | למיקרבא | (מן יד .fe)
מיד | אקדימתא! (אקדימית) | וקיימ' מימר פומך (ל) |
יהוון (ל) | (עלילין) | ושבוק | (ופריק) | (דאיתגלי עלוהי):
24) ופלקתיה ושמה ראומה (ופלקתיה nur):

XXIII. 1) בקרתיהון דגיברייא היא חברון בארעא דכנען (בקרתהון

דגיבייא): 16) מאוון (ארבע-דכסף .fe) | פרגמטיא (ל):

XXIV. 2) (לעבדיה טליא) שליטא דביתיה דין דהוה שליט בכל מה דיליה: 10) ונסיב עבדא עשרא גמלין מגמלי ריבוניה ואזל וכל | (אפותיקי וגו׳ פרת) | לקרתיה דנחור: 20) שיקיא ורהטת עוד לבירא למימלי ומלת | ואשקיאת: 62) דאיתגלי עלוהי יקר שכינתיה (ל) | בארע (הוה וגו׳) 65) ואיתצמצמת (ואיתצמצת) בה (ל):

XXV. 1) ואוסיף אברהם ונסיב איתה ושמה קטורה היא הוות (היא): 3) ויוקשן אוליד ית שבא וית דדן ובנוי דדן הוון (וראשי): 16) אילין אינון בנוי דישמעאל ואילין שמהתהון (שמהתהון בכופרניהון ובקסטרוותהון וגו׳) | רברבין .fe 18) הנוקי (הדנקי) (כליקבל) | מעלך (מעילויי): 19) יחוס תולדתיה יצחק (תולדות יחס יצחק): 22) ואידחיקו במעהא | (ואדחקו-ואמרת .fe) | הוא | דיילדתא | אית לי: 25) קדמאה | שמיה עשו | (סמוקרי כוליה ככלן nur): 34) (וקם ואזל .fe) בכורתא | חולקיה דעלמא:

XXVI. 10) (שמש) | חד מן טלייא (ל) מייתי | עלינן: 35) סרהוונין (סרהובנין) | (פלחן) | הוויין:

XXVII. 4) מטעמים ׳ תפשילין; 22) ממוש ידיא ממוש ידוהי דעשו: 27) קטרא בוסמנין (בטמנין) | למוקרבא! | די בריך (דבריך): 29) (עממיא) | וישתעבדון (ל) מלכוותא (ל) כל בנוי דעשו! אחוהא דאמך | מאן דלוט (דלאט) | יהווי (יהא) ליט (ל) (דין בלעם) | בר (ל) | (דבריך) | ספריהון (ל): 38) וישא עשו ׳ וארעם עשו קליה ובכא: 40) מאני (ל) מישעבד: 45) כוליתא (ל):

XXVIII. 10) איתעבדו | שאוי .st שעוי | דבורא מתחמד (ל) | כיון דאזל יעקב מבאר שבע לחרן | למיזל לחרן | יהיב | (ואשתכח-חרן .fe) | תליתאה (ל) | די נסיב (דנסיב) | איסודי (יסוד) | כולהון (ל) | היא (ל) | דקאים | קמא .fe | רישיה | עליה | דאבנא .fe | למגליי׳ יתיה | כיון (ל) | (אבונא) | ארים | אחוי אמה (אחוי דאמיה) | חמשא׳ (ל) | (והות טייפא .fe) | יהיב (ל .fe) | חמישתא | איתעבדו |

עם אבונן: 12) סולם קבוע (קביע) | בכורסי יקריה (בכורסיה יקריה) | (דהוון) | (מן קדם ה׳ .fe) | מסתכלין (ל):

XXIX. 7) למכנשא .fe): 17) ועיינא .l ועיינה (ל) | רכיכין | ומצלייה (ומצלייאת) | (תיפוק) | יאיא (יאה) בחזוא ושפירא בחזוא: 22) סגון (ל) | שנין אוחרניין (אוחרנין): 27) ואיתין לך (ואתן לך וגו׳):

XXX. 11) ואמרת | שמיה גד: 15) לותיך .fe: 22) מסירין | עלמיא | ולא לגדוד | ית אוצריה טבא ית שמיא למיתן מטר | ומשביע לכל חי רצון | הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברו׳ עמי | ויזכר-וגו׳ .fe | ושמע | דה׳ fe | ואמר .fe | 41) במרבוותא:

XXXI. 7) ופרג ית אגרי | 11) בלשן בית קודשא: 15) נוכראן איתחשבנן | זבין | למיסב | כסף כתובתן: 22) .fe | 29) חיון .st חיל | 39) קטולה | דהות | ומה דהוון | מתכלא:

XXXII. 3) מן דלבן | אינין | דאתיין לקדמותי | דאתן למשיזבא ידי:

XXXIII. 4) וחבק | ונשק | שינוי בשעווה | שעיעת: 19) בימאה מרגליין:

XXXIV. 12) אסגיד עלי פורן וכתובה: 31) (יאה) | עולין (ערילין) ברתיה 2 Mal (ל) | דסהיבו .st דסאיבו | אינש תבע עולבנה | איתעביד | זונה | (ואמרין-אחתן .fe)

XXXV. 8) שמה: 9) (שמיה רבא) לעלמי עלמין (ל) | למברכא חתן (התנא) וכלתא (ל) | וכבשו (ל) חזוזה | פדן ארם (ל) | לה .fe (ל): 16) כברת ארעא (ל):

XXXVI. 39) ושמה דאיתתיה | לעי במאד:

XXXVII. 3) מצייר: 7) מכרכין כורכיין (כריכן): 25) דסרקין (דסרקיאי): 33) וחכים | אכילת | מיתקטלא איתקטל (מתקטל איתקטיל) (חזי) | ברוח קודשא (ל) | איתתא לקובלה:

XXXVIII. 5) והות דפסקת (בפסקת): 25) תלתי | ברחמי .fe (ל) | מקיימא | לה נהרין (ל) | עיינהא (עיינא) | כד חמת (ל) | ריגלויי דייניא | דאנא יקדה | מפרסמא | (מפרסם) | סהדא (סהדיא) | דיהכים | דמן: 26) ביה (ל) | מכלה (מאכלא) |

ואמרית (ואמרת) | הא הפרגודה דברך היא דא (הא
פרגודיא דאברך) | אזלה מכלה (אי לא מיכל) | (וסדרא
לקבל סדרא) | (באשא אבלא) (זכאין) | דלא אוסיף | תוב
(ל fe.):

XL. 12) תלתי | ומן בתר כן (ומבתר כן) | (שפיר) | (שרביטות):
16) רפאתא קקבטרן: 18) תלתי (תלתא) | דיעתידין
ישראל לאיתעבדא | באפי ברא | גזירן | ייבד(ל) |
נחתומיא (תנחומיא) | די חלמת (ל) | מודע (ידע) | היך
דהווה שפר (היך מה דהוה שפיר): 23) (דיתוה בבישרא)
רהצניה (רוחצניה) | ויהי-רוחצניה fe. (ל):

XLI. 1) והוה (ל) | (רעיא) | (גוממיא): 34) (מן חד) (בשבעת)
סובעה:

XLII. 23) שמע | היך כתורגמן (מתורגמן): 36) בסופיה ושמעון
מן שעתא דנחת עמכון למצרים לית אנא ידע מה הווה
בסופיה (ל):

XLIII. 8) (ואיהוי): 11) (כדיפליא):

XLIV. 15) מטרייה l. מטיירה: 18) וקרב לוותיה יהודה הכאריא
קדמייא (קדמאה) | הוות (ל fe.) אמר | (וכדן) | דאת
אומית ביה (יאי) | אלא למשתבע אנא (הלא אישתבע
אנא) | דאברהם st. דאבא | מחזר (ל) | דתיתיילי l.
דתיתמלי | (קטולא) | דיניעביד (ל) | (אנא מתיחל)
אתנו | (לקרתא דשכם) | על די סאיבו (על fe.) | (הות)
(עמהון) | (על אחת) | (אחונא) (עמן fe.) | ואוקימית (ל) |
חטאי (ל) | (מירחק) (מישאל בשלמך) | אתנו | ושולטנין
(ל) (דמצרים): 19) ורפס במסניה (למכאיביה?) (ברה!
למיעבד כן) | (שאל וגו'): 21) (ויהום das Übrige fehlt)

XLV. 26) ואפליג (ופלג): 26) טבין | מחיין st. בחיין | קדם
עד לא (ל):

XLVI. 28) למתקנא:

XLVII. 21) אכסנאי (ל): 31) דרגשה:

XLVIII. 22) נסב | נסיבית:

XLIX. 1) איתכנשו | קיצייה גניזייה | אגריהון | ומא דאיתגלי:

2) סבירין | סדר | פסולא | דישמעאל | פסולא עשו |
דליביה פלג | אלהן | עני-ואמר fe. רבא fe.: 3) כהונתא
רבתא 2 Mal | בכורתא | דלוי: 4) ראובן ברי | די עלו |
ולא יכלת למסוברה: 5) תלמידין! | בארע: 6) אחוהון |
בתורא | למיתב בבתי: 9) קטולוי | בגו קרתא: 10)
פסקין: 11) הוא | חרצייה | וקטיל | טורייה | מן אדם |
גלימתיה | לרפים: 12) אינין עריין | אדם שינוי נקיין מן
חלבה | ומעצרתיה: 15) וחמא | בית מנוחה | ארי: 16)
למיקם מן דבית דן | ולעורמנא | מסתחר רכביה ואיתהפיך
לאחורוי | ויקטיל: 18) פורקן שעה | עבר: 19) מזיינן |
ומן בתר: 20) מספק׳: 21) מבשר | דהא | דחקל | וכד
הוא: 22) דרבת | ותקפת | ותוב חמי | לך יוסף | לגפן |
ופכרת | דבזימנא | מידקין | מין כווייה | עיינא | ליבא an
St. 2: 23) לאנחתא: 24) פשט: 26) יתוספון לך |
יתי אבהתיי: 27) תקיף מדמי | ליה fe. | מותרי קורבניה:

L. 1) דשין דפיל | דראשיה | שורשוי מטיין | שיבטייה:

EXODUS I—VIII.

I. 8) מלך | הלך: 11) תכום st.? טנים: 15) לילדתה |
היא 2 Mal: 19) הנין st. אינון | לוותהן | הנין מצליין |
אבוהין | יתהין והנין: 21) דחילין | להין | בתין בייתה
דמלמותא ובייתה:

II. 1). גבר לוי | חביבתה לאיתו: 3) גף: 10) ארום מן מיא
דלית יתיה: 12) עלמיא | וחמא | למיקם | מן ההוא
מצראה | וטמע:

III. 3) מרטב: 22) מן מגירתתה:

VI. 3) קלק-וקלק: 6) בחובך-בחוביה: 25) ונסיבת צפורה
טינרא וגזרת | ריגלוי דמלאכא | יכפר: 26) ואמרת | אדם
גזורתא | די שיזב לחתנה:

VI. 3) ואיתגלתי! במימרי | באלה שמיא: 9) מקפידת:

VII. 9) וקלק יתיה קדם: 19) ובקיסייא ובאבנייא:

VIII. 5) ואתרחין עליך | עד-עלך fe.: 17) ערוברובה:

XI. 17) מתקף:

X. 4) ארבה׳גוב: 28) למיהוי שמע | בידיהון | למיקטל |
29) קדמאה | יתיב | מיתכלייה מינך | מחתא הדא |
עשיראה | מן ברך בוכרא דפרעה אנא משרי | יאות כדין
fe. | למיחזי:

XII. 11) חרציכון אסירין: 33) איש! שהיין הכא אינון בני
ישראל | מצראי: 34) מותרי | בשושיפיהון: 38) ערברובין:
42) ארבעה לילון | אינון fe. | למיברי וקרא יתיה ליל
קדמיי | ליליא תיניינא | דתליד | וקרא יתיה ליל תיניין |
לילא | שמאליה מקטלא | וימיניה-בכוריהון fe. | לקיימה |
וקרא יתיה ליל תליתאי | עבדי רישעה | ענא st. עננא |
יהווי בין תרויהון | ואנא והינון מהלכין: 45) כד הוא |
יאכל:

XII. 18) סלקו | מן ארעא: 19) ארום fe. | משבעה אשבע |
מידכר-במימריה fe.: 20) דאית בסייפי:

XIV. 2) כל קובלה תישרון על ימא: 3) טעיין הנון: 5) ואתנו
ארום שלחנן ית ישראל מן למפלוח קדמנן: 7) ושלישים
ממניין על כולהון: 14.) ארבע | איתעבדו | ניפל | כתה
דהוות אמרה | ניפיל בימא | לפורקניה | דהוא יעבד |
יומא הדין | נחזור למצראי 2 Mal | היך מה | כשעבוד
על עמא | הוא דעביד | נלוולי | איקר | לאלהן: 19)
ויעמוד מאחריהם׳וקם לה מן בתריהון: 20) חשוך |
נהורה-וחשוכה | מצראי למסדרה סדרי קרבה: 22) אל
תוך הים׳עלו לגו ימא: 24) בעידן | דמצראי | עליה |
ושאמם | דמצראי: 25) מדברן להין | בתרהן | אורחהן
דמולוותא | למיהוי נגידן | וריתוותה | למיהווי נגדן | נעקור
st. נערוק | הוא ה׳ דהווה עבד | עד דאינון יהיבין: 27)
לאתריה ומצראי ערקין לקדמותהון ושנון [l. ושניק] ה׳
ית מצראי: 28) ולא נשאר׳ולא אישתייר מנהון אף
לא חד:

XV. 1) ומתגאה | וכל מה דמתגאי | סוסוון פרעה | וטמע |
יתהון fe.: 2) תושבחתא | עלמיא | לפרוק | אימהתהון |

מחמיין | מינק יתן | מן משח מן שמיר | ואמרין אילין
לאילין | ונשבחה | אלה אבהתן: 3) הוא דעבד | שמיה
כשמיה: 4) קשט | עולימוי גיברוי: 5) תהומות׳ תהומיא
בסוף [כסון] עליהון נחתו במצולתא אדמון לאבנייא: 6)
ימינך׳ ימינך ה׳ מה משבחא | דרצצת ומרצצה: 9)
ניכסיהון: 12) בנייך | ואשתבעת | הא בכין: 16) תיפיל
עליהון | די פרקת | דיעברון | האילין: 18) רבא fe. |
ותושבחא | מלכין: 23) מן בגין כן קרא שמה מרה:
25) דאירדופני | ואתחלון: 27) עיינוון | תרי עסרתי |
ושובעין דיקלין | שובעתין סביא:

XVI. 14) ככיפורא: 20) וירם תולעים׳ ודמדם? תולעין ואסרי:
31) כשיישיין:

XVII. 11) והווי כד הווה משה זקיף | דבית ישראל מתגברין
ונצחין | מן למצליי: 12) זקיפן: 16) עלמיא | דמלכותא
דישראל | וה׳ | למשיציא:

XVIII. 18) נבל תבל׳ מלעא תילעי:

XIX. 1) בחדש׳ בירחא תליתייא במפקותהון בני ישראל פריקין
מן מצרים היך זמן יומא חדין עלו למדברא דסיני: 2)
נגד ההר׳ [ל] וקבל טורא: 3) וקרא ליה דבירה ה׳: 4)
חמיתון מן די איתפרעית | עללין קלילין | אורייתא: 5)
משמוע: 6) תמליל עם בני ישראל: 8) וענון | בלבא |
ואמרין | כל מה די: 9) בעמיה! דעננא | לחוד מלי: 10)
ויאמר׳ ואמר מימריה דה׳ למשה איזל לות עמא ותקדיש
יתהון יומא הדין ולימחר ויחוורון לבושיהון: 12) והיו
נכונים׳ ויהוון מזמנין ביומא תלתייה ארום ביומא תלתייה
יתגלי מימרא דה׳ חמיין כל עמא על טורא דסיני: 12)
והגבלת׳ ותתחם ית עמא חיזור חיזור למימר איזדהרו
לכון דלא למיסוק בטורא ולא למיקרב בסייפוי כל דיקריב
בטורא מתקטיל! יתקטיל: 13) תקרוב | אין 2 Mal |
הינון: 14) וירד׳ ונחת משה מן טורא לות עמא וקדיש
ית עמא וחוורו לבושיהון: 15) דערס: 16) ויהי ביום׳
והוה ביומא תליתייה בעידין צפרא והוה קלין וברקין

וענן תקיף על טורא וקליה דשיפורא תקיף לחדא וזעו כל
עמא דאית במשריתא׃ 17) ויוצא · ואפיק משה ית עמא
לקדמות יקר שכינתא דה׳ ואיתעתדו בשיפולי דטורא׃
18) די איתגלית | בשלהבי דאשא וסליק תנניה כתנן
אתונא וזעו כל עמא דאית במשריתא׃ 19) ויהי · והוה
קליה דשיפורא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממלל ומן
קדם ה׳ הוה מתעני ליה בקל נעים׃ 20) וירד ה׳ · ואיתגלי
מימרא דה׳ על טורא דסיני בריש טורא וקרא דבירה דה׳
מן ריש טורא וסליק משה׃ 21) ויאמר · ואמר מימריה
דה׳ למשה חות אסהיד בעמא דלא ידחקון קודם ה׳
למיחמי ויפיל מנהון אוכלוסין סגיין׃ 22) ולחוד כהנייא
דקיימין ומשמשין קודם ה׳ יתקדשון דלא יתקוף בהון רגוז
מן קודם ה׳׃ 23) ויאמר · ואמר משה קודם ה׳ לא יכלין
עמא למיסוק לטורא דסיני ארום את אסידת! בן למימר
אתחים ית טורא וקדש יתיה׃ 24) ויאמר · ואמר ליה
מימריה דה׳ איזיל חות ותיסוק את ואהרן עימך וכהנייא
ועמא לא ידחקון למסוק קדם ה׳ דלא יתקוף בהון רגוז׃
25) לות | עמא | קרובו קבילו | דביררייה׃

XX. 1) דביריא׃ 15) וחמון וזעו | מן רחיק׃ 16) ויאמרו ·
ואמרו למשה מליל את עימן ונישמע ולא ימלל עימן
מימריה דה׳ קדם עד לא נמות׃ 17) ואמר משה לעמא
לא תידחלון ארום מן בגלל למנסיי׳ יתכון איתגלי עליכון
יקר שכינתא דה׳ ומן בגלל דתיהוי דחלתא דה׳ תדירא
בפומהון! מן בגלל דלא תתחייבון׃ 18) ויעמוד · וקם עמא
מן רחיק משה קרב לערפיל׳ די תמן שריא יקר שכינתא
דה׳׃ 19) ויאמר · ואמר מימריה דה׳ למשה כדין תימר
לבני ישראל אתון חמיתון ארום מן שמיא מלילית עמכון׃
20) לא תעשון · לא תעבדון קודמויי! טעוון די כסף וטעוון
די דהב לא תעבדון לכון׃ 22) לא תיבנון יתהון׃

XXI. 10) חורי | ליה .st עלה׃ 14) וארי | דקאים משמיש
קודמוי על גבי מדבחא מין תמן׃ 18) מרעי׃ 28) וכי יגח ·
וארום יגוש׃ 35) וגם את המת · והנייתה דמיתא יפלגון׃

XXII. 12) אין מתקטלא: 14) אם בעליו · אין מריה עימיה לא
ישלים אין אגיר הוא ייזיל אגריה בפסדה: 15) וארי |
יתה ליה: 24) תוזפון | מיסקינייא די בעמכון | להון:
30) ובשר בשדה · ובסר תליש מן חית ברא מטלק באפי
ברא לא תיכלון לכר עממא׳! תתנון יתיה דהוא מדמי
לכלבא:

XXIII. 2) למבעשא | למילפא: 24) כי הרס תהרסם · ארום מפכרא
תפכרון יתהון ומתב[ר]א תתברון קיימתהון:

XXV. 11) ומקיף dag. ומקף 25):

XXVIII. 19) ובירולין:

LEVITICUS.

I. 15) ויעזם ית רישיה: XIX. 9) אומן: XXII. 27)
עדרא ענגן: XXIII. 29) כיפורים:

NUMERI.

XI. 5) (מלפייתיה): 8) (דשין) | (במדוכתא) | (מלפדין יתה
בלפידא:) 26) (סילוא) | (בסוף יומיא) ! והילוותיה) |
(דיומין fe.) | (לחרש): 32) (עשרא כריין):

XII. 1) (יאייא) | (דדרא): 7) (לית כבר אנש משה מכל
קמטטון ריש לכל לבלרין בכל (üb. d. Zeile) קומטטין
דידי הימן הוא) 12) (אחתן) | (מטמאה fe.) | מיתנזק) |
(אחתנא) | (במדברא במיא ובאישתא) | בעקן) | (בקיצן) |
(וחיא מתמנעא) | (מתא) | (נובד): 13) (מרים נביאתה) |
(ובגין דקמת) | (תמניין): 21) (עעין):

XXIII. 30) המתכוונא איתכוונת: XXVIII. 7) בית קודשא:

XXX. 17) ביומי טליותה:

XXXII. 3) (מְכַלַלְתָּא וּמַדְּבַשְׁתָּא ומכוונן בֵּין נֵינְוֵה וּבֵין קְטוּלְיָא
וּבֵית עֲטָרוֹת מְרוֹד וּשְׁבָם וּבֵית קִבְרֵי דמשה וּבְעוֹן:
ת״א מכללתא ומדבשתא שופן ובין נמרין ובית חושבניה
ובעיל דיבון וסוברא ובקרתא דמשה ובעון): 17) דייארא
דארעא: 24) דירוון:

XXXIII. 52) ותשיצון | תפרכון:

XXXIV. 6) ומחוזוי: 9) דין יהוי: 13) ויצו׳ ופקד משה ית בני
ישראל למימר דא ארעא: 15) יוקנוס תורנגלא Mal 2:

XXXV. 2) ופרוולי לקוריתא | תתנון:

DEUTERONOMIUM.

I. 1) בעבר יורדנא | ענה | אסטרטין אסרט חדא (איסטרטין
מן אסטרט חד) | ילילא׳ (יליליה) דאישתלחו (דאשתלחון)
מנא | חיוון (חיוותן) | למשיציא (למשצייה) | עם אבהתכון
די אוריתכון (די עלתכון) בגויה: 2) והליכתון במדברא
ארבעין: 3) לסוף (שנין וגו׳) 24) נחל: 44) דרדפן
דברייתא וקטילו:

II. 8) ועברנן (ועברנא) | עד לות אחונן (לות אחנא) | (כרך ארח

III. תרנגלה): 2) עוג רשיעא (ל) | וארתת (ומרתת) (ומדמיין)
(שתילן) | (פלגי מבועין) | (אקימיה ק״ב״ה) | אחייא יתיה fe.
(ל) | בידי (ל) (בידך וגו׳) | כל עמיה: 9) fe. (ל): 11) הנה
ערשו׳ הא ערסיה ערס דפרזל הלא היא יהיבת באפרכון
ברבת בני עמונאי: 14) כל-אטרכונא fe. (אטרכינה) |
ואפיקורס (אפקירס): 17) (שפיכות יממא מדינחא): 29)
חטאינן דאדבקנן:

IV. 7) דקריב לותה | כל שעה: 50) למהוון ליה לעם (ל):
24) ומתפרע בקנאה (ל): 33) ומלכו fe.: 34) למיעל
למבור: 42) בתכיף: 48) גף (ל):

VI. 3) וטעימין: 4) לתרין עשתרי בנוי | דהוה תרח | או
לאלהא-פלחין fe. | תרי עסרתי | בליבא שלימה | ואמרין |
לעלמין:

VII. 10) קלילן Mal 2:

VIII. 9) דאבנייה | וטורייה חסינין:

IX. 24) ובקברי:

XIV. 1) נוכראה: 6) מסקא: 7) מסקן: 12) ועיזא: 18) ואכמתא
st. ואבניתא | חרפירא st. חרפתא: 22) בכל fe. | שנא
ושנא: עמי בני Mal 2:

XV. 10) בזמן דתיתנון: 11) לא יהווי | ארום .fe | מגו |
מיפתוח:

XVI. 19) לא תסבון! דינא (so auch edd.) | תנסבון אפין |
דינהון:

XVII. 8) לסדר דרין! | אדם | למכתש ניתקא | בקוריכון:

XVIII. 8) חלק כחלק׳ חולק כחולק בר זבונייא די זבינו יתיה
על אבהתא: 10) ישתכה | דמעבר | הדורי עיינין (הזורי
עיינין) | ולא הרשין: 11) חיוון (ל) ועקרבן | (ושייולי) |
(ולמילתי זכורין) | ותבעין (ותבע):

XX. 11) תעני יתכון ופתח | דמשתכחין כה:

XXI. 7) ועיינינן לא חמון דדין: 14) איתרעית בה | די יהבת
רשותך יתה (עלה):

XXII. 3) לאסטליתיה וכן תעביד: 14) מה דאית בלבך | תטעון
(תטען): 12) צנפת גדיליכון תתכסון בה: 20) סהדוון
לטלוותא (סהדין):

XXIII. 12) לעידוני רמשא: 18) נפקת בר: 19) כלב לבית
מוקדשא דה׳ אלהכון לכל נדר:

XXIV. 6) ריחייה ורכבה | דעביד (ל): 13) מחזרא תחזר | במעלי
שמשמא וידמוך: 15) (תטמע) | ליה .fe:
20) תווקרון | לגיוריא ליתמיא ולארמלתא: 21) תקיפון
(תקטוף כרמך) | מן בתר כין (מבתרכון) | לגיוריא ליתמיא:

XXV. 2) וירבע (ל): 4) עמי בני ישראל (ל) | דרכייה (דרידייה):
10) מצוותא דיבומא(ל): 11) ותפשוט ידה | בבית קושנוי:
13) בכיסיכון מתקלן! ומתקלין מתקלין רברבין (ל) |
למיהוי-זעירין .fe: 14 זבין | מזבין (וכן איפה ואיפה):
18) די ירעי (די ערעו) | ליביה (.fe) מהרהר | וקטלין |
(עמלק מקטל ליה) ואתון עמי (.fe)בני | לאיין | דחילו(דחלן):

XXVI. 3) ותיתון | ממני | ושבחנן | אלהן: 8) (ובחזוונין רברבין):
12) עללתכון | תליתיתא(תליתאה) | מעסרתי an 2. Stelle
מעסר | (קדמאה) | בקורייכון: 14) באבילו | יהבנן | נפש
דמית (לטמא נפש) שמעינן | די פקד יתן: 15) מן מדור
בית שכינת קודשך | וטעימין: 17) לאלה׳ פרוק:

18) אמליך עליכון יומא הדין למיהוון לשמיה | ית כל:
XXVII. 8) טבית (טבא) | מתקרי ומתורגם בשובעין לישן (דיתקרי
ומתרגם בשבעין לשן): 12) אישת׳ (אשתא) קמו (ל) |
(במיצעא | (עד כה ועד וכה) | מברכייא הוון הפכין (fe.
אפיהון (ל) | פומיהון | בטומר | (עובד-כט׳ fe.) | ואמרין
(ל) | בטומר׳ (צלם וגו׳) | עניין כל עמא | (אילין לאילין):
17) תחומא דחבריה: 18) דמטעי | מדמי:
XXVIII. 5) בסלי ביכוריכון ובאצוותכון: 6) במיעליכון בבתי
(במעלכון לבית): 26) דמנטר!: 27) ובחכוך חספא: 32)
לאומא חורי | ויהוון כליין עליכון | (למיפק אלהא על
ידיכון): 38) זרע רב ׳ בר זרע סגיא | תכנשון | יקרסם:
40) (דזיתכון): 50) נסבא | טלי: 52) מפונק | ובמותרי
בנוי די יותר: 56) ודי מפרנקא | נסיית כף ריגלה
לימטלייא | מן פירקונה ומן חטיותה: 65) וסיף דעיינין
ודאיב די נפש: 68) ויהזר:
XXIX. 8) מן בגלל תתבוננון ית כל מה די תעבדון: 9) מין
קטועי (מן קיטועי) מלואי (מילוי): 11) ובשבועתיה |
יומא הדין: 14) יומת עלמא | יומא הדין | אלהן: 16)
משקציהון | מרחיקיהון | יהבין: 17) שבט | הדין טעותהון
דאומיא ההינון | בכון (ל) | ראשיה דחטאה | שרש
דחיטאה: 12) מן אי fe. (ל) | (לנא) | וישמע יתן: 13)
וישמע יתן: 14) פיתגמא | הגיין בה: 15) חמון:
XXXI. 16) וישבקון יתי | ית קימי: 24) למיכתוב ית מילי |
די חסלו:
XXXII. דמשה נבייא (ל) | (דלא בלו) | (סופהון בליין) | בארי
(ברי) | שמיא חדתין (ל) | דהוה (על דהוה) | וציאתה
(ואצתא) | שמועו (ל) | ואציתי (ל) דה׳ מלל | מן דהוה
(על דהוה) | דכין | ממללה (ואמ׳ וגו׳): 5) תתקבל |
ברעווא כטלא | מלקושא | בגידופין | למדכרא (לאדכרא) |
די הינון: 3) עמא בני | ותושבחא | ורבו fe. | לאלהן:
4) סליקית למרומייא (ל) | יומין | לארבעה | בין גבר (גברא)
(ל) (דשלמין וגו׳) | הימנא: 5) קודמוי חבילו | ועל די

חבילו (ועד דאיחבלו) | עומקא ופתלנא (ל) | סידריה דעלמא:
6) הקודם ה׳ | אתון גמלין דא | חכימא | ושכליל יתכון
fe.: 7) אידכרו יומת | לישני כל | שאולו (שאול) |
חכימכון (חכימיכון): 9) חולקא (ל): 10) ובצוותא (ל) דייליל |
אקיף יתהון עם יקר: 11) דמעורר | מחפחף: 13) ארכב
יתהון (ל) | במתא (ל וגו׳) כיף (ל): 14) בתגיין (בשנא) |
דאוריתא (fe.) | כור (ל): 15) בדחלת: 17) יתהין |
איתעסקו בהין: 18) תקיפא | (מחילין): 20) איפך | הווי |
היימנין: 21) אקניו: 23) בישן: 24) מנפחי | רוחן בישן
בחיוות | זחלוי דעפרא: 25) בתולן: 27) יתגברון | ידינן:
29) וילפון | באחריותהון: 30) יתהון ומימריה דה׳ מסר
יתהון: 31) וארגזנן (וארגיזנן) | (דבבנא דיינין): 32)
לעובדיהון דעמא | למחשבתהון | עובדיהון עובדין |
(ואתכלו ומרדו בהון): 33) חמתהון 2 Mal (ל) | פיתגניא
אגזראי (פתנייא אכזראי): 34) הלא הוא (הלא דין הוא) |
פורענותא fe. (דפורענותא): 35) היא | רגלהון: 37) ואמר
Textw.: 38) מקרבין | ניכסת: 39) ומחייה מיתין: 41)
כברקא | לסנאי: 42) קטיליהון: 44) שבח שירתא:
45) fe.: 46) פיתגמיא | דין: 49) סוק | טור עברייא |
בארעהון דמואבאי | כלוקבל: 51) די רקם:

XXXIII. 1) איתכניש: 2) ריבבן דמלאכין (ל) | ואמרין (ל) | נעביד
ונשמע: 3) הלא גלי וידיע קודמ׳ (גלוי וידוע קדמך) |
דלא | כל הדין לא הוה אלא למחבבא: 5) בכנשות: 6)
במותה (ל): 8) די ניסיתה יתיה: 10) למילפא | ליקהל
שבטיא דבני: 11) סנאוי ובעלי דבבוי מן קדמוי ויפלון:
12) יהי מגן: 13) מן שמיא | נבעין: 14) מין טוב:
15) בטוריא (ל) | בגלמתא (ל): 16) ארעא | ברכתא |
כליל דרבו: 17) תוריא (ל) (ולית למשתעבדא) | רימנא
(ראימייא) | (וראמא | כן יהוון (ל) | סנאיהון (ל) | אינין
ריבבתא (ל) | דהוא 2 Mal (ל): 18) הדון (חדי) | במייתבכון
(ל): 19) וסימתא די טמירן: 20) לקובליהון וכד הוא
נפק | בני קטולי׳ מיפרוק ריש עם אדרע׳: 21) בית |

מקבע׳ | קביר | עליל (ל׳) | זכותא דה׳ עבד: 22) שתיא
מן (ביתנייא): 24) בשמיטיא (ל׳): 25) והסינין (ל׳)
עולמותהון (עלומותהון): 27) מלקדמין | אדרע גבורתיה:
28) (למיחת): 29) קריב מן קודם ה׳ | ושירוי סייף | על
פורקת מלכיהון (פריקי סנאיכון):

XXXIV. 1) דקיסריון (ל׳): 3) (תמרין): 6) (וקברו | חכים: 7)
זויהון: 8) ובכון בני das Uebrige fe.: 10) (די חכם
יתיה):

III. Citate aus alten Schriftstellen.[1]

GENESIS I—II.

Cap. I.

1) בחכמתא ברא ה׳ ית שמיא וית ארעא [צ״, א, א, כג:
ס״, בר, א, א]:
2) תהיא [ל״, תהה, א:] תהיא ובהיא [ל״, בהיה:] מנשבא על
אפי מיא [ל״, נשב, א:]
4) ארום שפר ותקין [ע״ שפר]
27) דכר ובר זוגיה ברא יתהון [ל״, זוג:]

Cap. II.

2) וחמיד ה׳ ביומא שביעאה [מ״, נא: א״, עט: ס״ בר, א, א:
ז, יא: ט״, בר, ב, ב:]

---

[1]) Erklärung der Abkürzungen:

ע״ = ערוך verfasst von Nathan b. Jechiel ed. Landau 1818 fg.
ש״ = ספר השרשים verfasst von David Kimchi ed. Ven. 1528/29.
ר״ = Der Raschi zugeschriebene Commentar zu Midrasch rabba ed. Berlin 1866.
פ״ = Commentar des R. Simson b. Abraham zu den kleinen Tractaten.
מ״ = ספר המנהיג verf. von Abraham Jarchi ed. Warschau 1885.
ס״ = Commentar des Menachem Recanate zum Pent. ed. Ven. 1523.
א״ = ספר אבדרהם verf. von David Abudraham ed. Warschau 1877.
צ״ = צידה לדרך verf. von Menahem b. Serach ed. Lemb. 1859.
ל״ = Levitas Methurgeman ed. Bas. 1541.
ב״ = Abraham de Balmes ספר מקנה אברם ed. Ven. 1523.
ט״ = בעל הטורים in Pent. ed. Vind. 1794.
בר = בראשית; שמ = שמות etc., die übrigen Buchstaben bedeuten die einzelnen Theile u. Seiten resp. Kapitel u. Verse der betreffenden Schriften.

5) ואדם עד כדון [ל״, כדן:]
7) ונפח בנחירוי [ע״, נחר, ד:]
25) ועד כדון לא הוו ידעין מה היא בהתתא [ע״, בהת:]

Cap. III.

7) אצטלוואן [ר״ פרשה יט:]
13) הוייה אשלי יתי [ל״, אשל, ב:]
14) על מעך תהא שחיף [ע״, שחף, ג]-מיעך תהי שחף [ל״,שחף:]
15) למעבד שפוייתא בעקבא [ל״, שף, א:] בסוף עקב יומיא בידוי דמלכא משיחא [ל, משיחא:]
16) ועדונייכי [ל״, עדה, ה: ע״, עד, ה:]
18) וכובין ודרדנין ס״א ודרדניין [ל״, דרדר:] וכובין ודרדרין [ל״ כוב:]
23) טרד יתיה [ע״, טרד:]
24) ואתקין גיהנם וגן עדן [ל״ גן עדן:]

Cap. IV.

1) ואדם חכים ית חוה [ע״, חכם: ל״ חכם, ב:]
13) סגיעין אינון חובי מלסבול [ל״, סבל:]
15) סימן [ל״, סמן, ב:]
21) כנורא ואבובא [ע״, אבוב:]
24) בכדון שרו בני אנשא למעבד להון טעוון ומכניין יתהון בשמא דה׳ [ל״, כנה:]

Cap. VI.

6) והוה תהי מן קדם ה׳ [ע״, תהה, ב:] ואמר ועדיין עם ליביה לא ידעתי מהו ונ״ל שחסר שם איזה מלה [ל״, עדה, ה:]
14) אעין דקדרינון [ע״, קדרון: בר׳ רבה, לא:] אעין דקרדונין [ל״, קרד:]

Cap. VII.

10) וחרבי שמיא [ל״, חרך, ב:]
14) כל דטיים [ע״, טס ב:]

Cap. VIII.

1) ושדכו מיא [ע״, שדך: ל״ שדך:]

11) קטים בפומה [ע״, קטם:]

21) ביש מן טליותיה [ע״, טל, ב: ל״, טל, ג:]

Cap. IX.

15) ואחמי [ע״, חם, ד:]

22) ותני [ע״, תנא:]

23) אסטלית [ע״, אסטלית:]

Cap. X.

2) ושום אפרכיותהון אפריקי וגירמני ומדי [ע״,אפרכיא, אפריקי:] [ל״, אפרך:] ומדי ומקדניא [ל״, מקדן:] אפריקי וגרמנייא [ל״, אפרק:] ואפריקי וגרמיניא [ל״, גרמניא] גרממיא [ע״, גרממיא:] ומוסיא [ל״, מסיא:] ויתנא ואנסיא [ל״, אנסיא:] ויתניא ואנסיא [ל״, יתן:] ואנסיא ותרקי ואזלי הוא העם הנקרא עתה טורקי וכן ראיתי רבים הקוראים אותם תורקי עם התיו [ל״, תרק:]

3) אסיא [ע״, אסיא] ברבריא [ע׳ברבריא]: פרכויא וברבריא [ל״, ברבריא] ופרכוי וברבריא [ל״, פרכוא:]

4) איטליא [ע״,אטליא] אלסטרסום אטליא ודודניא [ל״,אלסטרסס:]

5) נסי אומיא [ע״, נס, ב:]

10) שירוי מלכותיה [ע״, שרוי:] בבלא והדס [ל״, הדס:] והדס ונציבין [נצב, ג:] ונציבין וקטספו [ל״, קטסף: ע״, קטספון:] פנטוס [ע״, פנטוס:]

11) פלטייתא דקרתא וית הריה! [ל״, הרה:] וית פלטיותא קרתא [ל״, פלט, ג:]

12) וית טלסד (רסן) [ל״, טלסר:] וית תלסר [ל״, תלסר:]

13) ית מריוטאי [ל״, מריוט:] וית פנטפוליטאי [ל״, פנטפלט:] וית פנטסכנאי [ל״, פנטסך:]

14) וית פלוסאי [ל״, פלס, ב:] וית קפודקאי [ל״, קפטק:]

17) וית אנסותאי! [ל״, אנתס:] וית טריפולאי והוא המקום הנקרא עוד היום טריפולה במדינת בארבריאה [ל״, טרפל:] וית כפרסאי [ל״, כפרס:]

18) אנטוכיא [ל״, אנטוכיא:]

19) עד קלדהי [קלרהי .l] [ע״, קלדהי:] עד קלרה [בר רבה:]

Cap. XI.

1) לשון הקדש [ע״, שפה, ד:]

2) בארעא דפנטוס [ע״, פנטוס:] ואשכחו בקעה בארעא דפונטוס [ל״, פנטס:]

7) אמר ה׳ לשבעין מלאכיא דקיימין קדמוהי וכו׳: ואתגליאת מימרא דה׳ עילוי קרתא ועימיה שבעין מלאכייא כל קבל שבעין עממייא וכל הד וחד לישן עמיה ורושם כתביה דיליה ובדרינון מתמן [ס״, בר, יא, ז:]

28) באתון נזריהון דכשדאי [ע״, אתון: ל״, אתן:

Cap. XII.

5) ית כל סגולתהון [ל״, סגל, א:]

6) משרא הזוזא [ל״, חזז:]

19) כדון [ע״, כדן:]

Cap. XIII.

6) ולא אשהינת יתהון ארעא [ר״, בר׳ רבה פ׳ יט:]

Cap. XIV.

1) מלכא דפונטום [ע״, פנטום: ל״, פנטס:]

3) משר פרדסיא [ל״, פרדס:]

5) זיותניא [ע״, זיו: בר׳ רבה פ׳ מב:] זיוותניא דבהון [ל״, זיו:]

6) דשריין בטורא דגבלא [ל״, גבל:]

12) ממון [ע״, ממון: ת״י של רכוש:] וסגולתא סיב לך [ל״, סגל, א:]

14) עד קסריון [ע״, קסריון:]

17) למישר חזוזא [ל״, הזז:]

18) שם רבא [ע״, שם:]

23) ועד רצועא דסנדלא [ל״, סנדל:]

Cap. XV.

9) ושפנין ובר יון [ל״, שפן:]

10) ופסג יתהון [ע״, פסג:] ופסג יתיה לפסגין! [ל״, פסג:]

11) טייסא [ע״, טס, ב:] ונחת טייסא [ל״, טיס:] וכד נחת סייטא [ל״, סיט:]

17) והות שמשא מטמעא [ר״, בר׳ רבה פ׳ ו:] וחומטא הוה [ע״, חמטא:] די ספסלין אסתדרו [ל״, ספסל]:

18) מנילוס דמצרים [ל״, נלס: ע״, נילוס:]

Cap. XVI.

5) מחוסי ושירוי צערי [ע״, מחס, ב:]

7) באורחא דחלוצה [ע״, חלץ: בר׳ רבה:] באורח דחלוצא [ל״, חלץ, ב:]

12) והוא יהא מדמי לערוד [ל״, ערד: פ״, כלאים א, ו: ע״, ערד, ב:]

14) בין רקם ובין חלוצה [ל״, חלץ]:

Cap. XVII.

3) ואשתטח אברהם על אפוי [ע״, שטח, ב: ל״, שטח:]

10) דין קיימי [ע״, קיים:]

14) אפים [ע״, פס:]

17) ואשתטח [ל״, שטח:]

Cap. XVIII.

2) בנימוס ארעא [ל״, נמס: ע״, נמס:]

7) ולבקרותא רהט אברהם [ע״, בקר, ב:]

8) ונסיב לוי וחלב [ל״, לוה, ב]: לבא וחלבא [ע״, לבא:]

10) וישמעאל מצית ליה מאחורוהי [ר״, מח:]

12) עידיין [ע״, עד, ז:]

13) גחכת שרה [ע״, גחך:]

22) וכוינו מתמן גבריא [ל״, כון, ב: ע״, כוון, ב:]

Cap. XIX.

1) בפילי דסדום [ל״, פיל, ג:] בנימוסי ארעא [ע״, נמס:]
2) וסיהון בצפרא ובספרים אחרים מצאתי ומהון [ל״, סה ד:]
5) ונחכים [ע״, הכם:]
6) טרד בתריה [ע״, טרד:]
8) ארום ברם כדין עלו באישון שירותי [ע״, אשן, ב:] לא
חכימן גבר [ל״, חכם, ב:] די לא חכימו תשמיש לגבר [ל״, שמש, ב:]
11) בסרוריא [ע״, סרר:] היוורוריא [ע״, חור:] מדקדקיהון עד
סביהון [ע״, דק, ב:]
14) והוה כמגחך [ע״, גחך]:
15) ובאישון מסק [ע״, אשן, ב:]
28) ואודיק [ע״, אדק, ג: ע״, דק, ד:]

Cap. XX.

1) בגרדקי [ע״, גרדק:]
18) מיטרד טריד [ע״, טרד:]

Cap. XXI.

7) לאישון סיבותא [ע״, אשן, ב:]
10) טרד ית אמתא [ל״, טרד, א:] טרוד [ע״, טרד:]
14) וזיקין דמיא [ל״, זק, א: ע״, זק, ג:]
15) וטלקת [ע״, טלקת] וטלקת יתטליא [ל״, טלק:] מן קרנתא
[ל״, קרן ג:]
26) תני [ל״, תני:]

Cap. XXII.

3) ופצע קיצין לעלתא [ע״, פצע, א:]
6) קיסי [ע״, קס, א:]
8) ואזלו תרויהון בתרא? בלב שפי [ל״, שף, ד:]
10) דלא בשעת צעריה! אפרכס [ל״, פרכס:]
12) ולא תעביד ליה מנדעם [ל״, מנדעם:]
15) כד יהוין [יהוון] בנוי דיצחק עללין לשעת אננקי וגומר עד
יתהון מן כל אננקי [ל״, אננק:]
24) ופלקתיה [ל״, פלקת:]

CAP. XXIII.

16) פרגמטיא נפקת ס״א פרקמטיא [ע״, פרגמטיא:]

CAP. XXIV.

9) תחות קיימיה דאברהם [ע״, קיים:]

10) דיתיקא דרבוניה [ע״, דייתק:] דייתיקא דריבוניה ס״א אפותיקיה [ל״, דייתק:] וכל שפר אפותיקיה בידיה וס״א דייתיקא [ל״, אפתק:] ופניאת קולתה [ל״, פנה, ב:]

11) וארבע גמליא [ל״, רבע, ב: ע״. רבע, ב:] ארבעינון [בר׳ רבה, נט:]

15) ונסיבת רדידה [ל״, רדה, א:]

20) ופניאת [ל״, פנה, ב:] ופניאת קולתה [ע״, פן, א:] מרכוותא [ע״, מרכוות:] אל מרכותא [ל״, מרך:]

22) טבע מתקליה [ל״, טבע, ד:]

27) די לא שבק [ע״, שבק:]

32) ושרא זממי גמליא [ע״, זמם:]

48) ועקדית ואודית ושבחית [ע״, עקד:]

56) [ע״, שהה, א:]

65) ונסיבת רדידה ואיתצמצמת ביה [ל״, צמצם:] רדידא [ע״, רדיד:] גרידא [תו׳ בבא בתרא, קנו, ב, כבינתי:] רדידא [ברטנורה, כלים, כט, א:]

CAP. XXV.

3) תגרין ואמפורין ורישי אומין [ע״, תגר, אמפר:] בר׳ רבה, סא, צ״ל אנפורין הוו תגרין ואומנין ורישי אומין [ר״, סא:]

16) בכפרניהון ובקסטרוותהון [ל״, קסטר, ב:]

18) הינדקא [ל״, הנדק:] חלוצה [ע״, חלין: ל״, חלין:]

22) ואזלת לבית מדרשא דשם רבא [ל״, דרש:]

25) ככלן דשער [ל״, כלן:]

34) וכפר בתחיית המתים [ל, כפר, ב:]

CAP. XXVI.

1) מלכא דפלשתאי לגרדיקי [ל״, גרדק:] לגרדיקי [ע״, גרדקי:] גרדיקה [בר׳ ר, סד:]

6) ואיתותב בגרדיק [ל״, גרדק:]
10) כקליל זער אלו שמש חד מן טליא [ל״, קלל, ב:]
35) סרבנין ורפחן רוח [ע״, רפח:]

CAP. XXVII.

3) בית גירך וקשתך [ל״, גיר:]
22) ממוש ידוי ממוש ידוי דעשו [ל״, ממש:]
23) ולא חכים [ע״ חכם:]
41) ושטם [ל״, שטם:]
44) כליתיה דאחוך [ע, כלת, ב:]
45) עד זמן דתשדך [ע״, שדך:] עד דתשדיך כליתיה דאחוך [ל״, כל, ה:]

CAP. XXVIII.

10) דאקונין דידיה בכורסא דיקרא [ל״, אקנין:] וטמעת ליה שמשא דלא באישונא [ל״, אשן:] קפצת ליה ארעא [ל״, קפץ, א:]
17) לית דין אתר הדיוט [ל״, הדיט:]

CAP. XXIX.

7) לא אישון למכנש בעירא [ע״, אשן, ב:]
17) ועיני לאה הוו רכיכין [בר׳ רבה, ע:]
22) שירותא [ל״, שרה, ג:]

CAP. XXX.

11) אתא גדא טבא [ע״ גד, א:]
20) זבד יתי ה׳ זבידין טבין [ל, זבד:]
22) ארבע מפתחין דאינון מסירין ביד רבון עלמא וגומר עד מפתחא דמטרא מפתחא דפרנסא מפתחא דקברא מפתחא דעקרתא וכן כתבא (ו)מפרש וכולי [ל״, פתח, א:]
27) איטיירית ויברכינני! ה׳ [ל״, טיר]
34) אלווי [לא] יהווי כמילך [ל״, אלווי]:
36) וכל לחוש באימריא [ע״, לחוש:] כל אמר לחוש באמריא [ל״, לחש, ב:] כל אימר קרוח [ל״, קרח, ב:]
38) מרכוותא [ע״, מרכוות:]

Cap. XXXI.

5) ית סבר אפי דלבן והא לית אינון שייפין לקבלי [ל״, שף, ד:] והא ליתנון שפיין! לקיבל! [ע״, שפה, ב:]

7) ושלחיף ית אגרי [ע״, שלחף:] ופרג ית אגרי [ל״, פרג, א:]

12) טול כען עינך [ע, טל, ה:]

15) לחוד כתובתן [ל״, כתובה:]

29) אוכלוסין סגיאין [ע״, אכלוסא:]

34) ופשפש לבן [ע״, פשפש:]

36) ודיין בלבן [ע״, דיין:]

37) פשפשת ית כל מני [ל״, פשפש:] ושלחפתא ית אגרי [ל״, שלחף:]

40) וקרישא בליליא [ל״, קרש: ע״, קרש:]

46) ועבדו אוגר [ל״, אגר, ג:]

Cap. XXXII.

4) גבלא [ע״, גבל, ג:]

7) גברין פולמרכין עמיה [ל, פלמרך:]

16) ולוודין דקין עסרא [ל״, דקק:] לברקים עשרה [ל״, לברק:] לבדקים עשרה [ע״, לבדק:] ליבקסין, [פ״, כלאים, ה, ד:]

26) וקהת כף ירכיה דיעקב [ע״, קהת, א:]

32) וטמע׳ ליה שימשא דלא באשונא [ע״, אשן ב:]

Cap. XXXIII.

4) הוי בכי על דקהן שינוי [ל״, קה, א:] ויעקב הוי בכי על שעיעות צואריה [ל״, שעע:]

13) ארום טלייא מחטיין [ע״, חטא:] ארום טליין חטיין [ל״,חט,א:]

14) אדבר להוני [ע״, הן, א: ל״, הן, ב:] עבידתא דבידי [ע״, עבד, ב:]

19) במאה מרגליין [ל״, מרגל:]

Cap. XXXIV.

12) פרן וכתובה [ע״,פרן, ה:] פורן וכתובתא [ל״,כתובה: ל״,פרן:]

31) מלגלג בנפשיה [ע״, לגלג:]

Cap. XXXV.

8) מרבנייתא דרבקא [ע״, מרביינת:] בלוטין [ע״, בלט:] תחות בלוטה וקרא שמה בלוטה בכיתה [ל״, בלט]

Cap. XXXVI.

39) סרדא דהוה ליה [לעי] במטרדא [ע״, סרד, ג: ל״, סרד, ג: ל״, טרד, ג:] גברא טרודא דהוה לעולם [לעי] כמטרידא [בממ׳] כל ימי חייו [חיוי] [ר״, פג:]

Cap. XXXVII.

3) פרגוד מצויר [ל״, פרגד:]

7) מכרכן כירוכין [ל״, כרך:] מכרכין כרכון [ע״, כרך:] מכרכן כריכן [ר, ב״ מ, כא] [עיין גם ר״, בר׳ רבה נוסחא פרך:]

9) שימשא וזיהרא [ע״, זהר:] שמישא וזיהורא! [ל״, זהר, ב:]

20) ונטלק [ע״ טלק, ב:]

25) סיעא דסרקאין [ע״, סרק:] סיעת (ד) סרקיין [ל״ סרק, ב:]

32) חכים כען [ע״, חכם:]

33) וחכימה [ל״, חכם ב:]

Cap. XXXVIII.

5) והיא בפסק [ר״, פה:] פסקת [בר׳ רבה:]

14) ואתכסיאת ברדידא ואיתעטפת [ע״, עטף, ג: ע״, רדיד:][1]

15) ארום צמצמה אפהא [ל״, צמצם:]

19) ואעדיאת רדידהָ [ל״, רדה, א:]

25) שעת אננקי [ע״, אננקי:] חכים כען [ל״, חכם, ב:] ואמר למיכאל חות וכולי׳ [ל״, מכאל:]

26) במכילתא דאיניש מיכול! בה מיתכיל [ע״, כל, ו:] במכילא דאנש מכלי בה מתכל [ל״, כל, ב:] ברת קלא נפקת מן שמיא [ל״, קול:]

27) והוה באשונא דמולדא [דמילדה] [ר״, יא, לג:]

---

[1]) Levita cit. s. v. שתף ein Th. jer. aus Aruch zu 38,18 u. sagt, er habe die von Aruch angeführten Worte שתפך וחוטרך nicht gefunden; nun ist aber nach ed. Landau nicht ת״י sondern תרגום zu lesen, es ist also Onkelos gemeint; statt שתפך liest schon Mussaphia richtig שושיפך.

Cap. XXXIX.

1) רב ספקלטוריא [ל״, ספקלטר:] דסרקאי [ע״, סרק:]

4) ומני יתיה אפטרופוס [ל״, אפטרפס:]

12) 13) 15) 18) ואפך [ע״, אפך:] 18) כד ארעימית ית קלי [ל״, רעם ב:]

20) 22) בבתי [בבית] חבושיא [ע״, חבש, ב:] בבית חבושה [ל״, חבש:]

Cap. XL.

1) מזוגא דמלכא [ע״, מזג:]

2) רב מזוגיא [ל״, מזג:]

10) תלתא שרביטין [ע״, שרבט:] בשלו סגולייא [ע״, סגל:] בשילו אתכלהא סגולייא, [ב״ (de accentibus):] ואינון מחילין כסוגליא [ל, סגל, ב:]

12) סגוליא ענבין [ל״, סגל, ב:] תלתא שרביטין [ל, שרבט:]

17) סלין דריפתא קקבטון [ל״, רפת:]

Cap. XLI.

1) על גיף נהרא [ע, גף, ה:]

2) והות רעיא בגו גומיא [ע״, אפר, ב:] והוו רעיין בגו גומיא [ל״, גומא:]

23) צנינין דקיקין [ע״, צנן:]

34) אפוטרופוס [ע״, אפוטרופוס:]

43) והוון מקלסין קומוי [ע״, קלס:]

45) רבא דטנס] ע״, טנס: ל״, טנס:]

Cap. XLII.

4) סקל [ע״, סקל:] וארעיניה סקל [ל״, סקל:]

8) וחכים [ל״, חכם:]

9) מעלעלי ארעא [ל״, מעללי:] מעללי [ע״, מעלל:]

21) מפרפר קדמינן [ע״, פרפר, א: ל״, פרפר:] ובגין בן אתת עלנא [ל״, גן ב:] בגין דין [ע״ גן, ג:]

35) פנון [ע״, פן, א:]

38) סקול [ע״, סקל:]

Cap. XLIII.

10) ארום אלולי דאשהינא [ע״, שהה:] אילולי דאשהנא [ל״, שהה]
11) קליל-וקליל-משח דבטנים ומשח דלוזים [ע״, קל, ב: לוז, ב:]
[ש״, בטן: ר״, כה:]
16) לפלטורין [ע״, פלט, ג:] באישון [ע״, אשן, ב:]
30) ועל לקיטונה [ע״, קטנה: ל״, קטן, א:]
31) ושזיג [ל״, שזג]

Cap. XLIV.

5) מטירא מטייר ביה [ל״, טיר:]
12) ופשפש ברבא שרי ובזעירא סייף [ל״, פשפש: סף:] ובקליל
סייף [ע״, סף:]
18) וטפח בריגליה [ע״, טפח, ד:]
29) סקל [ע״, סקל:]
30) וכדון [ע״, כדון, ג:]
34) וטליא ליתוהי עמי [ל״, טל, ג:]

Cap. XLV.

2) 16) פלטורין דפרעה [ע״, פלט, ח:]
28) סכיית למיחמי [ע״, סך, ה:]

Cap. XLVI.

20) רבא דטנס [ע״, טנס, ב:]

Cap. XLVII.

11) בארעא [ד]פילוסים [ל״, פלס, ב:]
21) ואמרין להון אכסנאי גלולאי [ע״, גל, ה:]-וגילולאי [ל״, אכסן:]
24) אשן [ע״, אשן, ב:]
31) על ריש דרגשא [ל״, דרגש:]

Cap. XLVIII.

11) סכיית [ע״, סך, ה:]

14) שלהפינון לידוי [ע״, שלהף:] שלהיפונון לידוהי [רשב״ם בשם ר׳ חננאל, בבא בתרא, צט, ע״א] שלהפינהו לידוהי [ר׳ אלפס, בבא מציעא, עג, ע״ב:] פירג ית ידוי [ל״, פרג, א:]

22) בצלותי ובבעותי [א״, מא, ע״א:]

Cap. XLIX.

5) אחין תלמין גברין [ל״, תלם, ב:]

10) עד זמן דייתי מלכא משיחא [ל״, משיחא:]

11) והוא מדמי לדפוס ענבין [ל״, דפס:] מה יאי הוא מלכא משיחא דעתיד למיקם [ל״, משיחא:] לבושיהון מעגענין באידמא [ל״, עגעג:]

12) מה יאי[ן] אינין עינוי דמלכא משיחא [ל״, משיחא:]

17) ערמונא דכמין בפרשת ארחתא [ע״, ערמון:]

22) ועוברתא שלחת לרומא [ל״, עבר, ז:] עזקין קטילין מניכין ויש המת(ו)רגם המניך [ל״, מנך:] והוו מזרקן קדמן שרין עזקין קטילין מניכין [ל״, קטל:]

26) ומן ברכתא ארבעתי אמהתא [ל״, אם:]

Cap. L.

4) פלטורין דפרעה [ע״, פלט, ג׳:]

26) ובסימו יתיה [ל״, בסם:] ושמוהי בגלוסקמא בארעא דמצרים [ל״, גלסקם:] ושוו יתיה בגלסקמא [ע״, גלסקם:] ושוון יתיה בגלוסקמא [ברטנורה, מעילה, ו, א:]

Exodus Cap. I.

11) קרוין תלולין [ע״, תל:] ית טנים וית פילוסין [ל״, פלס, ב: טנם:]

18) טליא [ע״, טלי, ב:]

Cap. II.

3) ושויאת יתיה באפרא על כיף נהרא [ע״, אפר, ב:] ושויתיה באפרה [ל״, אפר:]

5) וחמת ית תיבותא בגו אפרא [ע״, אפר, ב:]

16) אונום דמדין [ע״, אנוס:][1]

CAP. III.

2) מגו סניא וסניא בעיר באשא וגו׳ [ל״, סנה:]
5) סנדלך [ל״, סנדל:]

CAP. IV.

4) תתקוף בית קוטנוי [ל״, קטן, ב:] בקוטנא [ע״, קטנא:]
10) חגר פום וחגר ממלל אנא [ל״, חגר, א: ע״, חגר, ב:]
31) ועקדו וסגידו [ל״, עקד, ב:]

CAP VI.

8) דארעימית ית ידי [ל״, רעם:]
12) 30) חגר ממלל [ע״, חגר, ב:]

CAP. VII.

19) ובקיסיא [ע״, קס, א:]
28) [ע״, קטנה:]

CAP. VIII.

10) כרוון כרוון [ע״, כר:] כרוון [ל״, כר, ב:]

CAP. IX.

10) קטם דאתון [ע״, קטם, ב:]
31) ארום שעריא הוו בסיר [ע״, בסר, א:]

CAP. X.

3) די שניקית [ל״, שנק:] ית מה דשניקית [ע״, שניק:]
19) ואקלע יתיה [ל״, קלע: ע״, קלע:]

CAP. XI.

1) מיטרד יטרוד [ל״, טרד, א:] ־יטרד [ע״, טרד:]

---

[1]) Vgl MGWJ. XVII, 295 fgg; darf man viellicht an lat. anus denken?

CAP. XII.

9) לא תיכלון מיניה מהבהב [ל״, הב: ע״, הבהב:]

22) ותצבעון בדמא [ל״, צבע: ע״, צבע, ג:]

27) מיכם פיסחא הוא [ע״, כם, ח:]

33) למזרזא [ע״ (ed. Kohut) זרז:]

34) בשושיפהון [ע״, ששפא:]

39) חררן פטירן [ע״, חר, ב:]

42) משה יפוק מן מדברא ומלכא משיחא מן רומא [ל״, משיחא:]
משה יפוק מן מדברא ומלך משיח מן רומי! [ל״, רומא:]

CAP. XIV.

14) וחדא אמרת נלולוי לקבליהון [ל״, לולו, ב:]

16) ואנת ארעם ית חוטרך [ל״, רעם, ב:]

24) ורמא עליהון נפטא [ל״, נפט:]

25) רדוותיה [ע״, רדוות:] גלגלי רתוותיהון [ל״, רתו:]

30) על גיף ימא [האי גאון בפירושו על מכשירין:]

CAP. XV.

2) תוקפן ורוב תושבחן דחיל כל עלמא ה׳ [ב״, בשימושי היוד:]

8) זיקא [ע״, זק, ג:] כמו זיקא [ל״, זק, א:] בגו פילגוס דימא
רבא [ל״, פלגס: ע״, פלגוס:]

16) זיע [ע״, זע, א:]

20) בתופיא הוין חיילן [ל״, חול, ד:]

25) אלן דארדיפני וי״ס הרדיפני [ל״, ארדף:]

27) פיגין דמיין [ע״, פג, ב: ר״, טו-כגן [פגין]: כל קבל
שבעין סביא סנהדרין [ל״, סנהדר:]

CAP. XVI.

13) 14) ענות טלא [ע״, ענו:] 14) כבפורא על ארעא [ל״,
כפר, ז:]

21) וכד חם שמשא הוה שיח [ל״, שיח:]

25) מן יומא הדין אנא ידע דבר ישראל חייב למיכל תלת

זימנין בשבתא חדא ברמשא חדא בצפרא והדא בערביתא אי נמי לאפסוקי בין מיכלא למיכלא [כלבו, לא, דף לה, ע״ב:]
30) כשיפוין בדובשא [ל״, שף, ו:] כששין בדבש [ע״, ששיין:]

Cap. XVIII.

1) אונוס דמדין [ע״, אנוס:]
18) מילעא תילעי [ע״, לע, א:]

Cap. XIX.

4) וסבלית יתכון [ל״, סבל:]
11) שיפולוי [ע״, שפל:]
13) או גירין קשין דאישא יתקשטון ביה [ל״, קשט, ג:]
18) עטר כוליה [ל״, עטר ג: ע״, עטר:]

Cap. XX.

13) עמי בני ישראל לא תהוון גיורין [ע״, גר, ד:] בית [ל״, גר, א:] [ר״, פ:]
22) חציבין [ע״, חצב, ד:]

Cap. XXI.

10) מזונה תכשיטה ומעלה ומפקא לוותה [ל״, תכשט:]
18) או במרתוקא [ל״, מרתק:] באבנא או במרתקא [ר״, נא:]
19) מרדכיתיה [ע״, מרדכיתיה:]
20) בשרביט [ע״, שרבט, א:]
25) תשלומי רשם [ע״, רשם:]
28) וארום יגיש [ע״, גש, ח:]

Cap. XXII.

7) 10) במקמתא דחבריה [ע״, מקמתא:]
16) כפרן [ע״, פרן, ה:]

Cap. XXIII.

11) ותבקרון יתה [ע״, בקר, ב:] תשמטון יתה ותבקרון יתה [ש״, בקר:]

19) שירוי ביכרת פירי ארעך [ע״, שרוי:]

Cap. XXIV.

6) ושוי בספלין [ל״, ספל:] [ע״, ספל:]
10) אפיפורין דרגלוי [ע״, אפיפורין:] אפיפורין [פ״, כלים, טז,
א:] ותחות אפיפורין דיליה [ר״, יז:] אפופרין דרגלוי [ל״, אפפר:]
11) ואל זעטוטי [ל״, זעטט:]

Cap. XXV.

25) גיפוף [ע״, גף, ב: ל״, גף, א:]
29) פילוואת [ע״, פייל:] ובזבזוי [ע״, בזבז:]
31) בסים דידה וקנה [ע״, בסס, א:]
38) מלקטתהא ומחתיתהא [ע״, מלקט, א:]
39) קנטר דהב דכי [ע״, קנטר, ב: ל״, קנטר:]

Cap. XXVI.

12) ושפע מותריא [ל״, שפע, ב:]
17) משלשוון [ע״, שלווש:]
19) חומרין דכסף [ל״, חמר, ג: ע״, חמר, ג:]
22) ולשפולי משכנא [ע״, שפל:] בשי־[ל״, שפל, ב:]

Cap. XXVII.

3) ויעוי ומזרקוי ומשלהוי [ל״, משל: יעה:]
4) קנקל דנחש [ל״, קנקל:] קנקל עובד מצדא [ע״, קנקל:]
9) וילון לדרתא [ל״, ול:]
10) אונקלין דעמודיא [ל״, אנקל:]

Cap. XXVIII.

10) כיחוסיהון [ע״, יחס:]
11) גלף חקיין [ע״, חק, ג:]
14) ששלן [ל״, ששלן:] עובד קליעא [ל״, קלע, ב:]
16) פשך [ל״, פשך:]
18) כדכודינא וספרינא [ע״, כדכר:] כדכדונא סמפריונא [ל״,
כדכד: סמפר, ב:]

19) זוזין ובירולין וזמרגדין [ל״, זמרגד: אזמרגד:]
20) מרגליתא [ע״, מרגליתא:]
28) ויענבון [ע״, ענב, ד:]
32) עובד גרדי [ל״, גרד: ע״, גרד, ד (גירדי):] כפום סירא
[ל״, סרה: ע״, סרה:]

Cap. XXIX.

13) כריסא [ע״, כרס, א:]
17) תפסג לפסגוי [ע״, פסג:] ותשזג בני גווה [ע״, שזג: רגלוי
[ע״, רגל, ב:]
22) דמשתייר מכבדא [ל״, שיר, א:]
23) ועיגול דלחם חד [ר״, לג:] עריך חד [ע״, ערך, ד:]
27) נעא דאנפותא [ע״, נעא:]

Cap. XXX.

19) ויסבון מניה בנטילא דכיא [ע״, נטל, ב:]
25) מפטם [ע״, פטם:]
33) גבר דיבטם [א״, סח:]
34) קטף ושבולא [ל, קטף, ג: שבל, ג: (שובלא)] שיבלא
מריא [ע״, שבל:]
35) ממזג דכי קודשא [ע״, מזג:]

Cap. XXXI.

14) מפס יתה מתקטלה [ע״, פס, ו: ל״, פס, ג:]

Cap. XXXII.

2) פכרו קדשיא דדהבא [ל״, פכר, ב: ע״, פכר, ב:]
4) ורמא יתיה בטפסא [ל״, טפס: ע״, טפס, ד:]
12) תהי [ע״, תהה, ב:]
25) ארום פריעין אינון ארום פרעו כלילא דדהבא דהוה ברישיהון
דהוא [דהוה] שמא דמפורש חקוק עלוי [ל״, פרע, ה:] דהוה שמא
מפרש חקוק עליהון [ל״, שם המפרש:]

Cap. XXXIV.

8) ועקד על ארעא [ל, עקד, ב:]
19) פלחי ולדא [ל״, פלח, ב:]
34) סודרא [ל״, סדר, ב:] סודר [ע״, סדר, ב:]

Cap. XXXV.

11) ית פרפוי וית לווחוי [ל״, לוח:] וית חומרוי [ל״, חמר, ג:]
22) קטלין וקדישין [ל״, קטל, ב: ע״, קטלא:] זמרגדין [ע״, זמרגד:]
25) 26) גזלן [ע״, כש, ג:]

Cap. XXXVI.

12) משלשון [ע״, שלווש:]
23) ועבד ית ניגריא מציעיא לברדוק [ע״, ברדק:]

Cap. XXXVII.

12) גיפוף פשך [ע״, גף, ב:]
16) פילוואת [ע״, פייל:]
23) מלקטתהא ומחתיתהא [ע״, מלקט:]
24) קנטר דהב דכי [ע״, קנטר:]

Cap. XXXVIII.

4) 5) קנקל [ע״, קנקל:]
8) בחזוון נשיא צניעתא דהוון צניען [ל״, צנע, ב:]

Cap. XXXIX.

3) וקטע יתהון [ל״, קטע: ע״, קטע:]
23) כפום סירה [ע״, סרה, ב:]

LEVITICUS I.

6) ויחליש ית עלתא [ל״, חלש, ג:] ופסג יתיה! לפסיגייהו! [פ״, פאה, ז, ד:]
9) רגלוי: 13) רגליא [ע״, רגל, ב:] בני גויא [ע״, בן גו בשם ת׳ יונתן:]

15) ויעזים ית רישיה [ל״, עזם:]
16) ויערי ית קורקבניה [ל״, קרקב:] ולפקקה בלקטה [ע״, לקט, ב:]
17) ויתלע יתיה בכנפוי [ל״, תלע, ב:]

Cap. II.

4) עריכין פטירין [ע״, פטר:]
ותרסק יתיה רסוקין [ל״, רסק, א:] מקציא תיקצי יתה קציין [ע״, קין, א:]
7) מנחתא דמרתחא [ל״, רתח, ג: ע״, רתח:]
14) גריש פירוכין [ל״, גרש, ב:]
16) מן מגרשה ומן טובה [ל״, גרש, ב:]

Cap. III.

9) לקביל עיציא [ל״, עצה, א:] כריסא [ע״, כרס:]

Cap. IV.

6) 17) [ע״, צבע, ג:]
11) וריעיה [ע״, רעי:]

Cap. V.

8) ויעזים ית רישיה [ע״, עזם:]
21) או עצה ית חבריה [ל״, עצה, ב: ע״, עצה, ב:]

Cap. VI.

14) מרתחא תעייל יתה [ל, רתח, ג:] מרתח ייתינה [ע״, רתח:]

Cap. VII.

9) דאיתעבד במרתחא [ל״, רתח, ג:]
12) עריכין פטירין [ע״, ערך, ד:]
31) נעא [ע״, נעא] 34) נעא דאנפותא [ע״, נעא:]

Cap. VIII.

8) ויעזים ית רישיה [ל״, עזם:]
21) שזג במיא [ע״, זג, ה: שזג:]

26) עריך חד [ע״, ערך, ד:]

Cap. IX.

10) וית מה דמשתייר [ע״, שייר:]

Cap. X.

4) חביבא דאהרן [ע״, חביב:]
10) פרט כרמכון [ל, פרט:]
14) 15) נעא דאנפותא [ע״, נעא:]

Cap. XI.

3) דמטילפא טילפין [ל״, טלף: ע״, טלף:] וסתיקת סיתקתא [ע״, סתק:]
4) מסיק גררא [ל״, גרר, ב:] ופרסתיה לא סתיקה וכן כל חבריו [ל״, סתק:]
13) וית אזא [ל״, אזא:] וית עזא [ל״, עז, ב:] בר גזא [ע״, בר גזא:]
14) וותא וית אבו [ל״, אבו:]
16) ית חטפיתא וית ציפר שחפא [ע״, חטפיתא:]
18) וית אותיא [ל, אותיא:] קקא [ע״, קק:]
19) וית דיתא חיוורתא [ע״, דיו:] ערפדא [ע״, ערפד:]
22) נעלא למינה [ע״, נעלא:] וית כרוכא לזניה [ל״, כרך ה:] כריכה [ע״, כרוכה:]
28) דיסיט ית נבלתהון וכן כל ענינא [ל״, סט, ג:] ע״, סט, א [דייסיט] מסיט [רשב״ם:]
29) כרכושתא ועכברא [ל״, כרכש: ע״, כרכשתא א:] ית כרכושתא וית סלמנדרא [ע״, סלמנדרא:] חדרונא למינה [ע״, חדרונא:] הרדונה [תו׳ ברכות, יב ע״ב:]
30) ופלייתא ס״א ופיילת [ל״, פל, ג:] ופלית חיוא ס״א ופליית חיוא [ע״, פלייתא:] וסמומיתא [ל״, סמם:]
35) תנור או תפיין יסתתרון [ל״, תפת, א:] תפיין [ע״, תפי:]

Cap. XIII.

2) סומא או קלפא [ל״, קלף:] שומא או קלופיתא [ל״, שם, א:]

שומא או קלפא [ע״, קלף, ד:] או בהקי [ל״, בהק:] בהקתיא [א״, קפו: ע״, בהק:]

6) קלפא [ע״, קלף, ד:]

30) שיער מצלהב [ע״, צלהב:]

36) לא יפשפש [ל״, פשפש:]

51) צרעא מחלטא [ל״ חלט א,: ע״, חלט, א:]

CAP. XIV.

42) ויטשון ית ביתא [ל״, טש, ב:]

43) 48) בתר דאיתטוש ית ביתא [ע״, טש, ב:] בתר דאתטוש [ל״, טש, ב:]

45) ופגר ית ביתא [ע״, פגר:]

56) ולשומא ולקלפיתא [ל״, קלף, א:]

CAP. XV.

10) [ע״, סט, א:]

25) [ע״, אשן, ב:]

CAP. XVI.

4) אוברסקין דבוין [ל, אברסק:]

27) ריעיהון [ל״, רעה, ד:]

CAP. XVIII

14) חביבתך [ע״, חביב:]

25) ולא תפלוט ארעא [ל״, פלט, א:]

CAP, XIX.

7) פסול יהי [ל״, פסל, ב:]

8) אפים [ע״, פס, ו:]

9) אומני׳ אחריא [ע״ ,אמן, ג:]

26) חדודי עינין [ע״, חד, ב:]

27) אומניא דרישיכון [ע״, אמן, ג:]

28) חקיין [ע״, חק ג:]

Cap. XX.

10) גיורא וגיורתא[ל״,גר,א:] גיירא וגיירתא [תו׳ עבודה ז׳,י,ע״ב:]
20) חביבתיה [ע״, חביב:]

Cap. XXI.

5) רשם [ע״, רשם:]
7) שבקה ס״א משבקא [ל״, שבק, א:] משבקא [ע״, שבק:]
18) גבר סמי [ע״, סם] גבר סמא [ל״, סמא, א] או פחיש או פסיע [ע״, פחש:] או פסיע [ע״, פסע, ג:]
20) דגבינוי חפיין עינוי או דלית ליה שער בגבינוי [ל״, גבן:] תרגום ירושלמי מפרש גבן בשלוש אופנים: או דגבינוי חפין עיניו! (שערות גביניו מכסות עיניו) או דלית ליה שיער בגבינוי או דגביה ס״א או דגביע [ע״, גבן ב:] דגבנוי חפיין עינוי [ש״, גב:] גביע [ע״, גביע:] או ננס [ל״, נסס :]חלזונא [ע״, חלזון, א:] או גרבן או חזן [ע״, חזז:] דחסיר כוליא [ע״, אשך:] חזויה חשיך [ע״, חזא:]
22) או נסים [ע״, נסס: ל״, נסס]
23) נסיבא [ע״,נסיב:]

Cap. XXIII.

10) שרוי הצדכון [ע״, שרוי:]
15) שבין שבתות [ע״, שב, ז:]
38) נסיביכון [ע״ נסיב:]
40) אתרוגים ולולבים [ל״, ללב:] תרוגים [ל״, תרג:]

Cap. XXV.

6) ולית דמניט [ע״, מניט, א:]
34) פרוורי קרויהון [ע״, פרוור:] פרודי־[ל״, פרוד:]
42) בנימוס עבדא [ע״, נמס, ב ל״, נמס:]

Cap XXVI.

1) ואבן מתכא [ע״, מתכא:]
30) במוסיכון [ע״, במס:]

Cap. XXVII.

3) ויהא עילוייך [ע״, על, א:]

10) לא יפרג [ע״, פרג:]

28) לחוד כל אפרשותא די יפריש גבר לשמא דה׳ [ע״, פרש, ו:] לחוד כל אפרשו די אפרש גבר לשמיה דה׳ [ל״, פרש, ד:] כל אפרשו קודש קודשין [ל״, פרש, ד:]

NUMERI.

Cap IV.

9) ומלקטהא [ע״, מלקט:]

10) על קופא [ל״, קף, ב:]

20) כדמשקע [ע״, שקע:]

Cap. V.

7) ית קרנוי [ל״, קרן, ד: ע״, קרן, ה:]

Cap. VI.

4) פגן [ע״, פגן, ג:]

20) נעא דאנפותא [ע״, נעא:]

Cap. VII.

3) עגלן מזווגן [ע״, זווג:] שית עגלן מזוגן [ש״, צב:]

Cap. IX.

17) [ע״, אשן, ב:]

Cap. XI.

5) ית קטיא וית מלפניא [ל״, קטא: מלף:] ית קטיא וית מלפופניא [ע״, קט, ב:] וית כרתיא [ל״, כרת:] וית תומיא [ל״, תום:]

7) כזרע דכוסבר [ל״, כסבר:] כסבר חיור [ע״, כסבר:]

8) או דשין יתה במזוכיתא נראה לי במדוכיתא כי אן הדלת מתחלפת בתרגום לזין אך להפך הזין מתחלפת בדלת כמו זהב דהב [ל״, מזך] ובשלין במילסא [ל״ מלס:] [ע״, ששיין:]

12) ארום תימר לי טול יתהון בעיבר [ע״, עבר, ז:] כמה דסבל

פרגוג׳ ית ינוקא [ר״, א:] פרגוגא ית מינקא [ל״, פרגג:] פרגוגא [ע״, פרגוג:]

26) ובידוי דמלכא משיחא אינון נפלין [ל״, משיחא:]

31) רפש במשריתא [ע״, רפש] ורפש [ל״, רפש:]

32) עסר כרוון [ל״, כר, ב:]

Cap. XXIII.

20) קרוין תלולים [ע״, תל, ב:]

21) השמנין אינון פירין או עצין [ל״, עצה, ג:] השמנין אינון אם פתרנין ס״א או עציין [ל״, פתרן:] אפתרין [ע״, פתרן:]

23) טנס [ע״, טנס, ב:]

24) ואתו עד נחל סגולה [ע״, סגל, ג:] סגולתא ענבין [ל״, סגל, ב:] בקופא ביני תרי גוברין [ל״, קף, ב:] קופא [ע״, קפא (קופא):] באסל [פ״, פרה ז, ה,:] באסלא [ע״, אסל:]

29) חציפין [ע״, חצף:]

23) טיבא בישא [ע״, טב, ב:]

Cap. XIV.

37) טיבא בישא [ל״, טב, ב:]

3) נסיב [ע״, נסיב:]

4) מכלתא חדא [ל, כל ב:]

38) על צנפת דגולתהון וגומר [ל״, גל, ג:] צנפת גוליהון [ע״, צנף:]

Cap. XVI.

21) קליל [ע״, קל, ב:]

Cap. XVII.

2) דרי להלאה [ע״, דר, ד:]

10) [ע״, קל, ב:]

23) וחסיל לוזים בר דלוזיא [ל״, לוז, א:]

Cap. XIX.

6) ויקלוק לגו יוקדה תורתא [ר״, סה:]

15) פורייתא משעה עלוי [ל״, פרית:] דלית גופיא דשיעא מקפא עלוי [ל״, שע, ד:]

Cap. XX.

23) טוורוס מנוס [ל״, טוורס:] טורי אמנום [פ״, שביעית, ז, א:]
26) ותחליש [ל״, חלש, ג:]

Cap. XXI.

6) ברת קלא נפקת מגו ארעא ואשתמע קלא במרומיא [ל״, קול, א]
8) על אתר תלי [ל״, תלה, ב:]
9) הוי תלי עינוי [ל״, תלה ב:]
18) סנהדרין שובעתי חכימיא [ל״, סנהדר:]
20) דמצטייפא כל קביל אבית ישימון [ל״, צף, א:] ומצטפיא מן כל קבל [ע״, צף א:]
29) שלילין בקולריא [ע״, קלר:]
32) לאללא ית מכוור [ל״, מבוור:]

Cap. XXII.

7) גדין דקסמין חתימין [ע״, גדין:]
24) סייגא מן דין וסייגא מן דין [ל״, סיג:] סְייגי ברמא סייג מן הכא וסייג מן הכא [ע״, סג, א:]

Cap. XXIII.

3) ואזל בלב שפי [ל״, שף, ד:]
9) ובזכות ארבעת אימהתא דמתילן בגלימתא [ע״, גלם, ב:]
19) חזרין וכפרין [ל״, כפר ב:]
28) כל קביל אבית ישימון [ל״, אבית:] ומצטפיא-[ע״, צף, א:]

Cap. XXIV.

1) למשאל בדכורו [ל״, דכר:]
6) כארזיא דמיין ומנטלין כבריותיה [ל״, ברת:] דמיין ומנטלין בבריתא [ע״, ברת, ב:]
7) ותתרברב מלכותא דמלכא משיחא [ל״, משיחא:]
10) טפח בכף ידוי [ע״, טפח, ד:]
19) דאישתאת מן כרכא חייבא דהיא רומי [ל״, רומא:]
24) אוכלסין סגיין בלבדניא! [ל״, לבדן:] איטליא דהיא רומי

[ע״, אטליא:] ויצרפון עמהון לגיונין [ל״, צרף:] לגיונין סגיין מן דרומא
[ל״, לגיון:]-סגיאין-דרומאי [ל״, רומא]

Cap. XXV.

8) לגו קלא! [ע״, קלינון:]

Cap. XXVI.

9) מנמנמי כנישתא [ע״, מנמנמי:]

Cap. XXIX

4) מכילתא חדא [ע״, כלא:]

Cap. XXX.

10) משבקא [ע״, שבק:]

Cap. XXXI.

5) אזדיינו [ע״, זין, א:]
22) ית קסטרא וית אברא [ל״, קסטר א:] בעצה [ע״, בעץ ל״, בעץ:]
50) והוינן חמיין תמן בנתהון דמלכיא מדיינאי ייאתא ומפרנקתא
[ע״, פרנק:] מפרנקיתא ומחטיתא [ע״, חטא א:] ששלין מן צוורוניהון
[ל״, ששלן:] שירין מן ידיהון [ע״, שר, ד:] קטלין מן אדרעיהון [ע״,
קטל, ב:] מעוכין מבי תדיהון [ע״, תד:] ומעוכא מבית תדיהון [ל״, מעך:]

Cap. XXXII.

1) מכבר [ע״, מכבר:]
3) מכללתא ומרבשתא [ל״, מכלל: מרבש:]
7) ולמה כען תתברון [ע״, תבר א:]
7) קרוין תלולין [ע״, תל, ב:] בקירון תלולין [ל״, תלל:]
24) ודכוון וענכון [ודרוון לענכון] [ל״, דכן, ב:]

Cap. XXXIII.

7) פיגין דמיין [ע״, פג, ב:]
35) בכרך תרנגולא [ע״, תרנגל]
36) ונטלו מכרך תרנגולא [ע״, גבר, ב:]
55) לסיכין בעיניכון [ע״, סכין] לרמחין בסטריכון [ע״, רמח:]

Cap. XXXIV.

4) טור ברזלא [ל״ טר, ג:] טירת אדריא [ע״, טרת:] ויעבר בקסם [ל״, קסם, ב,:]

5) מן קסם [ל״, קסם ב:]

6) ים אוקיינוס [ל״, אקינס:]

8) מטורי יסמנים [ע״, טר, ג:] טורי יסמינין [ל״, יסמן:] טורי אמנון [ר״, גטין ח, ע״א] טורי אמנוס [פ״, שביעית, ו, א:] למעלי אנטוכיא [ל״, אנטוכיא:] מפקנוי תחומא דאוולס דקלקאי [ל״, אולס:]

11) וייחות תחומה לאפמיים [מאפמיים] לדפני [ל״, אפמיים:]

15) מן יוקינוס תורנגלא דקיסריון [ל״, קסר:] נפק לרפיה [ל״, רפיה ב:]

DEUTERONOMIUM.

Cap. I.

1) תרין עסר איסרטין וגו׳ [ל, אסטרט:]

24) נחלא סגולא [ל״, סגל, ב:]

26) לא צביתון [ל״, צבה:]

28) קרוין-תלולין [ע״, תל, ב:]

40) כוינו לכון [ע״, כוון, ב:]

Cap. II.

3) כוונו לכון [ל״, כון, ב: [ע״, כוון:]

36) מלוחית עד גיף נחל [ע״, לחית:] מלחיית ער! כיף נחל [ל״, לחיית:]

Cap. III.

5) תרעין ונגרין וכן כל בריח ובריחין דמלאכת המשכן תרגום ירושלמי בלישנא נגיר: [ל״, נגר, ב:]

8) טור תלגא [ע״, טר, ג:]

9) טור דנסרו פירוי [ע״,טר, ג:] טורי דמסרי פירוי [ל״, טר, ג:]

10) סליוקא [ע״, סליק:]

14) קרית אפיקרס [ל״, אפקרס:]

17) שיפוע בית רמתא [ע״, שפע:]

Cap. IV.

17) דטייסא [ע״, טס, ב:]
19) תלתלו עיניכון [ע״, תל, ב:]
49) שיפוע בית רמתא [ל״, שפע, ג:]

Cap. V.

5) אנא הוינא מעתד [ע״, עתד:]

Cap. VI.

19) למדחף ית בעלי דבבך [ע״, דחף: ל״, דחף:]

Cap. VII.

15) כל כהרא [ע״, כרה] כריחא כך מצאתי בערוך אבל בירושלמי לא מצאתי [ל״, כרח, א:]

Cap. VIII.

8) תמריא חליין בדובשא [ע״, תמר, א:]
15) שמיר טינרא [ע״, שמיר: ר״, יחזקאל, ג, ט:]

Cap. IX.

1) קרוין תלולין [ע״, תל ב:]

Cap. XI.

18) אצטלא [ע״, אסטלית:]

Cap. XII.

2) על טוריא רמיא ועל כל גלימתא [ע״, גלם, ב:]

Cap. XIV.

1) הבורן חבורן [ע״, חבר ד:]
5) ואיילן ודייצון ס״א ודייצין [ל״, דיין:]
6) סתיקת סיתקתא [ע״, סתק:]
12) ית נשרא וית עוזא וית בר גזא [ע״, בר גזא:] אזא [ע״, אזא] אייבו ודייתא [ע״, אייבו:]

16) וית קפופא וית שלינונא מן ימא וית צדיא [ע״, צדיא:]
18) ואבניתא [ל״ אבנית:] והרפתא [ע״, חרפתא: ל״, חרף, ד:]

Cap. XV.

21) למסכניא ולצרכיא בארעך [ל״, צרך, ב:]
14) מזוודא תזוודון ליה [ל״, זוד:]

Cap. XVI.

18) דיינין וסרכין [ע״, סרך, ג:]

Cap. XVII.

3) לשמשא או לזיהרא [ל״, זהר, ב:]
18) פתשגן דאורייתא [ל״, פתשגן:]

Cap. XVIII.

10) לא קסומי קסמין ולא חרורי עיינין [ל״, חרר, ד:]
14) לחרורי עיינין ולקסמי קסמיא כך מצאתי ונרא׳ לי שהוא טעות והראוי אחודי עיינין לשון אחוזת עינים תרגום אחז אחד [ל״,חרד,ד:]

Cap. XIX.

5) למקטב קיסין [ע״, קטב, ב: ל״, קטב:] ותתדחף ידיה בגרזנא [ל״, דחף:] [ע״, דחף:]

Cap. XXI.

3) דלא סליק בנאלא שיעבוד דניר [ל״, נאל:]
12) ותצמי ית טופרנהא [ע״, צם, א:] בעל הערוך הביאו ולא פירשהו ובת״י הנדפס לא מצאתיו [ל״, צם, א:]

Cap. XXII.

8) ותעביד גיפוף [ל״, גף, א:]
12) על ארבעת צנפת גוליכון [ע״, צנף:] ארבעת צנופות גלתיכון [ל״, גל, ג:]
17) ויפרשון שושיפא [ע״, ששפא:]

Cap. XXIII.

18) לא תהי נפקת ברא וגו׳ ולא יהי נפק בר [ל״, נפק:]
23) ארי! תיעול כאריס בברמא [ל״, ארס, ג:]

Cap. XXIV.

3) וישליתה מביתיה [ע״, של, ג:]
14) לא תעצון אגר אגירא [ל״, עצה, ב:]

Cap. XXV.

9) ותשלוף סנדליה [ע״, שלף, ב:]
10) שלופי סנדלא [ל״, סנדל:]
11) בבית קטנוי [ל״, קטן, ב:]
18) הוה עננא פלט יתהון [ל״,פלט, א:] להיין ומשלהיין [ל״, להה:]
לעיין ומשלהין [ע״, לע, א:]

Cap. XXVI.

14) ולא יהבינן מיניה תכרוכין [ל״, כרך, א:]
17) ית ה׳ אמלכתון [ע״, מלך:]

Cap. XXVII.

2) ותשיעון יתהון בגירא [ע״, גר, יב: ל״, גר, ג:]
14) קול תלי [ע, תל ב:]

Cap, XXVIII.

4) בקרת תוריכון [ע״, בקר, ג:]
20) שעמותיתא [ע״, שעמום:]
27) בחרבונא ובחרסונא [ע״, חרב, ד:]
28) ובשעממות ליבא [ע״ שעמום:]
23) וכל לעותכון [ע״, לע, א:]
38) ארום יקרסם יתיה גובא [ע״, קרסם א:] ארי! יקרסם יתיה
גובא [ש״, כרסם:]
40) ושמנא לא תטושון [ל״, טש, ב:] לא תטושון [ע״, טש, ב:]
42) חלזונא [ע״, חלזון, ג:] יירתון יתהון מסיקיא [ל״, מסק:]

51) בקרת תוריכון [ע״, בקר, ג:]
68) בבורניא ואלפיא [ל״, ברן:] מצרים בלבדניא [ל״, לבדן:]
באלפא [ע״, אלפא, ב:]

Cap. XXIX

17) מריר כלענתא דמותא [ל״, לען:]

Cap. XXXI.

10) [ע״, אשן, ב:]
27) על אחת כמה וכמה בתר דאימות [ל״, כמה:]

Cap. XXXII.

4) תלת שעי לעי באוריתא [ע״, לע, א:]
6) עמא שפטא ולא חכימא ס״א בשוטים [ע״, שפט, א:]
10) דשכינא נטרא בבא דעינא [ע״, שבן:]
15) [ע״, פגש, ג:]
17) לשדיא [ל״, שד:]
24) מנפח כפן [ל״, נפח, ג:]
29) לעיין באורייתא [ע״, לע, א:]

Cap. XXXIII.

2) איתגלי מטורא דגבלהון! לבניו! דישמעאל [תו׳ עב׳ זרה, נט,
ע״א איקלא:]
11) תבר חרין [ל״, חרין, א:]
15) ארבעת אמהתא דמתילן בגלימתא [ע״, גלם, ב:]
23) מערב ימא דגינוסר ודרומה ירות [ל״, גנסר:]
29) וסריד זיניכון [ע״, סרד, ב:] מגן סעידיכון ותרים חיליכון
וסריד גיוותנותיכון! [ל״, סרד, א:]

Cap. XXXIV.

6) וקבר יתיה בחילתא [ע״, חלת, ג:]

Nachträge und Berichtigungen.

Seite	4:	Gen.	1,18	[ולמיהויהון] ist zu streichen		
„	6:	„	3,24	lies	[סיטרין]	statt [סיטרהא]
„	7:	„	4,10	„	אחוך	„ אחיך
„	7:	„	6,3	„	גמירא	„ נמירא
„	9:	„	13,7	„	דנכסוי	„ (ד)נכסוי
„	10:	„	16,5	„	שבחית [שבקית]	„ שבחית
„	12:	„	19,15	„	שחרא	„ [ד]שחרא
„	12:	„	20,16	„	צדיקא	„ צדיקיא
„	14:	„	24,62	„	והוא	„ והות
„	26:	„	49,25	„	ברכתא	„ ברכת(א)

„ 30: Ex. 12,2 Herr Oberrabbiner J. Weil in Colmar meint, man müsse sub. v. סיון statt דינומים רחיון lesen נומוס רחיין und פסחיא gleich thalmud. פסחים mit Pesachfest erklären. Der Sinn wäre demnach: um zu hören das Gesetz des Lebens d. h. das Gesetz, das Leben spendet, mehr als Pesach.

Seite 31 Ex. 13,17: lies ארעא statt ארע(א)

„ 34 „ 14,29: Anm. lies: und die Bemerkung in der Einleitung statt: und die Varianten in unserem Anhange.

Seite	35	Ex.	15,3	lies	אתעתדו	statt אתעבדו
„	37	„	15,24	„	ואדיינו	„ ואדיינא
„	38	„	17,12	„	zwei Mal סיטרא	
„	47	Lev.	23,32	„	בחדווה	„ בוודה
„	48	„	27,12	„	כהנא	„ [ד]כהנא
„	50	Num.	10,36	„	וברך	„ וברב
„	58	„	24,6	„	ומשבחין	„ ומבשחין
„	59	„	25,4	„	שימשא	„ שימישא
„	64	Deut.	25,17	„	רשיעא	„ רשיעיא

„ 91 Zeile 6 von unten lies Isny statt Bas.

Princeton Theological Seminary Libraries
1 1012 01250 3696

Date Due

SEP 1 3 '66
JAN 03 2009
JUN 1 6 1975
JUN 1 5 1977
JUN 15 1977
JUN 1 5 1978
JUN 15 1979
JUN 1 5 1983
JUN 1 5 1984
JUN 1 5 1985
1985